

Västsvenska SOM-undersökningen 2020
Uppföljning av Vision Västra Götaland

[SOM-rapport nr 2021:28]

Innehåll

Förord.....	1
1. Västra Götaland, medborgarna och dess välbefinnande	2
Utbildning	7
Medborgarnas välbefinnande	9
Sammanfattning	19
2. Demokrati och delaktighet	22
Nöjdhet med demokratin.....	22
Förtroende för politiker och beslutande organ.....	23
Påverka politiska beslut	26
Politiskt deltagande.....	29
Sammanfattning	30
3. Kultur och fritid	32
3.1 Pandemieffekter på kultur- och fritidsvanor	32
Föreningsliv och engagemang	36
Kultur i regionen	40
Sammanfattning	44
4. Arbetsmarknad och arbetsliv	46
Bedömning av Västra Götalandsregionens insatser för ökad sysselsättning	46
Ökad oro för arbetslöshet.....	49
Attityder till arbete och arbetslöshet	51
Sammanfattning	53
5. Hälsa och sjukvård.....	55
Självskattad hälsa.....	55
Blandad bedömning av sjukvården i Västra Götalandsregionen	57
Sammanfattning.....	63
6. Infrastruktur	65
Bedömning av infrastrukturprojekt.....	67
Pendling och Kollektivtrafik i Västra Götaland.....	71
Sammanfattning	74
7. Slutdiskussion	77
Välbefinnande och oro	77
Demokrati	78
Fritid och kultur	79
Arbetsmarknad och arbetsliv	80
Hälsa och sjukvård.....	81
Infrastruktur och kollektivtrafik.....	82
Appendix.....	84

Information om den västsvenska SOM-undersökningen	84
Undersökningens upplägg.....	84
Svarsfrekvens och representativitet	85
Procentskattningar och felmarginaler	85
Referenser	87

Förord

Den regionala utvecklingsstrategin Vision Västra Götaland – det goda livet avser att fungera som en gemensam utgångspunkt för hur Västra Götaland ska utvecklas till en attraktiv region att leva och verka i. Visionen har tagits fram av Västra Götalandsregionen, kommunerna och externa aktörer representerade av bland annat högskolor och universitet, näringsliv, arbetsmarknadens organisationer och statliga organ. I basen för visionen om det goda livet, vilken antogs efter beslut i regionfullmäktige 2005, finns en ekonomisk, en social och en ekologisk dimension. Utvecklingen i regionen ska genomsyras av perspektiven den gemensamma regionen, jämställdhet, integration och internationalisering. Arbetet med visionen innebär att fem fokusområden prioriteras: näringsliv, kompetens, infrastruktur och kommunikationer, kultur och hälsa.

Visionen handlar inte bara om politiska beslut. Som en del i arbetet ingår att studera hur invånarna i Västra Götaland ser på de offentliga verksamheterna och demokratin men också på det egna livet. Detta görs genom årligen återkommande medborgarundersökningar. SOM-institutet har samverkat med Västra Götalandsregionen kring sådana undersökningar sedan 1998. Utgångspunkten för dessa tas i visionsdokumentet och frågorna knyter särskilt an till områden som hälsa, infrastruktur och kultur men också till frågor som berör den gemensamma regionen, de styrande och de beslut som fattas.

Den första utvärderingen av Västragötalandsregionens visionsarbete presenterades 2009, vilket innebär att föreliggande visionsrapport är den tolfte i ordningen. Rapportens upplägg följer en liknande struktur som tidigare års utvärderingar så till vida att tidsserier för frågor som knyter an till visionen följs upp.

Flera personer har varit inblandade i arbetet med den västsvenska SOM-undersökningen 2020 och i arbetet med årets visionsrapport. Elisabeth Falk har varit biträdande undersökningsledare för den västsvenska SOM-undersökningen 2020. Arbetet med föreliggande rapport är ett samarbete mellan flera av SOM-institutets medarbetare: Elisabeth Falk (Hälsa och sjukvård och frågor om coronapandemin samt Västra Götaland, medborgarna och dess välbefinnande), Klara Wärnlöf Bové (Infrastruktur), Daniel Jansson (Kultur och fritid), Frida Sandelin (Demokrati och deltagande), Marcus Weissenbilder (Arbetsmarknad och arbetsliv). Forskare Anders Carlander har haft det samlade ansvaret för SOM-institutets uppföljning av Vision Västra Götaland i ett medborgarperspektiv.

1. Västra Götaland, medborgarna och dess välbefinnande

Västra Götalands demografiska sammansättning och dess variationer ligger till grund för de analyser och slutsatser som presenteras i föreliggande rapport. Information om hur befolkningsstrukturen ser ut och utvecklas är viktig kunskap när variationer i vanor och attityder analyseras. Detta första kapitel ger en överblick över hur svarspersonerna i den västsvenska SOM-undersökningen fördelar sig över regionens delar, olika utbildningsnivåer, subjektiv klass och nationaliteter. Vidare utforskar kapitlet välbefinnandet bland regionens invånare. Ett av Visionens uttalade syften är att Västra Götaland ska erbjuda det ”goda livet” till sina invånare. Med det avses bland annat en god hälsa, arbete och utbildning, trygghet och gemenskap samt en god miljö. Rapporten redovisar framöver attityder, vanor och bedömningar hos befolkningen i frågor som berör flera av de områden som finns med i Vision Västra Götaland och jämförelser görs mellan olika grupper. En central fråga kvarstår: i vilken utsträckning anser invånarna att det goda livet har uppnåtts?

Västra Götalandsregionen är indelad i fyra delregioner (tabell 1.1). När analyser framöver görs på delregionnivå i Västra Götaland används befintliga indelningen av de olika kommunförbunden: Göteborgsregionen (inklusive Kungsbacka), Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodal. Befolkningsmässigt är Göteborgsregionen störst med ett större invånarantal än övriga tre delregioner sammantaget.

Tabell 1.1 Delregioner i Västra Götaland

Göteborgsregionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodal
Ale	Bollebygd	Essunga	Bengtsfors
Alingsås	Borås	Falköping	Dals-Ed
Göteborg	Herrljunga	Grästorp	Färgelanda
Härryda	Mark	Gullspång	Lysekil
Kungsbacka	Svenljunga	Götene	Mellerud
Kungälv	Tranemo	Hjo	Munkedal
Lerum	Ulricehamn	Karlsborg	Orust
Lilla Edet	Vårgårda	Lidköping	Sotenäs
Mölnadal		Mariestad	Strömstad
Partille		Skara	Tanum
Stenungsund		Skövde	Trollhättan
Tjörn		Tibro	Uddevalla
Öckerö		Tidaholm	Vänersborg
		Töreboda	Åmål
		Vara	

Skillnader i befolkningsmängd mellan delregionerna är i sig ingen grund till variation vad gäller vanor och åsikter mellan regionerna. Är däremot skillnaderna i befolkningens sammansättning stora och systematiska kan de förväntas påverka resultaten. Figur 1.1 visar åldersfördelningen i de olika delregionerna i procentandelar för varje årskulls andel av den totala befolkningen. Figuren visar hur åldersfördelningen skiljer sig mellan delregionerna år 2020. Göteborgsregionen har en högre andel invånare i arbetsför ålder medan övriga delregioner har en högre andel äldre människor i befolkningen. För en fullständig metodredovisning för hur detta påverkar svarsmönster i 2020 års västsvenska SOM-undersökningar se Falk (2021).

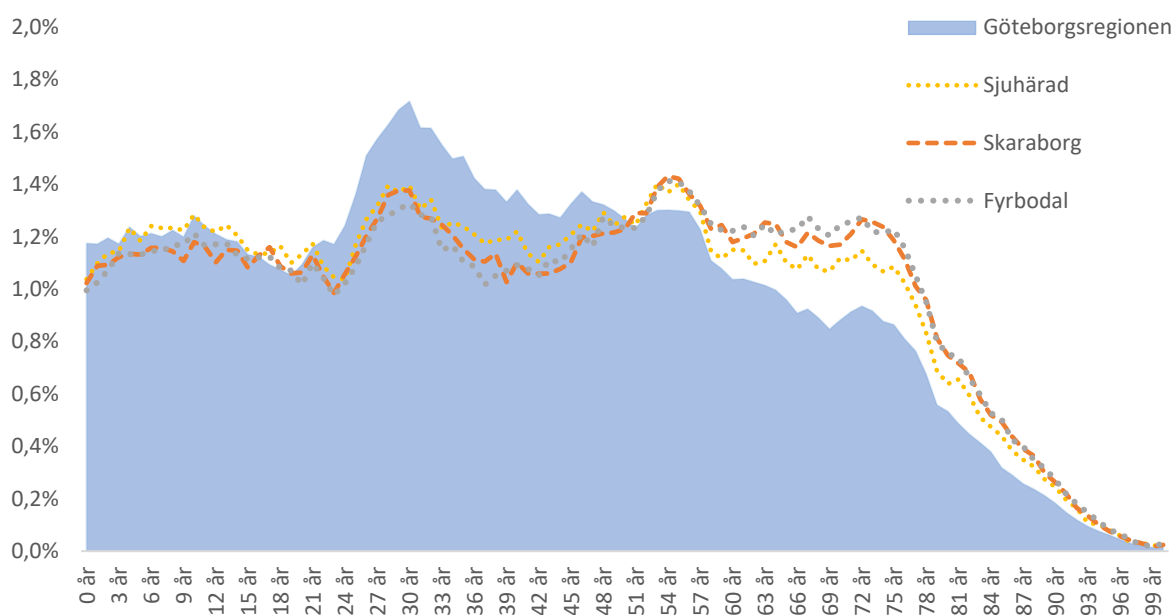
Tabell 1.2 Befolkning i Sverige, Västra Götaland och de fyra kommunförbunden, 1998–2020 (antal)

År	Sverige	Västra Götaland	Göteborgs- regionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodal
1998	8 854 322	1 486 918	831 428	202 672	257 594	258 366
2000	8 882 792	1 494 641	844 802	202 809	254 756	257 387
2002	8 940 788	1 508 230	858 709	203 966	254 105	258 023
2004	9 011 392	1 521 895	872 155	205 016	255 109	258 311
2006	9 113 257	1 538 284	888 229	206 716	255 758	258 625
2008	9 256 347	1 558 130	906 691	208 522	256 234	259 359
2010	9 415 570	1 580 297	928 629	210 484	256 472	259 737
2012	9 555 893	1 600 447	947 575	212 276	256 955	260 427
2014	9 747 355	1 632 012	970 912	215 275	260 057	263 987
2015	9 851 017	1 648 682	982 360	217 326	261 803	266 337
2016	9 995 153	1 671 783	997 446	220 323	264 342	270 114
2017	10 120 242	1 690 782	1 012 569	222 543	265 950	271 706
2018	10 171 524	1 709 814	1 028 248	224 540	267 268	273 106
2019	10 327 589	1 725 881	1 041 850	226 086	268 462	273 878
2020	10 379 295	1 734 443	1 049 592	226 884	268 955	273 942
Förändring 1998–2020	17,2%	16,6%	26,2%	11,9%	4,4%	6,0%

Kommentar: I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun.

Källa: SCB (2021).

Figur 1.1 **Befolkningsandel i varje årskull och delregion, Västra Götaland 2020 (procent)**

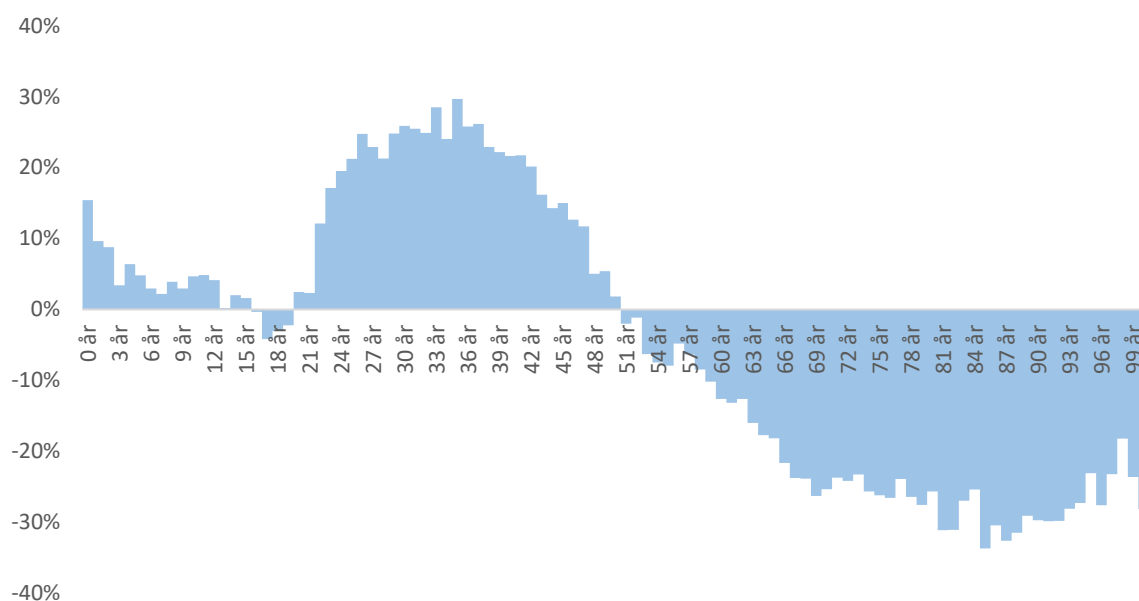

Kommentar: Figuren visar hur stor andel av befolkningen i de olika delregionerna varje årskull utgör. I faktiska tal är befolkningen 3,5 till 4,5 gånger större i Göteborgsregionen än i de övriga tre delregionerna.

Källa: SCB (2021).

På kommunal nivå påverkar åldersfördelningen skatteintäkter och utgifter. En högre andel i arbetsför ålder betyder högre inkomster till kommunen medan en högre andel äldre, skolbarn och förskolebarn sätter högre krav på vård, skola och (barn)omsorg. Figur 1.2 jämför hur stor andel av befolkningen i Göteborgsregionen varje årskull utgör, med motsvarande andel i Skaraborg, Sjuhärad och Fyrbodal. Sammanlagt utgör 20–45-åringar 37 procent av befolkningen i Göteborgsregionen jämfört med 30 procent i de andra delregionerna. Personer över 65 år utgör i genomsnitt 23 procent av befolkningen i Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodal, men bara 17 procent i Göteborgsregionen.

Figur 1.2 Skillnad mellan Göteborgsregionen och Skaraborg/Sjuhärad/Fyrbodals i befolkningsandel för varje årskull, Västra Götaland 2020 (procent)

Kommentar: Positiva tal indikerar övervikt i befolkningsandel för Göteborgsregionen. Exempelvis har Göteborg fler i åldern 20–50.

Källa: SCB (2021).

Regionindelningen och befolkningsöversikten som hitintills presenterats är baserad på registerdata. I den västsvenska SOM-undersökningen ombeds de svarande att själva uppge i vilken typ av område de bor. I formuläret anges inga förtydliganden för vad som avses med de olika svarsalternativen på frågan med avseende på exempelvis befolkningsstorlek. Svaren delas in i fyra kategorier (tabell 1.3) och är värdefullt som en indikator på boendeområdets karaktär, vilket i sin tur medför vissa förutsättningar när det gäller infrastruktur, service och utbud. Bland de svarande är det 13 procent som uppger sig bo på landsbygden, 19 procent bor i mindre tätorter, 35 procent i städer eller större tätorter och 32 procent bor i Göteborg.

Tabell 1.3 Svarepersonernas boendeområde, Västra Götaland 2020 (procent och antal)

Ren landsbygd	Mindre tätort	Stad eller större tätort	Göteborg	Summa procent	Antal
13	19	35	33	100	2 766

Kommentar: Frågan lyder: *I vilken typ av område bor du?* Personer som svarat något av alternativen 'storstad, centralt', 'storstad, ytterområde/förort', 'stad eller större tätort, centralt' eller 'stad eller större tätort, ytterområde' och enligt urvalsdata bor i Göteborg har förts till kategori Göteborg. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Av de som svarar på undersökningen är 90 procent själva uppväxta i Sverige och knappt 85 procent av deras föräldrar är även de uppväxta i Sverige (tabell 1.4). Tio procent uppger att de är uppväxta utanför Sverige och motsvarande siffra för de svarandes fäder och mödrar är 16 procent. Jämfört med frågan om svarspersonernas boendeområde (tabell 1.3) kan vi se att sju procentenheter fler har vuxit upp på ren landsbygd jämfört med andelen som uppger att de bor på ren landsbygd nu. En trend som kan noteras är att andelen som anger att de själva vuxit upp i stad eller större tätort i Sverige har ökat något över tid samtidigt som andelen uppvuxna på landsbygden har minskat.

Tabell 1.4 Svarspersonernas uppväxt, Västra Götaland 2020 (procent)

	Växt upp någonstans - själv	Växt upp någonstans – far	Växt upp någonstans - mor
Ren landsbygd i Sverige	20	30	28
Mindre tätort i Sverige	28	22	23
Stad eller större tätort i Sverige	22	16	17
Stockholm, Göteborg eller Malmö	20	16	16
Annat land i Norden	2	4	5
Annat land i Europa	4	6	5
Land utanför Europa	4	6	6
Summa procent	100	100	100
Antal	2 604	2 616	2 612

Kommentar: Frågan lyder: *Var någonstans har du, respektive din far och din mor, huvudsakligen vuxit upp?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Andel uppvuxna utanför Sverige innefattar de som vuxit upp i annat land i Norden, annat land i Europa eller annat land utanför Europa.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Bland svarspersonerna i den västsvenska SOM-undersökningen 2020 uppger 90 procent att de är svenska medborgare och fyra procent att de har dubbelt medborgarskap varav ett är svenskt (tabell 1.5). Sex procent uppger att de själva är utländska medborgare. I Sverige som helhet har knappt 9 procent ett medborgarskap som inte är svenskt (SCB, 2020). Andelen utländska medborgare är jämförelsevis något högre i Göteborgsregionen jämfört med övriga delregioner i Västra Götaland.

Tabell 1.5 Svarspersonernas medborgarskap, Västra Götaland 2020 (procent)

Medborgarskap	Västra Götaland	Göteborgsregionen	Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen
Svensk medborgare	90	88	93
Både svensk medborgare och medborgare i annat land	4	4	3
Medborgare i annat land	6	8	4
Summa procent	100	100	100
Antal	2 758	1 526	1 232

Kommentar: Frågan lyder: *Är du....?* Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antalet utländska medborgare i delregionerna är för litet för att särredovisas.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Svarspersonernas subjektiva klasstillhörighet används som en förklaringsfaktor i kartläggningen av de sociala aspekterna av Vision Västra Götaland. Respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen får själva uppge om deras nuvarande hem kan klassificeras som ett arbetarhem, jordbrukarhem, tjänstemannahem eller företagarhus. En inkludering av subjektiv klasstillhörighet synliggör individens egen uppfattning av familjeklass och möjliggör en analys av hur den i sin tur hänger samman med utbildning, konsumtion av kultur och övriga vanor och attityder. Tabell 1.6 visar fördelningen av svarspersonernas subjektiva klasstillhörighet. Endast fyra procent av respondenterna identifierar sitt nuvarande hem som ett jordbrukarhem vilket begränsar möjligheten att dra slutsatserna om jordbrukarhemmens vanor och värderingar.

Tabell 1.6 Subjektiv klass, Västra Götaland 2020 (procent)

Subjektiv klass	Nuvarande hem	Uppväxthem
Arbetarhem	39	53
Jordbrukarhem	4	10
Tjänstemannahem	38	22
Högre tjänstemannahem	10	6
Företagarhem	9	9
Summa procent	100	100
Totalt antal	2 613	2 602

Kommentar: Frågan lyder: Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst? Samtliga alternativ redovisade. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

För boende i Göteborgs Stad ger SOM-undersökningarna möjligheten att analysera de inkomna svaren efter resursstyrkan i det område som svarspersonerna är bosatta i. Indelningen bygger på kommunens primärområden och redovisas utifrån fyra kategorier: starka, medelstarka, medelsvaga och svaga områden, baserat på medelinkomst och andel som erhåller ekonomiskt bistånd i respektive primärområde. I tabell 1.7 redovisas hur fördelningen av svarspersoner boende i Göteborgs Stad fördelar sig över de fyra resursområdena.

Tabell 1.7 Svarspersonernas resursområde, Göteborgs Stad 2020 (procent och antal)

Resursstarka områden	Medelresursstarka områden	Medelresurssvaga områden	Resurssvaga områden	Summa procent	Antal
27	27	31	15	100	936

Kommentar: Indelningen bygger på primärområdena i Göteborgs Stad och baseras på respektive områdes medelinkomst och andel som erhåller ekonomiskt bistånd.

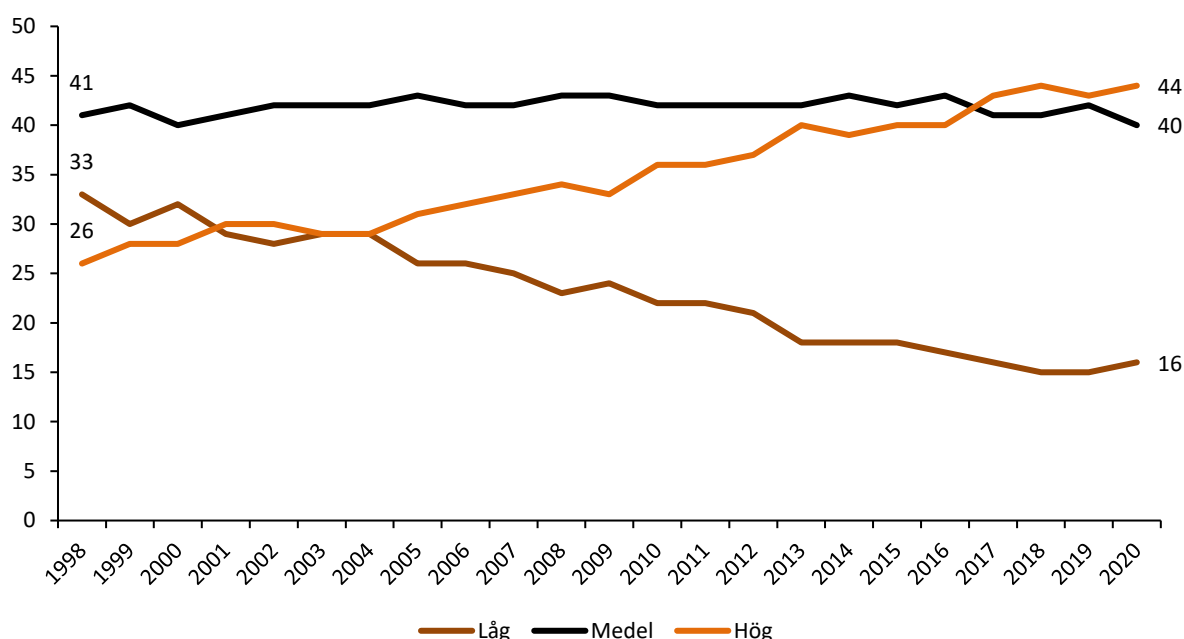
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Utbildning

Utbildning används ofta som en indikator på ett lands humankapital, ett mått på kunskaper och färdigheter sedda som en ekonomisk resurs och hänger samman med bland annat hälsa, deltagande i samhället och möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden (Regeringskansliet, 2005). Vision Västra Götaland (2005) uttrycker en strävan om att bryta könstraditionella utbildnings- och yrkesval samt att skillnader i utbildning på grund av kön och ursprung skall utjämnas. Sveriges konjunkturläge har historiskt sett visat sig påverka i vilken grad högre utbildning prioriteras av individer. I lågkonjunktur prioriteras utbildning, dels för kompetensutveckling men också som ett alternativ till arbetslöshet medan i högkonjunktur väljs arbete framför vidareutbildning då valet ges (Öhlin, 2010).

Respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen uppger liknande utbildningsnivåer som svarande i den motsvarande nationella SOM-undersökningen. Andelen högutbildade – personer som har eller håller på att skaffa sig en universitets- eller högskoleutbildning – ökar stadigt. Andelen med medelhög utbildning har legat stabilt kring 40 procent sedan mätningarnas början medan andelen svarande med låg utbildning minskar stadigt. Detta är delvis en generationseffekt till följd av förändrade utbildningssystem, vilket bland annat syns genom att äldre personer är överrepresenterade i gruppen med låg utbildning. Bland svarande mellan 30 och 64 år har en majoritet hög utbildning och Vision Västra Götalands (2005) mål om att hälften av alla vuxna skall ha högre utbildning är inom den gruppen därmed uppfyllt.

Figur 1.3 Utbildningsnivå bland invånare 16–85 år, Västra Götaland 1998–2020 (procent)

Kommentar: Utbildning: *Låg*: max grundskola eller motsvarande obligatorisk skola. *Medel*: allt över grundskola men ej studier vid universitet/högskola, *Hög*: studier vid/examen (inklusive forskarutbildning) från högskola/universitet. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2020.

Tidigare presenterad skillnad i befolkningens sammansättning vad gäller ålder förklarar en del av skillnaderna i utbildningsnivå. Skillnaderna i Göteborgs Stads olika resursområden ger dock en indikation på att det finns andra förklaringar till skillnaderna i uppnådd utbildningsnivå, så som att utbildning ofta går i arv och att ungdomar med två högskoleutbildade föräldrar oftare läser vidare på högskolan själva (UHR, 2018). Västra Götalandsregionens egen rapport *Vår bästa tid är nu?* (VGR Analys 2019a) redogör för statistik på utbildningsnivå i åldrarna 25 till 64 år och delar in utbildningsnivåerna i andra kategorier men uppger att ca 40 procent av befolkningen i 25 till 64 års ålder har genomgått någon form av eftergymnasial utbildning så som yrkeshögskola, högskola eller universitet, vilket är något lägre än den utbildningsnivå som respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen uppgav 2020.

Tabell 1.8 Utbildningsnivå i olika grupper, Sverige och Västra Götaland 2020 (procent)

	Låg	Medellåg	Medelhög	Hög	Summa procent	Antal svar
Sverige	15	29	22	34	100	10 781
Västra Götaland	16	28	23	33	100	2 737
Kön						
Kvinna	14	25	25	36	100	1 459
Man	19	31	20	30	100	1 272
Ålder						
16–29 år	8	46	17	29	100	397
30–49 år	4	23	21	52	100	790
50–64 år	9	32	28	31	100	723
65–85 år	38	19	23	20	100	827
Subjektiv klass						
Arbetarhem	25	40	20	15	100	1 015
Jordbrukarhem	39	23	27	11	100	88
Tjänstemannahem	6	19	24	51	100	985
Högre tjänstemannahem	8	10	19	63	100	267
Företagarhem	15	27	33	25	100	236
Delregion						
Göteborgsregionen	11	23	23	43	100	1 519
-Göteborg	10	19	23	48	100	901
-Resursstark	7	14	20	59	100	247
-Medelresursstark	10	22	22	46	100	243
-Medelresurssvag	9	19	25	47	100	280
-Resurssvag	15	25	27	33	100	130
Sjuhärad	22	33	23	22	100	328
Skaraborg	21	34	24	21	100	461
Fyrbodal	23	34	21	22	100	429

Kommentar: *Lågutbildad* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl. forskarutbildning) från högskola/universitet. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020 samt Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

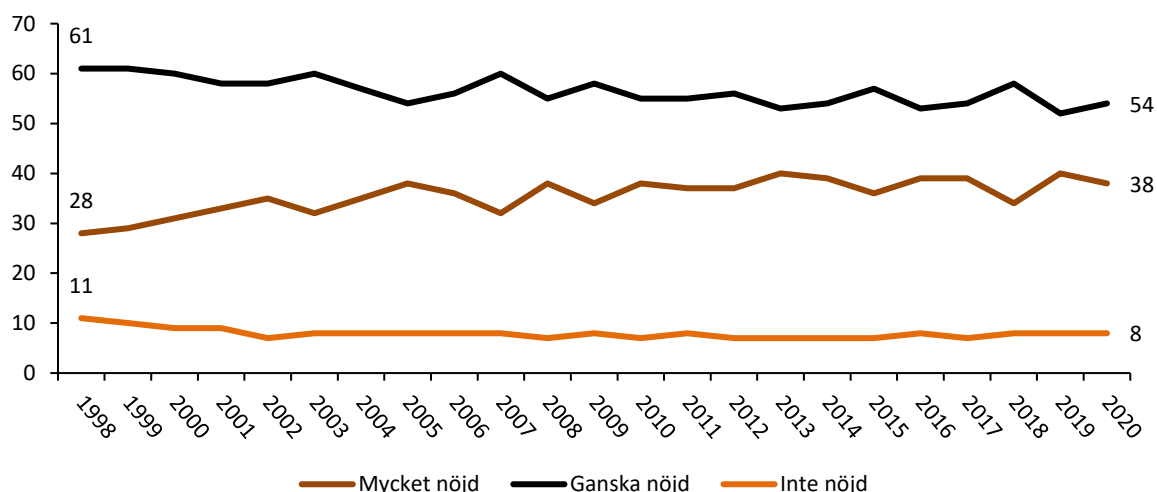
Medborgarnas välbefinnande

Nöjdheten med livet är den fråga i de västsvenska SOM-undersökningarna som är tydligast kopplat till livstillfredsställelse. Ett antal frågor om olika aspekter av livet som i tidigare forskning identifierats som viktiga komponenter i ett gott liv (Brülde & Fors, 2014) ställdes i undersökningen 2019. Skillnader mellan att vara nöjd med sitt liv och att exempelvis uppleva sig ha ett meningsfullt liv återfinns bland annat i meningsfullheten i livet ofta är kopplat till aspekter som inte bara rör en själv (Bergström, 2004). Ett liv kan upplevas som meningsfullt i sin helhet även om nöjdheten med det egna livet är begränsad. Ett meningsfullt liv har visats kopplat till vad en gör, strävar efter och förhåller sig till olika saker medan den övergripande nöjdheten med livet är starkare kopplat till den egna livstillfredsställelsen.

Hur gott livet egentligen upplevs i Västra Götalandsregionen är naturligtvis en fråga som är svår att svara på men i SOM-undersökningen ställs en fråga om hur nöjda svarspersonerna är med sina liv, en fråga som utgör ett av flera mått på lycka (Holmberg & Weibull, 2005; VGR Analys 2019b). Fördelningen mellan mycket nöjda, ganska nöjda och inte nöjda med sina liv har sett ungefär likadan ut sedan undersökningsstarten 1998, men med en något högre andel mycket nöjda under 2000-talet. Tidigare studier har även visat att bland annat inkomst, utbildning, social gemenskap och hälsa är viktiga för hur nöjda olika personer anser sig vara med sina liv (Nilsson, 2009).

Det övergripande målet för visionen kan sammanfattas till att invånarna i Västra Götaland ska ges möjlighet till att leva ett lyckligt liv. Den västsvenska SOM-undersökningen mäter regionsinvånarnas allmänna livstillfredsställelse genom att de tillfrågas om hur nöjda de på det hela taget är med sina liv. Figur 1.4 visar fördelningen av de olika svarsalternativen från 1998 fram till 2020. Nivåerna har varit stabila, med vissa små fluktuationer sedan i början på 2000-talet. I stort är regionens invånare fortsatt nöjda med sina liv. Över tid kan man dock se en minskning i andelen som är ganska nöjda med livet från 61 procent i slutet på 1990 talet till 54 procent i 2020 års undersökning. Samtidigt har andelen som är mycket nöjda med livet ökat med sex procentenheter från 28 till 38 under samma period.

Figur 1.4 Livstillfredsställelse, Västra Götaland 1998–2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?'. Svarsalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. I kolumnen 'inte nöjd' redovisas andelarna 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2020.

Vilka sticker ut som mer eller mindre nöjda med sina liv? Unga och låginkomsttagare uppger i lägre grad att de är nöjda med sina liv (tabell 1.9). Bland de som är mer nöjd med sina liv finns personer som uppger sig var hemmahörande i högre tjänstemannahem och höginkomsttagare. Mer än 50 procent av de som är hemmahörande i tjänstemannahem uppger att de är mycket nöjda med sina liv, vilket är de högsta siffrorna uppmätta i någon grupp 2020. Högst andel, cirka 10–15 procent, som inte är nöjda med sina liv återfinns bland yngre, i arbetarhem, hos låginkomsttagare och boende i resurssvaga områden.

Tabell 1.9 Livstillfredsställelse, Västra Götaland 2020 (procent och antal)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte nöjd	Summa procent	Antal svar
Västra Götaland	38	54	8	100	2 759
Kön					
Kvinna	39	53	8	100	1 466
Man	36	56	8	100	1 287
Ålder					
16–29 år	33	54	13	100	406
30–49 år	37	55	8	100	789
50–64 år	39	55	6	100	726
65–85 år	40	52	8	100	838
Subjektiv klass					
Arbetsarhem	32	58	10	100	1 014
Jordbrukarhem	42	49	9	100	89
Tjänstemannahem	36	57	7	100	989
Högre tjänstemannahem	55	43	2	100	266
Företagarhem	50	42	8	100	237
Månadsinkomst					
Max 14 999	30	55	15	100	599
Mellan 15 000 och 34 999	37	55	8	100	1 212
Mer än 35 000	44	53	3	100	834
Delregion					
Göteborgsregionen	37	54	9	100	1 535
-Göteborg	35	56	9	100	911
-Resursstark	46	47	7	100	249
-Medelresursstark	30	59	11	100	245
-Medelresurssvag	31	61	8	100	283
-Resurssvag	30	56	14	100	133
Sjuhärad	35	57	8	100	329
Skaraborg	39	54	7	100	463
Fyrbodal	39	54	7	100	432

Kommentar: För frågans lydelse se figur 1.4. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

I tabell 1.10 redogörs för huruvida Västsvenskarna upplever att de ingår i ett större sammanhang, lever ett meningsfullt liv och om de saknar något meningsfullt i sitt liv. Sammantaget utläses av tabellen att en klar majoritet uppger att de ingår i ett sammanhang och att livet är meningsfullt. Över 90 procent uppger att de lever ett meningsfullt liv vilket på en övergripande nivå liknar andelen som anger att de är mycket eller ganska nöjda med sina liv. Andelen som uppger att de inte saknar något meningsfullt i sitt liv är något lägre.

Tabell 1.10 Påståenden om livet, Västra Götaland 2020 (procent)

	Stämmer helt	Stämmer ganska bra	Stämmer inte särskilt bra	Stämmer inte alls	Summa procent	Antal svar
Jag ingår i ett större sammanhang	29	47	18	6	100	2 694
Mitt liv är meningsfullt	44	47	7	2	100	2 720
Jag saknar inget betydelsefullt i mitt liv	25	50	17	8	100	2 687

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning stämmer följande påståenden in på ditt liv?'. Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Tabell 1.11 redogör för hur svarsfördelningen av påståendet om ens liv är meningsfullt ser ut i olika grupper. Den subjektiva klassindelningen visar att de som identifierar sitt hem som arbetarhem i högst grad uppger att de inte har meningsfullhet i livet. I denna grupp anger 13 procent att de saknar meningsfullhet, jämfört med tre procent för de som bor i högre tjänstemannahem. En åldersskillnad går även att notera, med 18 procent som uppger att de inte upplever sitt liv meningsfullt bland den yngsta åldersgruppen, medan motsvarande siffra är cirka åtta procent i övriga åldersgrupper. Månadsinkomst verkar också ha en viss inverkan på känslan av meningsfullhet. Bland låginkomsttagare uppger 17 procent att de inte har meningsfullhet i livet, jämfört med enbart fyra procent för höginkomsttagare. Det finns dock onekligen stort överlapp mellan unga och låginkomsttagare. Den allra största skillnaden finns mellan de som uppger att de är nöjda med livet kontra de som inte är det. Hur kausaliteten ligger till mellan sambandet är svårt att veta, men det verkar finnas en koppling mellan nöjdhet med livet och åsikt om meningsfullhet i det. Bland de som uppger att de inte är nöjda med livet är det 60 procent som också anser att livet saknar meningsfullhet, jämfört med fem procent för de som är nöjda med livet.

Tabell 1.11 Meningsfullhet i livet, Västra Götaland 2020 (procent och antal svar)

	Stämmer helt	Stämmer ganska bra	Stämmer inte särskilt bra	Stämmer inte alls	Summa procent	Antal svar
Samtliga	44	47	7	2	100	2 720
Kön						
Kvinna	48	43	7	2	100	1 447
Man	39	52	7	2	100	1 267
Ålder						
16–29 år	43	39	13	5	100	399
30–49 år	49	43	6	2	100	788
50–64 år	47	46	6	1	100	718
65–85 år	37	55	7	1	100	815
Subjektiv klass						
Arbetarhem	36	51	11	2	100	993
Jordbrukarhem	41	49	5	5	100	88
Tjänstemannahem	46	47	6	1	100	988
Högre tjänstemannahem	60	37	2	1	100	266
Företagarhem	52	39	6	3	100	234
Månadsinkomst						
Max 14 999	36	47	13	4	100	580
Mellan 15 000 och 34 999	42	49	7	2	100	1 200
Mer än 35 000	53	43	4	0	100	833
Delregion						
Göteborgsregionen	45	46	7	2	100	1 517
-Göteborg	42	48	8	2	100	894
-Resursstark	50	45	4	1	100	246
-Medelresursstark	36	52	9	3	100	238
-Medelresurssvag	43	49	7	1	100	280
-Resurssvag	38	46	13	3	100	130
Sjuhärad	42	49	7	2	100	321
Skaraborg	42	49	8	1	100	456
Fyrbodals	45	44	7	4	100	426
Livstillfredsställelse						
Nöjd med livet	47	48	4	1	100	2 499
Inte nöjd med livet	8	32	45	15	100	215

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning stämmer följande påståenden in på ditt liv? – Mitt liv är meningsfullt.' Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat delfrågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Den allmänna uppfattningen om nöjdheten med livet samt inställning till meningsfullhet i livet ber respondenten att summera en slags översiktlig inställning till livstillfredsställelse. I frågan som följer ombeds respondenten istället reflektera över i vilken utsträckning de *under den senaste veckan* gjort något intressant, känt sig stolta, bestämt över sin egen tid och om de blivit väl behandlade av andra. Störst spridning i svaren och det påstående som flest personer inte alls har gjort den senaste veckan är *att ha lärt sig något intressant*. Västra Götalänningarna verkar överlag behandla varandra väl, de allra flesta (96 procent) uppger att de i ganska eller mycket utsträckning blivit väl behandlade av andra under den senaste veckan (tabell 1.12). Något färre, men fortfarande en klar majoritet, upplever att de känt sig stolta över något de gjort och att de kunnat bestämma över sin egen tid. Andelen som inte alls eller i ganska liten utsträckning gjort intressanta saker, känt sig stolta, bestämt över sin egen tid eller blivit väl behandlade av andra varierar mellan 6 och 35 procent.

Tabell 1.12 Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du:

	Inte alls	I ganska liten utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning	Summa procent	Antal svar
Lärt dig något eller gjort något intressant	6	29	48	17	100	2 731
Känt dig stolt över något du gjort	6	21	54	19	100	2 732
Kunnat bestämma över din egen tid	2	13	47	38	100	2 743
Blivit väl behandlad av andra	1	5	49	45	100	2 732

Kommentar: Frågan lyder 'Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du:'. Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Att lära sig/göra något intressant och att känna sig stolt över något som en gjort är vanligast bland den yngsta åldersgruppen, medan den äldsta gruppen där majoriteten är i eller är på väg in i pensionsåldern i betydligt lägre grad uppger det samma (tabell 1.13). Pensionärerna uppger helt enligt förväntningarna att de i mycket stor utsträckning kunnat bestämma över sin egen tid och även att de blivit väl behandlade av andra den senaste veckan.

Tabell 1.13 Påståenden om den senaste veckan, Västra Götaland 2020 (andel ganska liten utsträckning och inte alls i procent)

	Lärt dig något eller gjort något intressant	Känt dig stolt över något du gjort	Kunnat bestämma över din egen tid	Blivit väl behandlad av andra	Minsta antal svar
Samtliga	35	27	15	6	2 731
Kön					
Kvinna	35	25	16	5	1 454
Man	36	30	15	7	1 268
Ålder					
16–29 år	26	31	20	9	400
30–49 år	29	21	24	8	788
50–64 år	33	22	16	5	720
65–85 år	48	34	6	5	813
Subjektiv klass					
Arbetsrhem	45	31	19	8	1 005
Jordbrukarhem	31	28	9	10	87
Tjänstemannahem	31	23	15	4	985
Högre tjänstemannahem	21	20	11	4	266
Företagarhem	25	23	13	7	234
Månadsinkomst					
Max 14 999	43	36	13	7	580
Mellan 15 000 och 34 999	40	28	17	8	1 206
Mer än 35 000	23	19	15	3	832
Delregion					
Göteborgsregionen	33	26	16	6	1 519
-Göteborg	31	27	17	6	894
-Resursstark	24	22	14	7	248
-Medelresursstark	32	33	18	4	237
-Medelresurssvag	32	24	18	6	280
-Resurssvag	42	33	21	13	128
Sjuhärad	35	27	12	6	324
Skaraborg	42	29	15	6	458
Fyrbodal	39	29	17	8	426
Livstillfredsställelse					
Nöjd med livet	33	24	15	5	2 503
Inte nöjd med livet	64	64	33	22	216

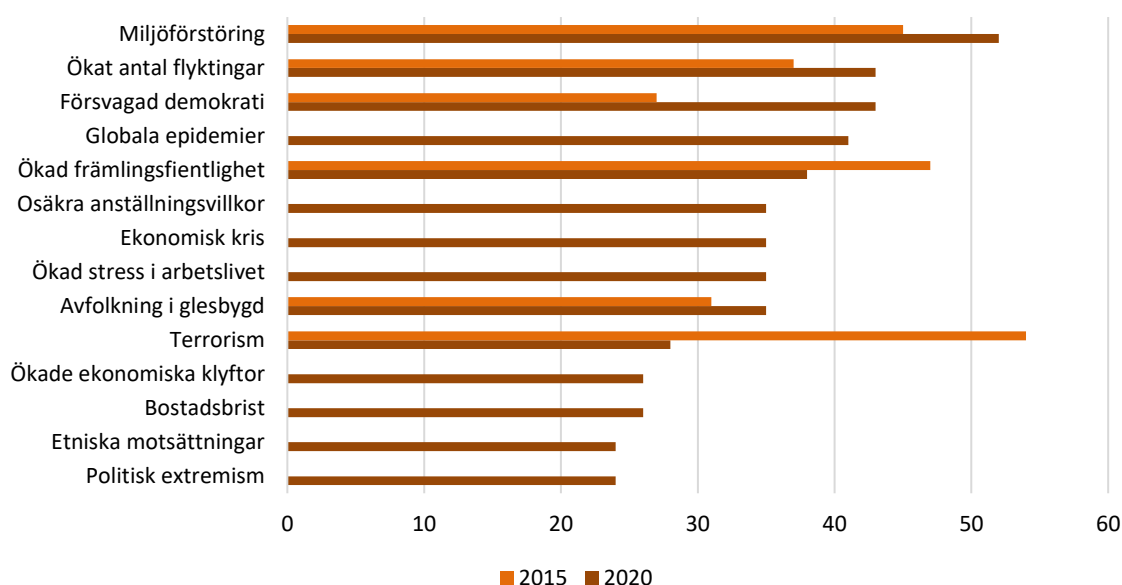
Kommentar: Frågan lyder 'Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du'. Tabellen redovisar andelen som uppger att påståendena inte alls eller i ganska liten utsträckning stämmer. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Återigen sticker personer från högre tjänstemannahem och företagarhus ut genom att i högst grad både lärt sig/gjort något intressant och känt sig stolta över något som man gjort den senaste veckan medan boende i arbetarhus i högst utsträckning uppger det motsatta. Personer hemmahörande i jordbrukarhus är däremot de som i högst utsträckning uppger att de kunnat bestämma över sin egen tid. Inkomstens inverkan på påståendena om den senaste veckan gällande att lära sig något nytt/gjort något intressant och känt sig stolt över något man gjort visar ett linjärt negativt samband. Lägre inkomst visar på en högre andel som uppger att de i ganska liten utsträckning eller inte alls håller med om påståendena. Tvärtom gäller för påståendet om att kunna bestämma över sin egen tid vilket kan förklaras av andelen pensionärer i låginkomstgruppen. Betydande regionala skillnader saknas medan resursstyrka i bostadsområdet visar på skillnader i två av påståendena – boende i resurssvaga områden uppger i högre grad att de inte gjort/lärt sig något intressant eller kunnat bestämma över sin egen tid under den senaste veckan. Två grupper sticker ut gällande påståendet om att ha blivit väl behandlad av andra. Boende i resurssvaga områden och gruppen som inte är nöjda med sina liv. 13 respektive 22 procent uppger att de inte blivit väl behandlade av andra jämfört med 3–10 procent i de flesta andra grupper.

Slutligen berörs kort oro hos regionen invånare. Orons koppling till välbefinnande grundar sig i känslor av trygghet. Oro har enligt forskning potential att motivera till att uppsöka och bearbeta information (Solevid, 2017). Det finns även en stark förväntan från medborgare att politiker skall ta den upplevda oron på allvar, och agera därefter (Djerf-Pierre & Wängnerud, 2011). Figur 1.5 visar andelen som i den västsvenska SOM-undersökningen 2015 och 2020 uppgav att de var mycket oroliga för ett antal scenarion. Under 2020 var västsvensarna mest oroliga för miljöförstöring, följt av ökat antal flyktingar, försvagad demokrati och globala epidemier. Minst oroande 2020 var politisk extremism, etniska motsättningar, bostadsbrist och ökade ekonomiska klyftor. Av de frågor som ställts både 2015 och 2020 har oro för miljöförstöring, ökat antal flyktingar, försvagad demokrati och avfolkning i glesbygd ökat jämfört med 2015, medan oron för samtliga övriga jämförbara områden har minskat. Det som oroade mest 2015, terrorism, är den orosbedömning som minskat mest, från 54 procent som svarade att de var mycket oroliga för terrorism 2015 jämfört med 28 procent 2020.

Figur 1.5 Orosbedömningar inför framtiden, Västra Götaland 2015 och 2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Om du ser till läget idag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden?* Svarsalternativen är: *Mycket oroande, ganska oroande, inte särskilt oroande, inte alls oroande*. Figuren visar andelen som har svarat *Mycket oroande*. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Minsta antal svarspersoner är 2 660.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015 och 2020.

Som det går att utläsa av figur 5.1 var globala epidemier ett av de områden som västsvenskarna oroade sig över mest under hösten 2020 vilket inte är särskilt oväntat med tanke på den pågående coronapandemin. Med anledning av coronapandemin ställdes några frågor på temat i 2020 års undersökning. En av frågorna handlar om just oro för coronaviruset och dess konsekvenser för sig själv, sina närstående och för det svenska samhället. I tabell 1.14 redovisas att nästan 7 av 10 är oroade för coronaviruset och dess konsekvenser för sina närstående eller för det svenska samhället. Andelen som är oroade för sig själva ligger på drygt 40 procent. Liknande resultat har även setts i den extrainsatta nationella SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 och 2021, som till skillnad från den västsvenska SOM-undersökningen som är i fält under hösten och tidig vinter, var i fält under våren 2020 respektive 2021 (Carlander, 2021).

Tabell 1.14 Oro för coronaviruset och dess konsekvenser, Västra Götaland 2020

	Mycket oroad	Ganska oroad	Inte särskilt oroad	Inte alls oroad	Summa procent	Antal svar
Dig själv	14	28	45	13	100	2 756
Dina närstående	27	42	28	3	100	2 748
Det svenska samhället	21	45	31	3	100	2 743

Kommentar: Frågan lyder: Hur oroad är du för coronaviruset och dess konsekvenser för: Dig själv; Dina närstående; Det svenska samhället. Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

I tabell 1.15 redovisas andelen mycket oroliga för coronaviruset uppdelat på olika grupper. När det gäller oron för coronaviruset och dess konsekvenser är andelen kvinnor som är mycket oroliga högre än andelen män för både sig själv, sina närstående och det svenska samhället. Det är i linje med tidigare forskning som indikerar att oavsett område tenderar kvinnor ofta att uttrycka en större oro än män (Solevid, 2017). Bland personer i den äldre åldersgruppen (65–85 år) är andelen mycket oroliga för sig själva högre än bland de andra åldersgrupperna. Andelen mycket oroliga för sina närstående och det svenska samhället är högst i den yngsta och äldsta åldersgruppen. När det gäller utbildningsnivå är det generella mönstret att ju högre utbildningsnivå, desto lägre andel som uttrycker mycket oro för både sig själv, sina närstående och det svenska samhället. Liknande mönster återfinns när vi tittar på inkomst, där andelen mycket oroliga är lägre för varje inkomstnivå. Några större regionala skillnader verkar det inte finnas men det generella mönstret är att en lägre andel av personer hemmahörande Göteborgsregionen och Skaraborg uppger att de är mycket oroliga för coronaviruset och dess konsekvenser för sig själv, sina närstående och det svenska samhället.

Tabell 1.15 Oro för coronaviruset och dess konsekvenser i olika grupper, Västra Götaland 2020 (andel mycket orolig i procent)

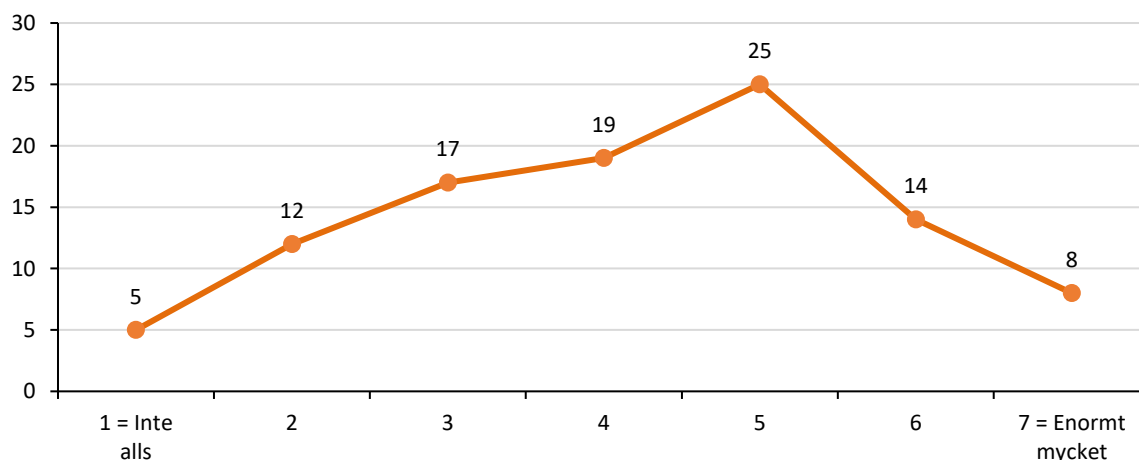
	Dig själv	Dina närstående	Det svenska samhället	Minsta antal svar
Samtliga	14	27	21	2 743
Kön				
Kvinna	16	31	24	1 460
Man	13	23	17	1 277
Ålder				
16–29 år	9	32	24	410
30–49 år	8	23	15	794
50–64 år	12	25	18	715
65–85 år	26	31	28	823
Utbildningsnivå				
Låg	29	37	34	421
Medellåg	12	28	20	746
Medelhög	14	26	20	619
Hög	10	23	16	908
Månadsinkomst				
Max 14 999	21	35	30	587
Mellan 15 000 och 34 999	14	28	22	1 207
Mer än 35 000	9	19	12	830
Delregion				
Göteborgsregionen	13	26	20	1 522
Sjuhärad	19	30	24	330
Skaraborg	14	26	22	463
Fyrbodal	17	31	23	428

Kommentar: Frågan lyder: *Hur oroad är du för coronaviruset och dess konsekvenser för: Dig själv; Dina närstående; Det svenska samhället.* Tabellen visar andelen som har svarat *Mycket oroande*. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

För att mäta coronaviruset och dess konsekvenser på medborgarna i Västra Götaland ställdes i 2020 års undersökning en självskattningsfråga som lyder *’Hur mycket påverkas du personligen av coronaviruset och dess konsekvenser?’*. Respondenterna fick besvara frågan på en skala mellan 1–7 där 1 är lika med *’Inte alls’* och 7 *’Enormt mycket’* (figur 1.6). Ungefär två av tio skattar sig på skalans två högsta steg (6 och 7). Lika stor andel skattar sig på skalans två lägsta skalsteg (1 och 2) respektive skalans mittensteg (4). Resterande placerar sig på skalans 3e respektive 5e skalsteg.

Figur 1.6 Coronaviruset och dess konsekvensers påverkan på en personligen, Västra Götaland 2020 (fördelning av svar mellan 1 och 7, procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur mycket påverkas du personligen av coronaviruset och dess konsekvenser?* Svarsskalan går från 1 (Inte alls) till 7 (Enormt mycket). Procentbasen utgörs av de som besvarat fråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Tabell 1.16 visar medelvärdet på frågan om coronaviruset och dess personliga konsekvenser fördelat över olika grupper. Kvinnor uppger att de i högre utsträckning personligen påverkas av coronaviruset jämfört med män. Vidare går det att utläsa en ålderseffekt, där medelvärdet ökar med åldern. De äldsta respondenterna (65–85 år) uppger att de i högst utsträckning personligen har påverkats, med ett medelvärde på 4,5, medan den yngsta åldersgruppen (16–29 år) har ett medelvärde på 3,8. Tittar vi på utbildningsnivå ser vi lite blandade resultat. De som uppger att de i högst utsträckning har påverkat av coronaviruset och dess konsekvenser är gruppen med låg utbildning har ett medelvärde på 4,4. Personer med annan utbildningsnivå har ungefär samma medelvärde (4,1–4,2). Det verkar inte vara några stora skillnader vad gäller inkomstnivå men det går att notera att coronavirusets påverkan minskar för varje inkomstnivå. Slutligen verkar personer hemmahörande i Skaraborg påverkats minst, jämfört med personer som bor i Sjuhärad (med ett medelvärde på 4,3), men överlag verkar det inte vara några stora regionala skillnader.

Tabell 1.16 Coronaviruset och dess konsekvensers påverkan på en personligen, Västra Götaland 2020 (medelvärde)

	Medelvärde	Antal svarande
Samtliga	4,2	2 761
Kön		
Kvinna	4,3	1 469
Man	4,0	1 286
Ålder		
16–29 år	3,8	412
30–49 år	4,1	794
50–64 år	4,2	724
65–85 år	4,5	831
Utbildningsnivå		
Låg	4,4	427
Medellåg	4,1	750
Medelhög	4,2	624
Hög	4,2	909
Månadsinkomst		
Max 14 999 kr	4,3	595
Mellan 15 000 och 34 999 kr	4,2	1 213
Mer än 35 000 kr	4,1	829
Delregion		
Göteborgsregionen	4,2	1 534
Sjuhärad	4,3	334
Skaraborg	4,0	463
Fyrbodal	4,1	430

Kommentar: Frågan lyder: *Hur mycket påverkas du personligen av coronaviruset och dess konsekvenser?* Svarsskalan går från 1 (Inte alls) till 7 (Enormt mycket). Procentbasen utgörs av de som besvarat fråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

En tredje fråga som ställdes i 2020 års undersökning om coronapandemin handlar om ifall coronapandemin har förändrat ens syn till det positiva eller negativa av hur det svenska samhället fungerar. Tabell 1.17 visar att för drygt 40 procent av de svarande så har coronapandemin inte förändrat ens syn av hur det svenska samhället fungerar. Vidare uppger 35 procent att coronapandemin har gjort att de blivit mer positiva till hur det svenska samhället fungerar, medan drygt 20 procent svarar att coronapandemin har gjort dem mer negativa till hur det svenska samhället fungerar. En större andel av kvinnorna uppger att deras syn har blivit mer positiv jämfört med männen. En viss skillnad syns mellan åldersgrupperna. Coronapandemin verkar ha påverkat de yngsta och de äldsta respondenternas syn på hur det svenska samhället fungerar i lägst utsträckning – 44 respektive 46 av de svarande i dessa grupper har varken fått en mer positiv eller negativ bild av hur det svenska samhället fungerar. En större andel

av 30–49 åringar och 50–64 åringar verkar ha fått en mer positiv bild av hur det svenska samhället fungerar, jämfört med den yngsta och den äldsta åldersgruppen. Ett mönster som går att utläsa är att andelen som uppger att de fått en mer positiv syn ökar med utbildningsnivå. Motsatt mönster ser vi över andelen som varken fått en mer positiv eller negativ bild – andelen minskar för varje utbildningsnivå. Liknande mönster går att utläsa vad gäller inkomst, där andelen som fått en mer positiv bild ökar med inkomstnivå. Vissa regionala skillnader går att utläsa. Störst andel som fått en mer positiv bild återfinns bland personer hemmahörande i Göteborgsregion (38 procent) medan Fyrbodal är den delregion av samtliga grupper som redovisas i tabellen som har högst andel som fått en mer negativ bild av hur det svenska samhället fungerar (28 procent).

Tabell 1.17 Bedömning av om coronapandemin har förändrat synen på hur det svenska samhället fungerar, Västra Götaland 2020 (procent)

	Mycket mer positiv	Lite mer positiv	Varken mer positiv eller mer negativ	Lite mer negativ	Mycket mer negativ	Antal svar
Samtliga	6	29	42	17	6	2 758
Kön						
Kvinna	6	32	42	15	5	1 468
Man	6	27	41	20	6	1 284
Ålder						
16–29 år	4	26	44	19	7	411
30–49 år	8	32	38	15	7	795
50–64 år	6	33	39	17	5	721
65–85 år	5	25	46	19	5	831
Utbildningsnivå						
Låg	6	20	49	20	5	425
Medellåg	5	25	45	18	7	749
Medelhög	6	29	41	18	6	623
Hög	6	38	37	14	5	910
Månadsinkomst						
Max 14 999	5	25	45	18	7	593
Mellan 15 000 och 34 999	6	28	42	18	6	1 211
Mer än 35 000	6	36	38	15	5	832
Delregion						
Göteborgsregionen	7	31	40	16	6	1 531
Sjuhärad	7	27	40	20	6	333
Skaraborg	4	29	49	15	3	465
Fyrbodal	4	25	44	20	7	429

Kommentar: Frågan lyder: Hur har coronapandemin ändrat din syn på hur det svenska samhället fungerar? Jag har blivit... Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat fråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Sammanfattning

Information om sammansättningen av de svarande i den Västsvenska SOM-undersökningen 2020 tillsammans med statistik från SCB är viktiga underlag att ha med sig för att tolka resultaten som presenteras i rapporten. Vidare berör kapitlet invånarnas välbefinnande och nöjdhet med sina liv vilket kan antas påverka hur andra åsikter och levnadsförhållanden bedöms. Med tanke på titeln på Västra Götalandsregionens styrdokument ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” är insikter om invånarnas välmående ett viktigt perspektiv att förhålla sig till.

Resultaten visar att västsvenskarna huvudsakligen är ganska nöjda med livet, men det finns likväl skillnader i hur invånare bedömer olika aspekter av välbefinnande. De yngsta (16–29 år) upplever betydligt mindre meningsfullhet i livet jämfört med andra grupper. Allra minst meningsfullhet med livet upplever dock de som uppger att de inte är nöjda med livet.

Medborgarna

Detta kapitel har visat att Göteborgsregionen har en betydligt högre andel invånare i arbetsför ålder än övriga delregioner vilket påverkar både servicebehov och skatteintäkter. Den geografiska sammansättningen av de svarande i undersökningen speglar befolkningsstatistiken i hög utsträckning. Utbildningsnivån hos de svarande är något högre än hos befolkningen i genomsnitt givet statistik från registerdata och det kan tänkas påverka representativiteten i resultaten. Vi vet att utbildningsnivå är en bakgrundsvariabel som tillsammans med andra faktorer verkar samvariera med en del av de opinion- och vanefrågor som ingår i undersökningen.

Välbefinnande

Medborgarnas välbefinnande redovisas utifrån fyra uppsättningar av frågor. Inledningsvis redovisas den allmänna livstillfredsställelsen på aggregerad nivå över tid och i grupper 2020. Över tid har andelen som är ganska respektive inte nöjda med sina liv minskat något till fördel för gruppen som är mycket nöjda med tillvaron. Mest nöjda med sina liv 2020 är boende från högre tjänstemannahem och de med hög inkomst. Minst nöjda är unga, boende i arbetarhem och låginkomsttagare.

När det gäller frågan om att leva ett meningsfullt liv visar resultaten liknande tendenser som frågan om den allmänna livstillfredsställelsen. Här är livstillfredsställelsen med som en bakgrundsvariabel och det är den gruppen som inte är nöjda med sina liv som i lägst grad håller med om påståendet om meningsfullhet. Övriga grupper som utmärker sig genom att i lägst utsträckning instämna i att de lever ett meningsfullt liv är boende i arbetarhem, yngre, låginkomsttagare och boende i resurssvaga områden.

Livet den senaste veckan ser olika ut för olika grupper i det västsvenska samhället givet resultaten av de frågorna om en har gjort något intressant, känt sig stolt, bestämt över sin egen tid och om en blivit väl behandlad av andra. Främst befästs de redan nämnda livscykelrelaterade skillnaderna. Människor som är mitt i livet uttrycker en hög grad av meningsfullhet men brist på tid. Återigen går det att notera att personer hemmahörande i högre tjänstemannahem och företagarhus sticker ut genom att i högst grad uppge att de både lärt sig eller gjort något intressant och känt sig stolta över något de gjort. Motsatt mönster går att utläsa bland svarande från arbetarhem. Genomgående uppger gruppen som inte är nöjd med sitt liv att de i lägst utsträckning blivit behandlade väl, kunnat bestämma över sin egen tid, känt sig stolt eller lärt sig något/gjort något intressant.

Oro

Oron upplevs som stark för miljöförstöringar, ökat antal flyktingar, försvagad demokrati och globala epidemier. Samtliga områden är frekvent omskrivna i medierna och ofta förekommande i den politiska debatten vilket lyfter frågorna till respondenternas medvetande och ger upphov till oro.

När det gäller coronapandemin och dess konsekvenser uppger de svarande en större oro för sina närstående och det svenska samhället än för sig själva. En större andel kvinnor än män uttrycker att de är mycket oroliga både för sig själva, sina närstående och det svenska samhället. Kvinnor uppger också att de i högre utsträckning personligen har påverkats av coronaviruset och dess konsekvenser jämfört med männen. Det går även att notera att oron för coronaviruset minskar med inkomstnivå och att personer med högre inkomst uppger att de personligen påverkats i lägre grad av coronapandemin. De som uppger att deras syn blivit mer positiv på hur det svenska samhället fungerar till följd av coronapandemin är främst kvinnor, de med hög utbildning, de med hög inkomst samt boende i

Göteborgsregionen. De grupper med störst andel som uppger att de fått en mer negativ bild är män, unga, lågutbildade och boende i Fyrbodal.

2. Demokrati och delaktighet

Ett legitimt demokratiskt system förutsätter ett medborgerligt förtroende för demokratin som princip, för politikerna som verkar i systemet samt för de politiska institutionerna (Easton, 1975). I det här kapitlet redovisar vi hur invånarna i Västra Götaland ser på de grundläggande aspekterna i demokratin. Vi inleder redovisningen med att studera invånarnas nöjdhet med demokratin, förtroende för politiker och hur väl politikerna sköter sin uppgift. Därefter analyserar vi vad västsvenskarna har att säga om möjligheterna att påverka politiska beslut, samt om uppfattningarna gällande de grundläggande demokratiska aspekterna skiljer sig åt beroende på var i regionen man bor. Vi avslutar med en redovisning av politiskt deltagande i form av politiskt intresse och andelen som diskuterat politik i Västra Götaland.

Nöjdhet med demokratin

I ett välfungerande demokratiskt samhälle krävs ett förtroende för och legitimitet gentemot det demokratiska systemet. Nöjdhet med demokratin är medborgarnas betyg på hur väl demokratin fungerar (Linde & Ekman, 2003). I den västsvenska SOM-undersökningen mäts nöjdheten med demokratin genom frågeformuleringen *Hur nöjd är du på det hela taget med det sätt på vilket demokratin fungerar i*. Frågan mäts på olika nivåer: EU, Sverige, Västra Götalandsregionen samt kommunen.

I tabell 2.1 redovisas resultaten av nöjdheten med demokratin på de olika nivåerna. I likhet med föregående år får bedömningen av demokratin i Sverige högst andel nöjda följt av bedömningen av demokratin i kommunen och Västra Götaland på delad andra plats, och sist EU. Det är fler som är nöjda än inte nöjda med demokratin på alla nivåer förutom för EU. Däremot har andelen nöjda med demokratin i EU ökat mycket, från 36 procent 2016 till 49 procent 2020. En liknande ökning av nöjdhet med demokratin i EU kan noteras i den nationella SOM-undersökningen.

Tabell 2.1 Nöjd med demokratin i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen respektive hemkommunen, Västra Götaland 2020 (procent)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd	Summa procent	Antal svar
EU	3	46	40	11	100	2 633
Sverige	13	57	23	7	100	2 671
Västra Götalandsregionen	8	58	28	6	100	2 637
Kommunen där du bor	10	56	26	8	100	2 626

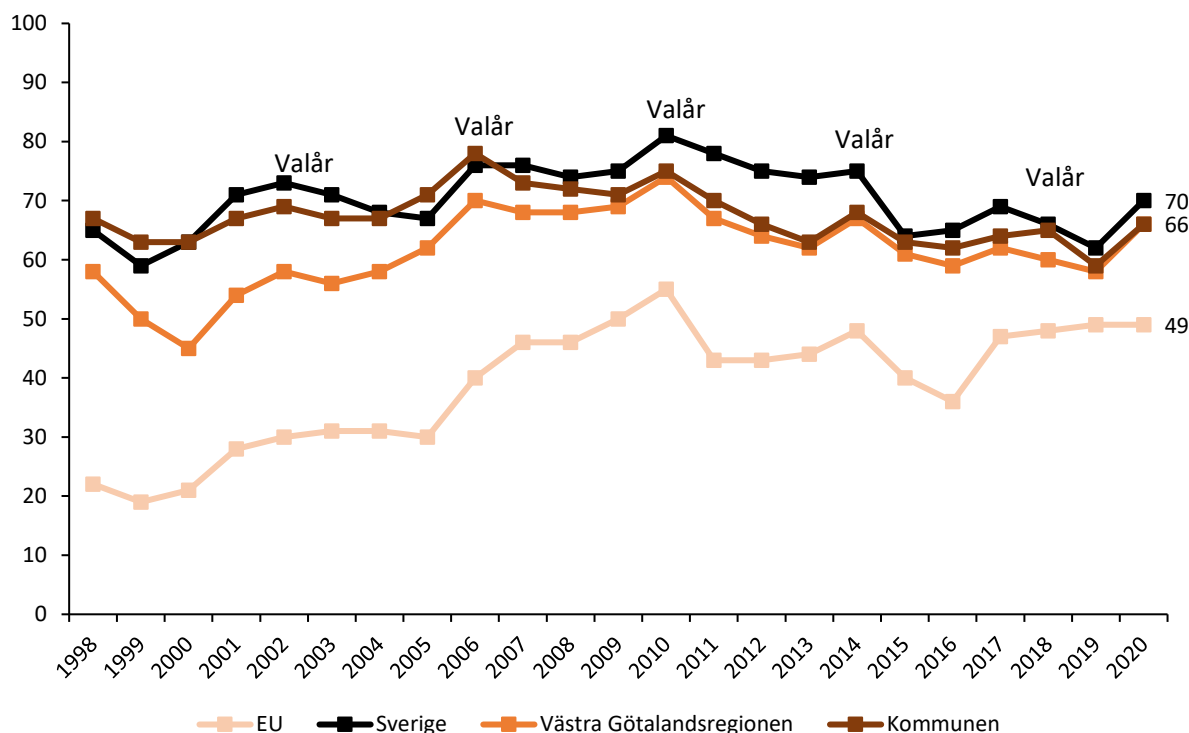
Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Nöjdhet med demokrati är normalt relativt stabilt över tid och inte påverkad i någon större utsträckning av enskilda händelser. De förändringar som noteras de senaste åren är inte heller speciellt stora sett i ett längre tidsperspektiv, se figur 2.1. När det gäller demokratin i EU däremot kan vi se en längre trend av stigande nöjdhet med demokratin mellan 1998–2020. Sett över tid är ett vanligt förekommande fenomen den så kallade valårseffekten, det vill säga att när det är valår i Sverige tenderar nöjdheten med demokratin att stiga jämfört med året innan (Holmberg & Weibull, 2019). Valåret 2018 sticker dock ut i figuren, som det första valåret under mätperioden där ingen ökning av hur nöjda invånarna är med demokratin jämfört med föregående år noteras. Under 2020 ökade nöjdheten i Sverige och kommunen med åtta procentenheter och Västra Götalandsregionen med sju procentenheter jämfört med 2019 efter

en period av en nedåtgående trend. Förändringarna är statistiskt säkerställda och har nu nått den högsta nivån sedan 2014. Däremot var nöjdheten med demokratin i EU kvar på samma nivå som 2019.

Figur 2.1 Mycket eller ganska nöjd med demokratin i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen och kommunen, Västra Götaland 1998–2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Figuren visar de som är mycket eller ganska nöjda med demokratin.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2020.

Ytterligare en fråga relaterad till västsvenskarnas bedömning av demokratin ställdes i den västsvenska SOM-undersökningen. I samband med ett antal frågor om hur oroad man var inför ett antal scenarier ingick *oro för försvagad demokrati*. Sammanlagt 75 procent har uppgett att de är mycket eller ganska oroad för försvagad demokrati 2020. Motsvarande siffra 2017 var 68 procent, en substantiell förändring på bara ett par år. Sammanfattningsvis är en majoritet av västsvenskarna åtminstone ganska nöjda med demokratin i Sverige, Västra Götalandsregionen och i kommunen. Nöjdheten med demokratin i EU har ökat stort sedan 2016, men samtidigt är en stor majoritet av västsvenskarna oroad för att demokratin håller på att försvagas, en andel som har ökat sedan 2017.

Förtroende för politiker och beslutande organ

Eftersom medborgarna överlåter det politiska beslutsfattandet till folkvalda representanter är förtroende för folkvalda politiker en annan viktig indikator som används för att utvärdera kvaliteten på demokratin (Craig m.fl., 1990). En förutsättning för ett legitimt demokratiskt system är därför att medborgarna har förtroende för och kan lita på sina valda politiker. I den västsvenska SOM-undersökningen ställs frågan *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Frågan avser förtroende för politiker på riksnivå, politiker i Västra Götalandsregionen samt kommunpolitiker. Resultaten redovisas i tabell 2.2. Västra Götalandsregionens politiker och kommunens politiker har fler negativa än positiva omdömen vilket återges i balansmått. Rikspolitiker har lika stor andel positiva

som negativa bedömningar. Mest positiva omdömen har rikspolitiker följt av kommunens politiker där 30 procent respektive 24 procent har mycket eller ganska högt förtroende. Alla grupper av politiker har fått större andel positiva omdömen jämfört med 2019. Rikspolitiker har ökat med 7 procentenheter, Västra Götalandsregionen med tre procentenheter och kommunpolitiker med 4 procentenheter, statistiskt säkerställda förändringar. Liknande mönster syns när förtroendet för svenska politiker generellt som mäts i den nationella SOM-undersökningen. Stöd för politiker och politiska aktörer tenderar att öka i tider av kriser och coronapandemin bedöms därför vara en trolig förklaring till det ökade förtroendet. Lägst förtroende har Västra Götalandsregionens politiker där enbart 17 procent har mycket eller ganska högt förtroende. Dessutom uppger 18 procent av de svarande att de inte har någon uppfattning i frågan, en större andel jämfört med rikspolitiker och kommunpolitiker. Ungefär en tredjedel av de svarande har uppgett att de har ganska eller mycket litet förtroende för politiker på alla nivåer. Vidare benämner närmare en tredjedel av Västra Götalands invånare att de varken har stort eller litet förtroende för någon av politikergrupperna.

Eftersom över hälften av de svarande uppger att de varken har stort eller litet förtroende eller att de inte har någon uppfattning om Västra Götalandspolitikerna indikerar det att regionpolitikerna är mer okända än politikerna på riks- och kommunnivå. Hög kännedom bidrar till en mer verkningsfull demokratisk process med större möjlighet till dialog med medborgarna. Samtidigt är det i en demokrati viktigt att kunna ställa ansvariga politiker till svars, vilket blir svårt om politikerna är okända för invånarna (Holmberg, 2019). Det finns anledning att tro att en hög andel som inte har någon uppfattning eller uppger sig ha varken stort eller litet förtroende för politiker är sammankopplat med låg politikerkännedom.

Tabell 2.2 Förtroende för politiker i Västra Götalandsregionen och kommunen, Västra Götaland 2020 (procent och balansmått)

	Varken stort						Summa procent	Balans- mått	Antal svar
	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen uppfattning			
Rikspolitiker	3	27	30	19	11	10	100	±0	2 701
Västra Götalandsregionens politiker	1	16	36	19	10	18	100	-12	2 701
Kommunens politiker	2	22	31	20	12	13	100	-8	2 697

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmålet visar andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska' stort förtroende minus andelen som svarat 'ganska litet' eller 'mycket litet' förtroende. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Den västsvenska SOM-undersökningen mäter även invånarnas bedömning av hur kommunstyrelserna respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift. Huruvida ett beslutande organ sköter sin uppgift är dels ett betyg på det allmänna förtroendet för de olika styrelserna och dels ett uttryck för hur medborgarna värderar politikernas prestation. Så mycket som 63 procent uppger att de inte har någon uppfattning eller att regionstyrelsen sköter uppgiften varken bra eller dåligt och motsvarande siffra när det gäller kommunstyrelserna är 47 procent. Likt slutsatsen kring förtroendet för politiker är den höga andelen som inte har någon uppfattning eller väljer mittenalternativet en möjlig konsekvens av okända politiker och avsaknad av kännedom kring den politik som förs. Utfallen visar att fler avger ett negativt omdöme än ett positivt om både regionstyrelsen och kommunstyrelsen, det vill säga en större andel anser att regionstyrelsen och kommunstyrelserna sköter sitt arbete dåligt snarare än bra. Regionstyrelsen bedöms något mer negativt (-7) än kommunstyrelserna (-3). Både regionstyrelsen och kommunstyrelsen ökade

dock sin bedömning något jämfört med 2019, en ökning som likt det ökade förtroendet för politiker troligtvis kan kopplas till coronapandemin.

Resultaten visar att i bedömningarna avseende regionstyrelsen, så är boenden i Göteborgsregionen, Sjuhärad och Fyrbodal mer negativa än positiva i sina omdömen. I Skaraborg är andelen positiva och negativa omdömen ungefär lika stor. Alla delregioner har ökat andelen positiva bedömningar från föregående år. Omdömet om kommunstyrelserna är ganska likvärdiga mellan delregionerna, med undantag för boenden i Skaraborg som är den enda delregionen som uppger mer positiva än negativa omdömen om sin kommunstyrelse. Det är 38 procent som uppger att de anser att kommunstyrelsen sköter sin uppgift bra i Skaraborg, vilket dock är en minskning från 47 procent 2018. Motsvarande siffror för övriga delregioner är 22 procent i Sjuhärad, 24 procent i Fyrbodal samt 23 procent i Göteborgsregionen. Andelen positiva har ökat både i Göteborgsregionen och Fyrbodal jämfört med 2019 då andelen nöjda var 19 procent i Fyrbodal och 17 procent i Göteborgsregionen.

Tabell 2.3 Bedömning av hur regionstyrelsen respektive kommunstyrelsen sköter sin uppgift, Västra Götaland 2020 (procent och balansmått)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Summa procent	Balans-mått	Antal svar
Regionstyrelsen, samtliga	1	14	33	15	7	30	100	-7	2 886
Göteborgsregionen	1	14	29	16	8	32	100	-9	1 676
Sjuhärad	1	14	33	14	6	32	100	-5	326
Skaraborg	1	20	38	13	6	22	100	+2	457
Fyrbodal	1	12	38	16	9	24	100	-12	427
Kommunstyrelsen, samtliga	3	22	27	19	9	20	100	-3	2 904
Göteborgsregionen	3	20	24	19	9	25	100	-5	1 687
Sjuhärad	2	20	30	21	9	18	100	-8	328
Skaraborg	5	33	31	13	5	13	100	+20	463
Fyrbodal	2	22	31	20	11	14	100	-7	426

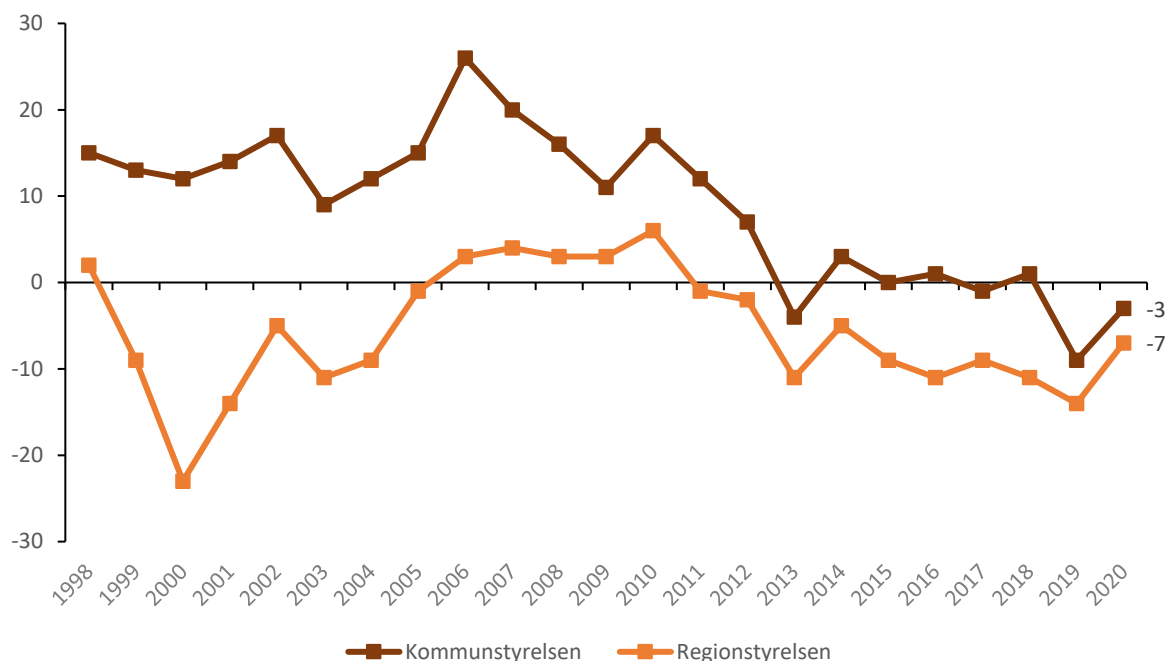
Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmåttet visar andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska' stort förtroende minus andelen som svarat 'ganska litet' eller 'mycket litet' förtroende. Balansmåttet kan variera mellan +100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Över tid så har balansmåten gällande bedömningen av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift förändrats i både positiv och negativ riktning, se figur 2.2. En uppåtgående trend noteras i bedömningen av regionstyrelsen 2000–2010 och under perioden 2006–2010 var det en liten majoritet som ansåg att regionstyrelsen skötte sitt arbete bra. Efter en mycket låg notering 2019 har bedömningen av både regionstyrelsen och kommunstyrelserna ökat något och brutit en nedåtgående trend även om det fortfarande är en större andel negativa än positiva bedömningar. Bedömningen av kommunstyrelserna nådde en topp 2006 men har sedan dess vänt till en nedåtgående trend och har de

senaste åren nått bottennoteringar och även om en ökning kan noteras 2020 är det för andra året i rad nu fler som ger en negativ än en positiv bedömning, något som tidigare bara skett 2013.

Figur 2.2 Bedömning av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift, Västra Götaland 1998–2020 (balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Svarsalternativen är 'mycket bra', 'ganska bra', 'varken bra eller dåligt', 'ganska dåligt', 'mycket dåligt' samt 'ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen som anser att arbetet i regionstyrelsen respektive kommunstyrelsen sköts bra minus andelen som anser att arbetet sköts dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla anser att arbetet sköts bra) och -100 (alla anser att arbetet sköts dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2020.

Påverka politiska beslut

Upplevd möjlighet att kunna påverka politiska beslut är associerat med det allmänna förtroendet för demokratin (Easton & Dennis, 1967). Känslan att kunna påverka politiska beslut är dessutom sammankopplad med politiskt beteende och deltagande. Om medborgare anser att det politiska systemet inte är lyhört riskerar det politiska engagemanget att ebba ut (Karp & Banducci, 2008).

I den västsvenska SOM-undersökningen undersöks invånarnas upplevda möjlighet att påverka politiska beslut i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen, kommunen och stadsdelen/del av kommunen. Resultaten redovisas i tabell 2.4. Uppfattningen om att kunna påverka politiska beslut är som lägst på EU-nivå, där 6 procent anser att de har goda möjligheter att påverka. Störst upplevd möjlighet att påverka finns i kommunen där 27 procent anser att de har goda möjligheter, följt av stadsdelen/del av kommunen (22 procent), i Sverige (22 procent) och Västra Götalandsregionen (20 procent). Till en viss del bekräftar resultaten antagandet att politiska system närmare medborgarna ökar sannolikheten att medborgarna känner att de kan påverka.

Tabell 2.4 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut på olika nivåer, Västra Götaland 2020 (procent)

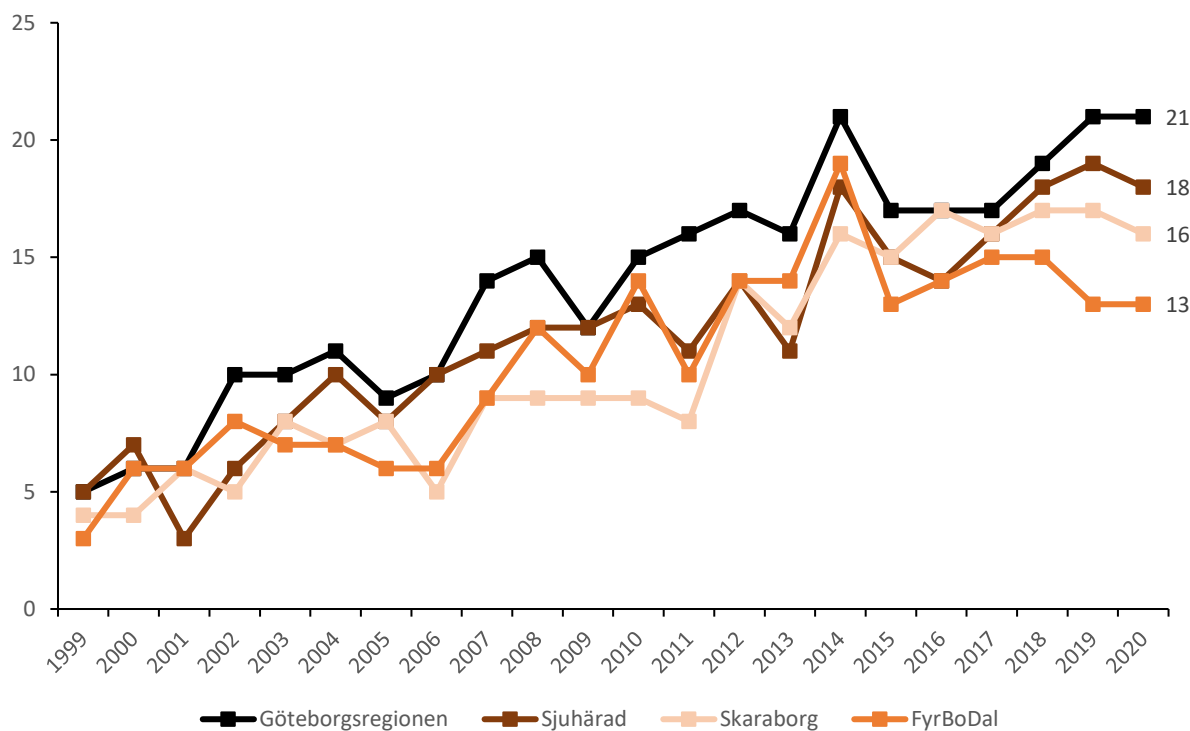
	Mycket goda möjligheter	Ganska goda möjligheter	Varken goda eller dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Mycket dåliga möjligheter	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar	Balansmätt
EU	1	5	17	23	37	17	100	2 729	-54
Sverige	3	19	27	21	19	11	100	2 719	-18
Västra Götalandsregionen	2	18	27	21	19	13	100	2 726	-20
Kommunen	3	24	29	17	15	12	100	2 719	-5
Stadsdelen/del av kommunen	3	19	29	16	15	18	100	2 709	-9

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som anser sig ha goda möjligheter att påverka politiska beslut bra minus andelen som upplever sig ha dåliga möjligheter. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla anser att de har goda möjligheter) och -100 (alla anser att de har dåliga möjligheter). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Figur 2.3 redovisar västsvenskarnas upplevda möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen över tid uppdelat på de fyra delregionerna. Överlag så har känslan av att kunna påverka politiska beslut ökat dramatiskt sedan mätningarnas start. En ökning från 3–5 procent 1999 till 13–21 procent 2020. Boende i Göteborgsregionen är den grupp som upplever sig ha bäst möjligheter att påverka politiken i regionen, och minst möjligheter upplever boende i Fyrbodal. Sedan toppnoteringen 2014 har Fyrbodal dessutom minskat stort jämfört med övriga delregioner, som visar på liknande nivåer 2014 som 2020.

Figur 2.3 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen, Västra Götaland 1999–2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svarsalternativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken bra eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. Figuren visar andelen som svarat mycket eller goda möjligheter att påverka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1999–2020.

Huruvida möjligheten att påverka politiska beslut skiljer sig åt beroende på kön, ålder, utbildning samt partisympati redovisas i tabell 2.5. Resultaten pekar på att yngre personer upplever att de kan påverka politiska beslut i högre utsträckning än äldre, skillnaden är 12 procentenheter mellan 16–29 åringar och 65–85 åringar. Liknande skillnader återfinns bland utbildningsnivå. Människor med högre utbildning uppger att de har större möjlighet att påverka jämfört med de som ingår i gruppen med lägst utbildningsnivå. När det kommer till partisympati så är det Sverigedemokraterna som sticker ut där enbart 12 procent upplever sig kunna påverka, det är dock en ökning från 7 procent jämfört med föregående år. Även Kristdemokraterna visar på en låg nivå, 14 procent upplever att de har goda möjligheter att påverka. Liberalernas upplevelse att påverka har minskat stort från föregående år, från 37 procent till 28 procent, men har trots det den högsta nivån bland partisympatisörerna. Därefter följer Vänsterpartiets och Centerpartiets sympatisörer på 24 procent. Det finns inga direkta skillnader i upplevd möjlighet att påverka politiska beslut mellan kvinnor och män.

Tabell 2.5 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen, Västra Götaland 2020 (procent och antal)

	Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen	Antal svar
Samtliga	20	2 726
Kön		
Kvinna	20	1 447
Man	19	1 273
Ålder		
16–29 år	26	410
30–49 år	23	792
50–64 år	18	711
65–85 år	14	813
Utbildning		
Låg	13	412
Medellåg	17	737
Medelhög	18	615
Hög	26	905
Partisympati		
Vänsterpartiet	24	274
Socialdemokraterna	23	661
Centerpartiet	24	177
Liberalerna	28	118
Moderaterna	18	478
Kristdemokraterna	14	156
Miljöpartiet	22	136
Sverigedemokraterna	12	343
Demokraterna	(18)	40
Annat parti	10	70

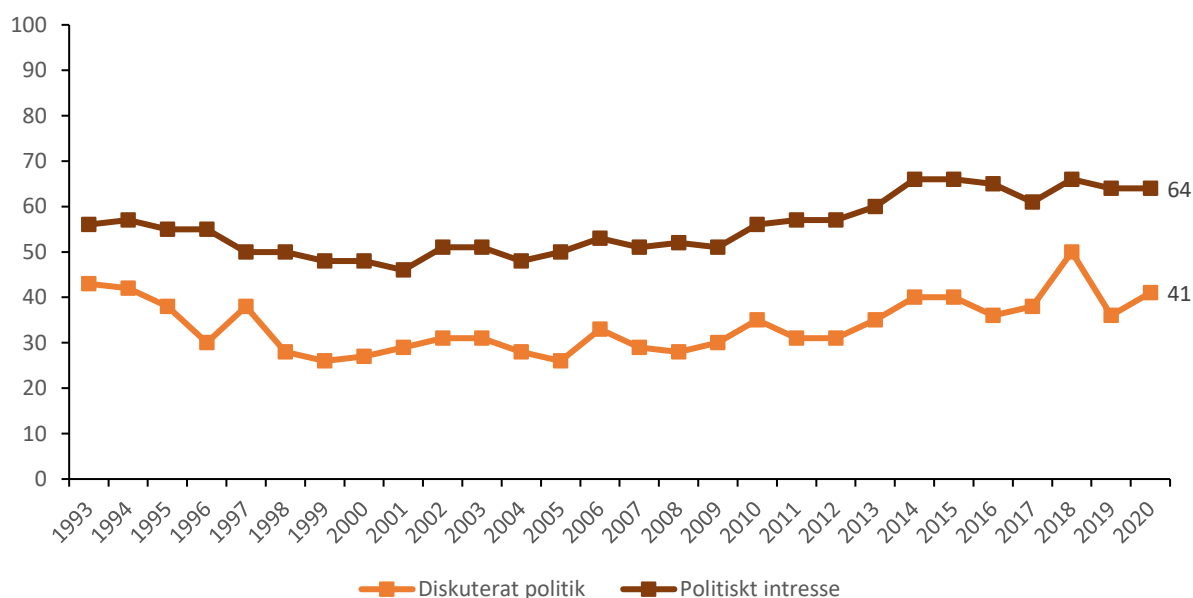
Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svartaltemativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken bra eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. Tabellen visar andelen som svarat mycket eller goda möjligheter att påverka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Resultat inom parentes har mindre än 50 personer som besvarat frågan och ska därmed tolkas med försiktighet.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Politiskt deltagande

Två nyckelindikatorer i den demokratiska dialogen är politiskt intresse och vana att diskutera politik. Figur 2.4 visar resultaten av andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan samt andelen som uppgett att de har ett mycket eller ganska stort politiskt intresse. Båda parametrarna visar på en förhållandevis stabil men positiv utveckling över tid och har följt varandra relativt väl. Under 2018 ökade andelen som diskuterat politik stort. Valåret 2018 och de turbulenta efterdyningarna är en trolig förklaring till ökningen, noterbart är emellertid att den stora ökningen sticker ut över tid och kan jämföras med de relativt modesta valårseffekter som noteras 2014, 2010 och 2006. Mellan 2019 och 2020 ökade andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan från 36 procent till 41 procent och är nu tillbaka på 2014–2015 års nivåer. Sedan sekelskiftet har båda parametrarna visat på en positiv utveckling över tid.

Figur 2.4 Andel som diskuterat politik minst en gång i veckan och andel som är mycket eller ganska intresserad av politik, Västra Götaland 1993–2020 (procent)

Kommentar: Frågorna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna: Diskuterat politik?* och *"Hur intresserad är du i allmänhet av politik?"* Figuren visar andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan samt andelen som angett att de har ett mycket eller ganska stort intresse för politik. Procentbaserna utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1993–2020.

Tabell 2.5 visar skillnaden i olika grupper avseende diskuterat politik och politiskt intresse. Tidigare litteratur visar på att det politiska självförtroendet, t ex att man regelbundet diskuterar politik är större bland vissa grupper i samhället (Southwell, 2012). I tabell 2.6 kan vi se att män, äldre personer, de med högre utbildning samt boende i Göteborgsregionen uppvisar högre nivåer av politiskt intresse. De två sistnämnda grupperna visar samma mönster när det gäller att diskutera politik. Skillnaderna inom grupperna är framför allt påtagliga när det gäller uppnådd utbildningsnivå, där det skiljer 23 procentenheter mellan de som har låg och hög utbildning i diskuterat politik och 15 procentenheter för samma grupper avseende politiskt intresse. Även åldersskillnaderna är påtagliga när det gäller politiskt intresse där det skiljer 26 procentenheter bland de yngsta och äldsta.

Tabell 2.6 Diskuterat politik och politiskt intresse i olika samhällsgrupper, Västra Götaland 2020 (procent och antal)

	Diskuterat politik minst en gång i veckan	Politiskt intresse	Minsta antal svar
Samtliga	41	64	2 728
Kön			
Kvinna	37	57	1 454
Man	45	71	1 268
Ålder			
16–29 år	38	49	403
30–49 år	42	60	788
50–64 år	47	64	716
65–85 år	36	75	817
Utbildning			
Låg	28	59	417
Medellåg	35	55	743
Medelhög	43	63	621
Hög	51	74	911
Delregion			
Göteborgsregionen	46	68	1 667
Sjuhärad	40	59	322
Skaraborg	32	59	463
Fyrbodal	33	59	428

Kommentar: Frågorna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna: Diskuterat politik?* och *Hur intresserad är du i allmänhet av politik?* Andelen som diskuterar politik avses de som diskuterar minst en gång i veckan. Andelen som har ett politiskt intresse avses de som angett att de har ett mycket eller ganska stort intresse för politik. Procentbaserna utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument ”Vision Västra Götaland – Det goda livet” ingår ”Trygghet, gemenskap och delaktighet i samhällslivet” som en av definitionerna på Det goda livet. Delaktighet i samhället kan kopplas till västsvenskarnas syn på demokrati och deras politiska deltagande. Det här kapitlet visar hur invånarna i Västra Götaland bedömer demokratin och det politiska styret samt i vilken utsträckning de känner att de kan delta och engagera sig politiskt.

Sammantaget visar resultaten att majoriteten av de boende i Västra Götaland är nöjda med demokratin och att nöjdheten ökade 2020 efter en period av en nedåtgående trend. Förtroendet för politiker är alltigenom lågt, och bedömningen av Västra Götalandsregionens politiker är betydligt sämre än för politiker på riks- och kommunnivå. En större andel bedömer att regionstyrelsen och kommunstyrelserna sköter sin uppgift dåligt än bra även om stödet har ökat något sedan förra året. Andelen som anser sig kunna påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen är lägre än i Sverige, kommunen och stadsdelen/del av kommunen. Trenden över tid är dock att fler och fler anser sig ha möjlighet att påverka. Resultaten visar också att det politiska intresset är stort och att 4 av 10 diskuterar politik minst en gång i veckan.

Bedömning av demokratin och det politiska styret

Nöjdheten med hur demokratin fungerar är högst på nationell nivå följt av bedömningen av demokratin i kommunen, Västra Götaland och sist EU. Normalt är omdömet gällande demokratin relativt stabilt över tid förutom när det är valår i Sverige då nöjdheten tenderar att stiga jämfört med året innan. Valåret

2018 sticker dock ut som det första året under mätperiodens 20 år där ingen ökning av nöjdheten med demokratin jämfört med föregående år noterats. Under 2020 ökade däremot nöjdheten i Sverige, kommunen och Västra Götalandsregionen som efter en period av en nedåtgående trend nu nått den högsta nivån sedan 2014. Däremot var EU kvar på samma nivå som 2019 även om nöjdheten med demokratin i EU har ökat sett över en längre tid. Bedömningen av rikspolitiker, Västra Götalandsregionens politiker och kommunpolitiker ökade i positiva omdömen jämfört med 2019. Liknande öknings syns på nationell nivå och kan troligtvis härledas till coronapandemin, eftersom stöd för politiker och politiska aktörer tenderar att öka i tider av kriser. Västra Götalandsregionens politiker åtnjuter dock betydligt lägre förtroende än övriga politiker. Samtidigt visar resultaten att en stor andel uppger att de varken har stort eller litet förtroende eller att de inte har någon uppfattning om regionens politiker. Det indikerar möjligen att regionpolitikerna är okända för invånarna i regionen. Samma mönster återfinns när regionstyrelsen och kommunstyrelserna bedöms. Omdömena är negativa men en större andel uppger att de inte vet eller inte har någon uppfattning, vilket även kan tyda på en bristande kännedom om den politik som bedrivs av regionen. Bedömningarna av kommunstyrelserna har historiskt fått bättre betyg än regionstyrelsen men skillnaderna har minskat och är numera väldigt lika. Däremot visar utvecklingen över tid att sedan toppnoteringen för kommunstyrelserna 2006 har de positiva bedömningarna minskat stort och de senaste åren har det varit fler negativa än positiva. Vidare visar bedömningarna av kommunstyrelserna på regionala skillnader. Boende i Skaraborg är betydligt mer positiva till sina kommunstyrelser än övriga delregioner.

Politiskt deltagande och engagemang

Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut är störst i kommunen, där över en fjärdedel anser sig ha mycket eller ganska god möjlighet att påverka. Därefter följer stadsdelen/del av kommunen, Sverige, Västra Götalandsregionen och sist EU. Störst andel som anser sig kunna påverka politiken i Västra Götalandsregionen återfinns i Göteborgsregionen. Under de senaste 20 åren har andelen som anser sig ha möjlighet att påverka politiska beslut i regionen ökat mycket även om nivån fortfarande är förhållandevis låg. Däremot återfinns stora skillnader i känslan av att kunna påverka mellan olika sociodemografiska grupper. Yngre och högutbildade personer upplever i högre grad att de kan påverka än äldre och lågutbildade. Skillnader mellan olika samhällsgrupper är också påtagliga när det gäller politiskt intresse och bland de som regelbundet diskuterar politik. Överlag är det politiska intresset i regionen högt, men män, äldre personer, högutbildade samt boende i Göteborgsregionen uppvisar betydligt högre nivåer av politiskt intresse. Andelen som diskuterar politik regelbundet ökade mellan 2019 och 2020, men varierar stort beroende på utbildningsnivå. Högutbildade diskuterar politik i mycket högre utsträckning än lågutbildade.

Resultaten pekar mot att det regionala styret samt de regionala politikerna verkar vara relativt okända för invånarna i Västra Götaland. Givet dessa resultat är stärkt medborgardialog och ökat synliggörande av regional politik möjliga områden som kan stärka den regionala demokratin. Invånarna i Västra Götaland har samtidigt ett stort politiskt intresse och att andelen som diskuterar politik har ökat betydligt tyder på att befolkningen i regionen är engagerad, trots nivåskillnader mellan olika socioekonomiska grupper.

3. Kultur och fritid

Kultur ingår som ett av fem fokusområden i Vision Västra Götaland – Det goda livet (2005). Den västsvenska SOM-undersökningen innehåller flera frågor om vanor, vilka i många fall kan kopplas till det breda kulturbegreppet. Detta kapitel inleds med att presentera dessa vanor och studera hur de förändrats under coronapandemin 2020. Därefter redovisas deltagande i föreningslivet, medborgarnas bedömningar av kultur i regionen samt de kulturinriktade besöksmål som studerades i undersökningen.

SOM-undersökningarna har mätt vanor sedan slutet av åttiotalet. Till skillnad från attityder som ibland förändras relativt hastigt tenderar vanor att vara stabila över tid (Kulturanalys, 2020). Men plötsligt sker någonting i samhället som påverkar våra levnadsmönster kraftigt. I tidigare versioner av denna rapport målas tydliga och bestående mönster över deltagande i kultur- och fritidsvanor upp. Föreliggande kapitel kommer därmed framförallt att fokusera på hur coronapandemin påverkat västsvenskarnas vanor inom området kultur och fritid.

Datainsamlingen som avrapporteringen bygger på genomfördes under hösten och vintern 2020. I de fall SOM-undersökningen i Västra Götaland studerar vanor används en frågeformulering som lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?*. Dessa senaste tolv månader innehåller alltså följaktligen nästan ett halvår utan omfattande smittspridning, utan nedstängningar av kulturaktiviteter och utan rekommendationer om social distansering. Resultaten från undersökningen kan därför inte ses som representativa för ett Västssverige under pandemin, men sätta i relation till tidigare års resultat kan de visa vilka av västsvenskarnas vanor som förändrades mest.

Värt att påminna om är att det för såväl kultur som fritid står klart att mycket av det västsvenskarna gör på sin lediga tid, många av de sammanhang de deltar i och mycket av det kulturutövande de ägnar sig åt inte täcks in av undersökningen (se Bové & Jansson, 2017). De resultat som presenteras kan ändå ses som en fingervisning för generella beteendemönster, och visar ofta på relevanta skillnader mellan olika grupper samt under 2020 i många fall på pandemins påverkan på våra privatliv.

3.1 Pandemieffekter på kultur- och fritidsvanor

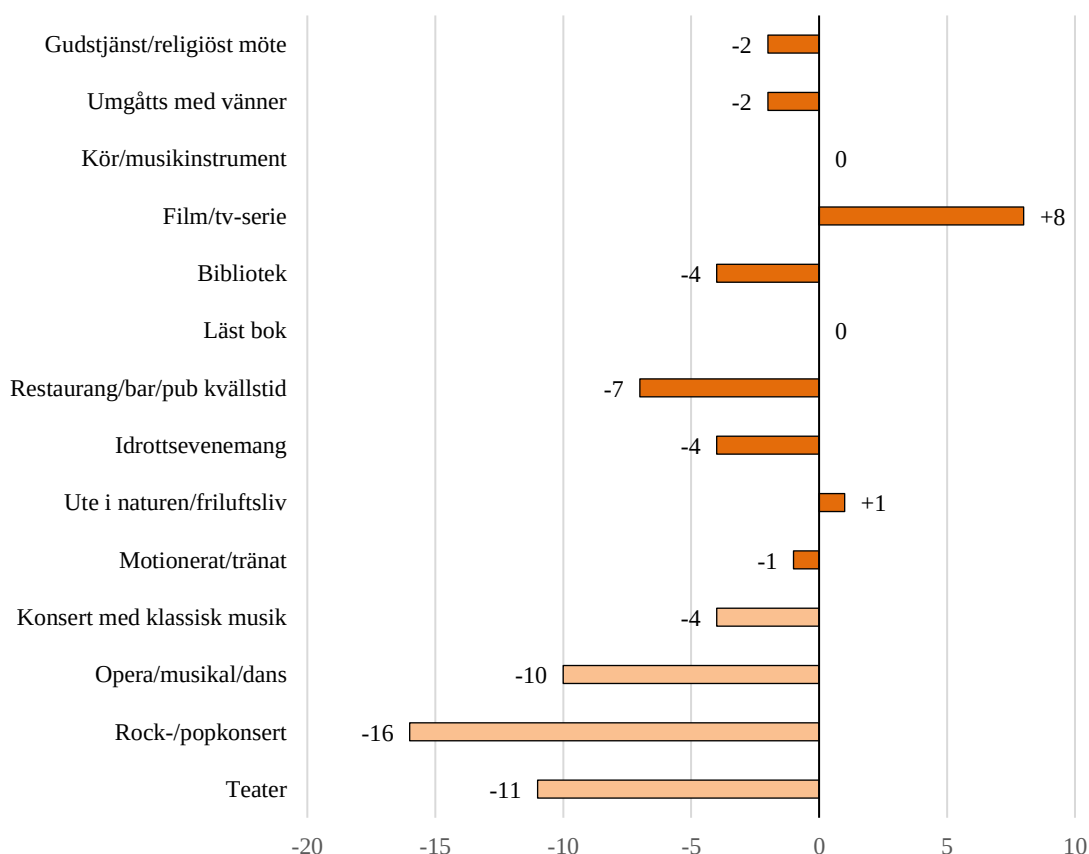
Figur 3.1 redovisar förändringen mellan hösten 2019 och hösten 2020 för fjorton vanor i den västsvenska SOM-undersökningen. Av dessa är tio typiska fritidssysselsättningar som utförs relativt frekvent och därför redovisas vanligen andelen som säger sig ha gjort detta någon gång i månaden eller oftare under de senaste tolv månaderna. Resterande fyra har sedan tidigare definierats som klassiska kulturvanor (Carlander m.fl., 2020). Dessa har gemensamt att de utförs utanför hemmet och innebär en upplevelse som oftast kostar pengar. I vissa avseenden passar de också in i begreppet finkultur (Purhonen, Gronow & Rahkonen, 2011). De utförs i regel mer sällan än fritidssysselsättningarna och redovisas därför med andelen som svarar att de gjort det någon gång de senaste tolv månaderna.

2020 års undersökning visar på stora minskningar i andelarna som säger sig ha utfört någon av de klassiska kulturvanorna det senaste året. Tveklöst har pandemin slagit hårt mot personer verksamma inom denna typ av aktiviteter samt deras besökare. Minskningen är i princip proportionell mot hur många som utför respektive kulturvana, då **koncert med klassisk musik** generellt är den minst vanliga och att gå på **rock- eller popkoncert** är mest vanlig. Innan pandemin hade tre procent av västsvenskarna gått på klassisk konsert och nio procent gått på rock-/popkoncert någon gång per kvartal eller oftare (Carlander m.fl., 2020).

Tidigare års kartläggningar (Carlander m.fl., 2020, Andersson m.fl., 2017, Bové & Jansson, 2017, Magnusson & W. Bové, 2019) har visat att det finns stor samstämmighet i deltagarna i de klassiska kulturaktiviteterna. Kön, klass, ålder, utbildning och inkomst samvarierar med denna form av

kulturdeltagande. I undersökningen representeras detta av att grupperna kvinnor, äldre personer, personer med högre utbildning, personer med högre inkomster samt personer uppvuxna i tjänstemanna- eller högre tjänstemannahem är överrepresenterade. Undantaget är rock-/popkonsert där kön och ålder inte spelar någon signifikant roll för deltagandet.

Figur 3.1 Ökning och minskning av kultur- och fritidsaktiviteter utförda minst en gång i månaden eller minst en gång de senaste 12 månaderna för rock-/popkonsert, konsert med klassisk musik, teater samt opera/musikal/balet, Västra Götaland 2019–2020 (procentenheter)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan* och *Flera gånger i veckan*. Figuren visar skillnaden i procentenheter jämfört med den västsvenska SOM-undersökningen 2019. Staplarna i orange är beräknade utifrån andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare. Staplarna i rosa är beräknade utifrån andelen som valt alternativet *Någon gång de senaste 12 månaderna* eller oftare.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

För fritidsvanor redovisas normalt andelen som svarar att de gör detta minst någon gång i månaden och skillnaderna i figur 3.1 representerar detta. Föga förvånande har **biblioteksbesök, besök på idrottsevenemang** och **restaurangbesök på kvällstid** minskat sedan föregående mätning. Trots att körsång debatterats med avseende på smittspridning ser vi ingen minskning för detta, eventuellt på grund av att det efterfrågas tillsammans med att spela instrument. **Bokläsningen** har inte ökat trots att detta får sägas vara en relativt pandemivänlig aktivitet. Möjligen påverkas bokläsning något av nedstängning av bibliotek.

Den stora vinnaren under pandemin är att **se på film eller tv-serie**. Det är den enda vana i undersökningen som ökat signifikant under 2020, med åtta procentenheter jämfört med 2019. Som tabell 3.1 visar svarade 93 procent av västsvenskarna att de tittar på film eller tv-serier en gång i månaden eller oftare, och för första gången är det vanligare att titta på film och serier än att träna eller vara ute i naturen.

Med tanke på att biografer i stor utsträckning hållits stängda under merparten av 2020, och biotittandet därmed minskat i landet i stort (Falk, 2021), kan man dra slutsatsen att filmtittandet i stor utsträckning skett i hemmen. Streamingtjänster blir även de allt vanligare i Sverige (SVT, 2020) och detta kan vara en bidragande faktor till skjutsen uppåt för denna vana under pandemin. Att titta på film eller tv-serier är väldigt vanligt i samtliga grupper men äldre och lågutbildade märker ut sig något i det att de inte gjort detta i fullt lika hög utsträckning som övriga.

Att **syssla med handarbete/hantverk** har inte mätts i den västsvenska SOM-undersökningen sedan 2007 då 32 procent av de svarande gjorde detta på månatlig basis. I 2020 års undersökning var siffran 31 procent. Äldre sysslar i högre utsträckning än yngre med handarbete eller hantverk. Göteborgare är de i regionen som i lägst utsträckning sysslar med handarbete/hantverk, men i gengäld läser göteborgarna flest böcker. Äldre, kvinnor och personer med högre utbildning och personer från högre tjänstemannahem är de grupper som läser böcker i högst utsträckning.

Att **dansa** är en helt ny aktivitet i undersökningen så här är det svårt att se pandemins eventuella påverkan. År 2020 hade kvinnor dansat i betydligt högre utsträckning än män och yngre i högre utsträckning än äldre. Det är 13 procent som säger sig ha dansat minst en gång per månad vilken gör det till en av de minst frekvent utförda aktiviteterna i undersökningen.

Övergripande ligger resultaten och de identifierade skillnaderna gentemot 2019 väl i linje med vad som framkommer i promemorian Kulturvanor i pandemins tid (Kulturanalys, 2021) baserad på data från den nationella SOM-undersökningen 2020.

Tabell 3.1 Fritidsaktivitet minst en gång i månaden i olika grupper i Västra Götaland, 2020 (procent)

	Motionerat/ tränat	Varit i naturen/ friluftsliv	Läst någon bok	Sett på film/tv-serie	Sysslat med handarbete /hantverk	Dansat	Minsta antal svar
Samtliga	83	87	56	93	31	13	2 718
Kön							
Kvinna	84	89	65	94	31	20	1 451
Man	82	87	45	90	30	9	1 261
Ålder							
16–29 år	83	84	46	95	25	32	405
30–49 år	88	89	56	96	26	18	781
50–64 år	82	90	55	94	32	9	718
65–85 år	81	87	61	86	37	6	814
Utbildning							
Låg utbildning	72	82	41	84	28	9	420
Medellåg utbildning	79	88	42	92	31	16	740
Medelhög utbildning	83	89	61	93	34	13	617
Hög utbildning	92	91	70	95	28	16	903
Inkomst							
Max 14 999 SEK	77	85	55	90	32	18	578
Mellan 15 000 och 34 999	82	88	54	92	31	13	1 202
Mer än 35 000 SEK	90	91	60	95	28	10	829
Subjektiv klass							
Arbetarhem	79	86	47	92	32	15	995
Jordbrukarhem	76	93	47	81	39	10	79
Tjänstemannahem	87	89	63	94	30	12	977
Högre tjänstemannahem	92	89	70	96	31	19	264
Företagarhem	88	92	52	94	34	13	235
Huvudsaklig uppväxt							
I Norden	84	89	56	93	32	13	2 337
Utanför Norden	79	82	62	92	24	24	159
Delregion							
Göteborgsregionen	84	89	60	93	29	16	1 653
Sjuhärad	81	86	51	93	33	15	324
Skaraborg	82	90	48	90	32	10	458
Fyrbodals	82	89	50	91	36	13	425
Livstillfredsställelse							
Mycket nöjd med livet	86	93	57	92	31	13	1 019
Ganska nöjd med livet	83	86	54	93	31	14	1 371
Inte nöjd med livet	71	74	52	89	19	14	205

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan och Flera gånger i veckan*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Fokus på: Konsert- och krogkultur

De senaste åren har två kulturrelaterade vanor märkt ut sig i det att de långsamt blivit mer och mer frekvent utförda bland västsvensarna (Carlander m.fl., 2020, Carlander m.fl., 2019). Det handlar om att gå på konsert med rock- eller popmusik samt att besöka restaurang, bar eller pub på kvällstid. Emellertid visar 2020 års undersökning att pandemin har påverkat dessa båda vanor kraftigt. Därför studeras västsvenskarnas konsert- och krogvanor här lite extra.

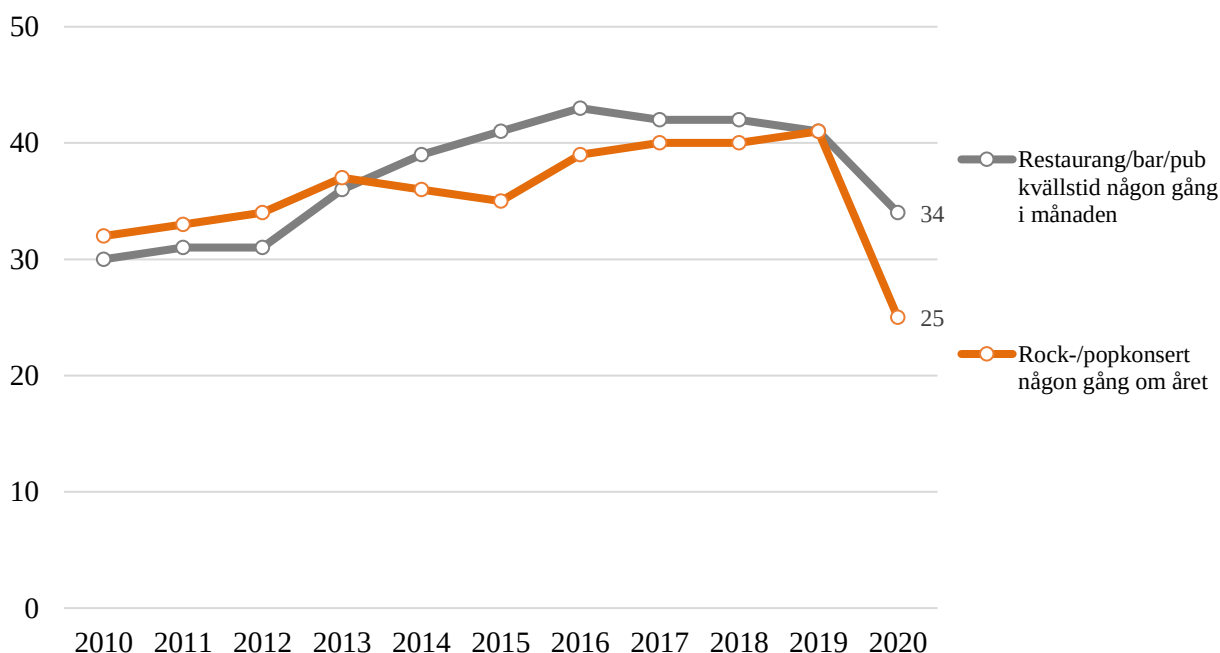
I undersökningen svarade 34 procent att de besökt restaurang, bar eller pub på kvällstid minst någon gång i månaden under det senaste året. På samma sätt svarade 25 procent att de gått på en rock- eller popkonsert någon gång under det senaste året. Återigen representerar dessa siffror ungefär ett halvår av pandemi och ett halvår av vanligt leverne i Västra Götaland.

Tappen för båda aktiviteterna år 2020 är väsentliga, men intressant nog har de båda aktiviteterna blivit så populära under 10-talet att de senaste mätpunkterna ligger ganska nära de från 2010. För krogbesöken är det faktiskt fler västsvenskar som säger att de ätit eller druckit ute på kvällstid i 2020 års undersökning än det var för tio år sedan. I kombination med en sakta åldrande befolkning och svarsgrupp är detta anmärkningsvärt. En delförklaring kan ligga i den ekonomiska utvecklingen i Sverige i stort under de senaste tio åren.

Gällande rock-/popkonserterna deltar män i något högre utsträckning än kvinnor, vilket är ett atypiskt mönster för kulturvanor. Även personer med högre utbildning och högre inkomster går på rockkonserter i högre utsträckning. Grupper som står ut gällande restaurangbesök är yngre, framförallt 16–29 åringar, medan de som är 65 år och äldre gör detta i betydligt lägre utsträckning än andra grupper. Också här finns viss överrepresentation av personer med högre utbildning och personer med högre inkomst. Minskningen i deltagande har skett relativt jämnt över dessa grupper.

För både konsert- och krogkultur finns en tydlig överrepresentation av personer boende i Göteborg, vilket attribueras till utbudet i den större staden (Magnusson & W. Bové, 2019). Man kan säga att göteborgare på detta sätt är de i regionen som fått förändra sin livsstil mest i relation till dessa båda populära kulturaktiviteter.

Figur 3.2 Restaurang/bar/pub och rock-/popkonsert under 10-talet, Västra Götaland 2010–2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan* och *Flera gånger i veckan*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare för Gått på restaurang/bar/pub på kvällstid och andelen som valt alternativet *Någon gång under de senaste 12 månaderna* eller oftare för Gått på rockkonsert/popkonsert.. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2010–2020.

Föreningsliv och engagemang

En viktig beståndsdel av vår fritid är engagemang i olika typer av föreningar. I den västsvenska SOM-undersökningen 2020 mättes såväl medlemskap som engagemang i elva olika typer av föreningar. Till

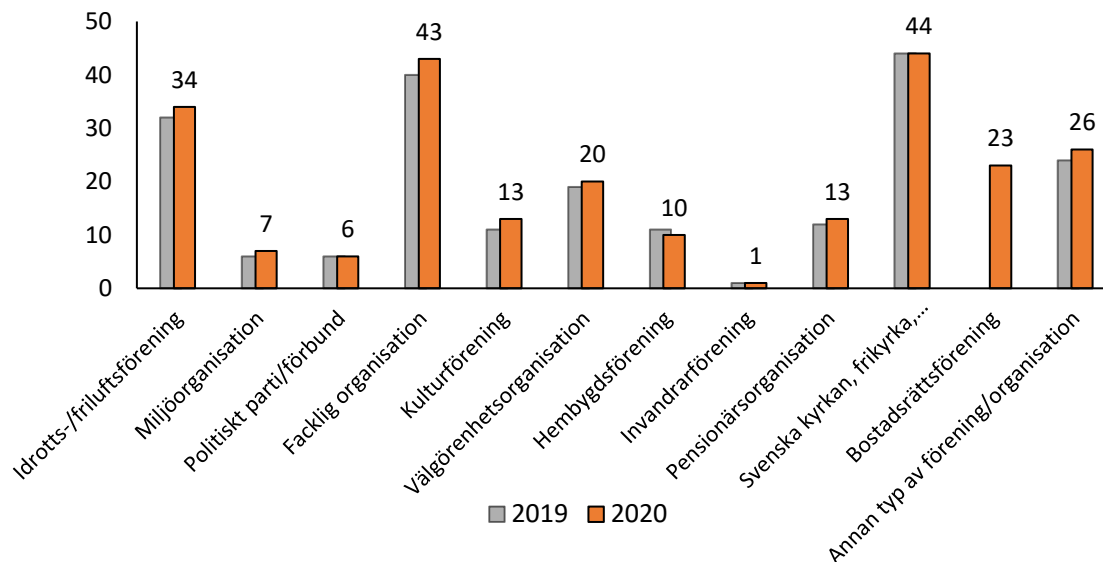
skillnad från vanor mäts här inte frekvens utan frågan lyder *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?*.

Den övergripande bild som målats upp under flera års mätningar är att regionen har ett aktivt och rikt deltagande i många olika typer av föreningar, betydligt fler än de elva som listas i undersökningen. En trend som ibland lyfts i anslutning till diskussioner om föreningsmedlemskap är att utvecklingen går mot ett lägre deltagande i allmänhet (Boije & Ottervik, 2014). Detta går inte att uttala sig om utifrån den västsvenska SOM-undersökningen då det inte alltid är konsekvent från år till år hur många eller vilka föreningar som listas, men de övergripande resultaten från 2020 pekar på små ökningar eller oförändrade nivåer av medlemskap i regionen.

För första gången efterfrågades medlemskap i **bostadsrättsförening** i SOM-undersökningen i Västra Götaland 2020. Som Figur 3.3 visar säger sig 23 procent vara medlemmar i en sådan. Adderingen av en ny föreningstyp leder ofrånkomligen till att det allmänna medlemskapet ökar. 2020 var det 88 procent av de svarande som sade sig vara medlemmar i *någon* förening att jämföras med 82 procent år 2019.

De enskilda förändringar som åskådliggörs är att andelen medlemmar i **facklig organisation**, **idrotts-/friluftsförening** och **kulturförening** har ökat något jämfört med 2019. Det är inte svårt att tänka sig att dessa annars väldigt stabila medlemsskapsgrader fått en liten skjuts under pandemin. Rädsla att förlora sitt jobb eller att bli permitterad kan potentiellt uppmuntra någon att gå med i en fackförening. Enligt tidningen Arbetet redovisade LO under pandemin den största medlemsökningen på 35 år (Nilsson, 2021). Förändrade förutsättningar för träning och kulturutövande kan potentiellt påverka medlemskapen även i dessa typer av föreningar, men det är viktigt att komma ihåg om att det rör sig om relativt små förändringar sedan 2019.

Figur 3.3 Medlemskap i olika typer av föreningar, Västra Götaland 2019 och 2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* med svarsalternativen *Nej*, *Ja* samt *...och jag deltar aktivt i verksamheten* och *...och jag har någon typ av uppdrag*. Samtliga Ja alternativ har slagits ihop till Medlem. Grå staplar avser 2019, orange 2020. Antal svarspersoner är 2 681. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

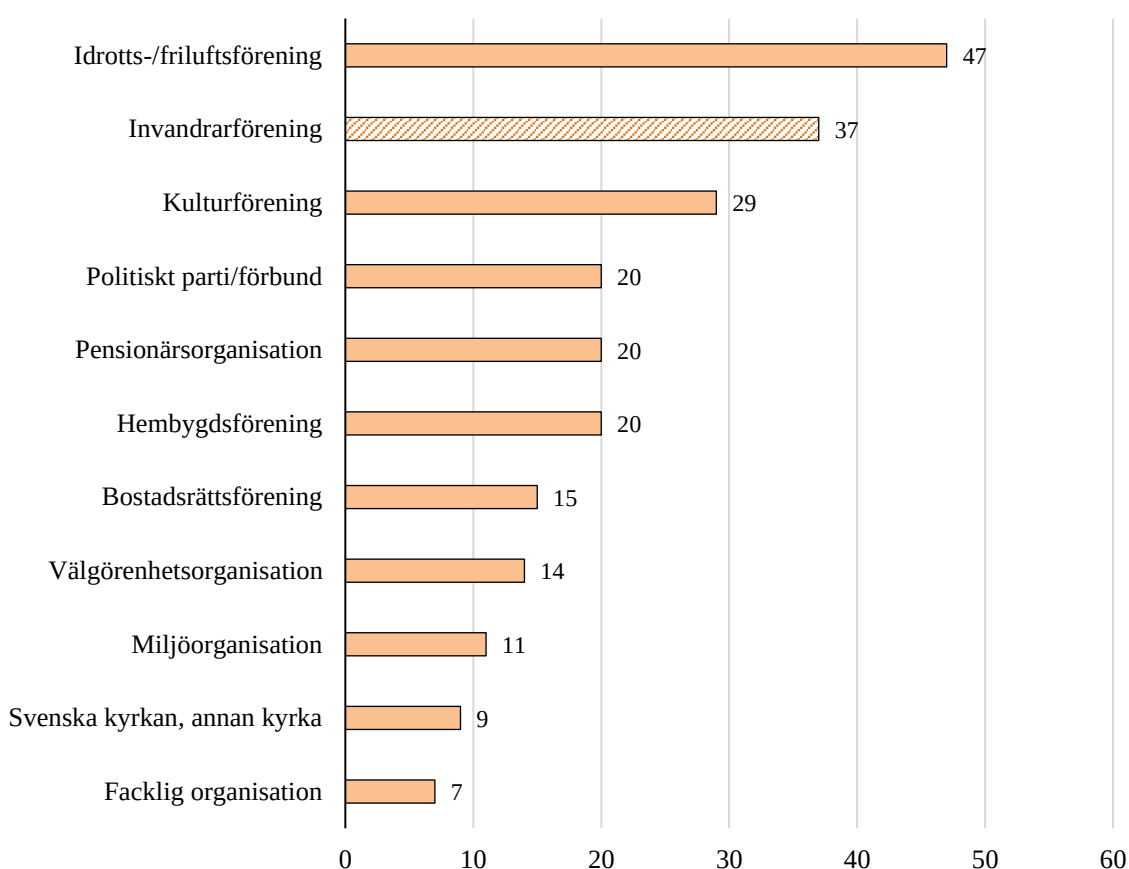
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019-2020.

Figur 3.4 illustrerar hur fördelningen ser ut mellan det totala antalet medlemmar och vilka som svarar att de faktiskt också engagerar sig inom respektive föreningstyp. Tydligt blir att vissa typer av föreningar tenderar att förknippas med en högre grad engagemang än andra, där snarare själva medlemskapet sätts i första rummet.

I toppen finner vi idrotts-/friluftsförening där nästan hälften av de som svarar att de är medlemmar också bekräftar att de har någon form av uppdrag i föreningen och/eller deltar aktivt i verksamheten. 37 procent av medlemmarna i **invandrarföreningar** menar att de är aktiva eller har uppdrag, men denna siffra bör tas med en nypa salt då det endast är en procent av de svarande som säger sig vara medlemmar i denna typ av förening. För kulturförening är deltagandegraden också relativt hög, 29 procent.

I botten av listan återfinns de fackliga organisationerna, kyrkorna och miljöorganisationer. Att dessa organisationer har låg grad av engagemang känns igen från tidigare studier (Carlander m.fl., 2020). Att gå med i en miljöorganisation innebär ofta att man stöttar ekonomiskt men i undersökningen anser gissningsvis de flesta svarande att detta knappast kan räknas som att delta aktivt i verksamheten. Det fackliga medlemskapet fungerar i princip likadant och endast sju procent av de som är fackligt anslutna säger att de deltar aktivt eller har uppdrag.

Figur 3.4 Föreningsmedlemskap i ordning av engagemangsgrad, Västra Götaland 2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* med svarsalternativen *Nej, Ja* samt *...och jag deltar aktivt i verksamheten* och *...och jag har någon typ av uppdrag*. Diagrammet visar **andelen medlemmar** som också svarat att de deltar aktivt i verksamheten eller att de har någon typ av uppdrag. Antal svarspersoner är 2 681. Stapeln för invandrarförening är mönstrad för att påminna om den väldigt låga andel som svarat att de är medlemmar i en sådan, en procent.

Källa: SOM-undersökningen i Västra Götaland 2020.

Fokus på: Religiöst deltagande i Västsverige

Med fyra års mätpunkter för **Svenska kyrkan/annan kyrka** i frågan om föreningsmedlemskap presenteras här en kort summering av religiöst deltagande i Västra Götaland. Enligt Svenska kyrkans officiella statistik (2021) var 54 procent av befolkningen i Västra Götaland medlemmar år 2020. I SOM-undersökningen i Västra Götaland 2020 svarade 44 procent att de var medlemmar i Svenska kyrkan

eller i en annan kyrka. Uppenbarligen missar undersökningen många anslutna, antingen för att de inte ingår i urvalet (för att de exempelvis är över 85 år gamla) eller för att personer inte vet eller inte tänker på att de är medlemmar då de svarar på frågan.

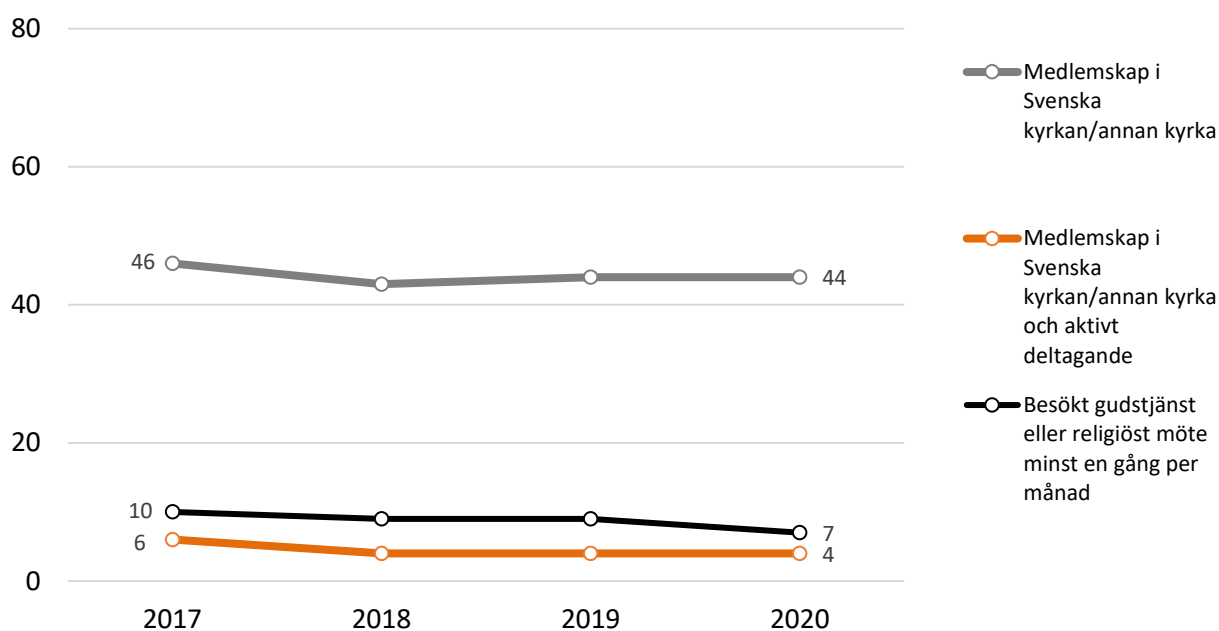
Figur 3.5 visar att 7–10 procent av de svarande hade besökt gudstjänster eller religiösa möten på månadsbasis under perioden 2017–2020. Andelen aktiva medlemmar i kyrkorna är 4–6 procent av de svarande, eller som figur 3.4 visade nio procent av medlemmarna år 2020. Minskningen från tio till sju procent som besökt gudstjänst eller religiösa möten kan till stor del vara en pandemieffekt.

Hur kan det då komma sig att omkring 44 procent av västsvenskarna är medlemmar i en kyrka men endast 4 procent av kan ses som aktiva deltagare enligt undersökningen? Dels handlar det nog om själva medlemskapets natur. I Sverige har medlemskap i Svenska kyrkan varit automatiskt för barn vars föräldrar varit medlemmar fram till år 1996. Därtill är utträde ur kyrkan en aktiv handling som sker via skriftlig anmälan till den egna församlingen. Sannolikt finns det många västsvenskar som inte själva valt sitt medlemskap, eller som inte tänker på detta då de får frågan i undersökningen.

Vid sidan av detta är det kyrkliga medlemskapet inte förknippat med några större krav gällande aktivt deltagande utan medlemskapet definieras av en kyrkoskatt. Ett exempel på aktivt deltagande i Svenska kyrkan skulle dock kunna vara att rösta i ett kyrkoval. Inget sådant ägde rum under perioden som efterfrågades i den senaste SOM-undersökningen i Västra Götaland. 2021 års undersökning kommer att visa om detta faktiskt ökar den uppmätta graden av aktivt deltagande i kyrkan.

På nationell nivå visar SOM-undersökningarna på en långsam minskning i religiositet i Sverige sedan början av 90-talet (Weissenbilder, 2020), vilket ligger i linje Kyrkans långsamt sjunkande medlemstal.

Figur 3.5 Religiöst deltagande, Västra Götaland 2017–2020 (procent)

Kommentar: Frågorna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* Samt *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare för *Besökt gudstjänst eller religiöst möte*. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 2017–2020.

Kultur i regionen

Under denna rubrik tittar vi på det expansiva kulturbegreppet både i förhållande till den administrativa och den geografiska regionen Västra Götaland. Vi börjar med medborgarnas bedömningar av lokala aktörers kulturarbete, och avslutar med en listning över 13 besöksmål i regionen som studerades i SOM-undersökningen i Västra Götaland 2020.

Som tabell 3.2 visar gör medborgarna överlag en positiv bedömning av Västra Götalandsregionens arbete med avseende på kultur. Skillnaden mellan andelen positiva och andelen negativa bedömningar var 13 procentenheter (ett balansmått på +13). Tydligt är dock att denna fråga är svårbesvarad. 35 procent har valt mittenalternativet *Varken bra eller dåligt* och 26 procent alternativet *Ingen uppfattning*. Endast åtta procent av de svarande har valt någon av ytterpunkterna på skalan och kan sägas ha en stark åsikt i frågan. Den givna slutsatsen är att få svarande har kännedom om vad Västra Götalandsregionen har för uppgifter med avseende på kultur.

Göteborgare har lägst andel *Varken bra eller dåligt*, 31 procent, och bland den lägsta andelen *Ingen uppfattning*. Detta kan indikera att boende i Göteborg i alla fall har en något bättre bild än övriga av vad Regionen gör på kulturfronten. Nöjdheten är på det hela taget likvärdig över de flesta grupper. Kvinnor gör ofta en mer positiv bedömning än män och så även på detta område. Mest positiva bedömningar återfinns hos gruppen 16–29 åringar och gruppen som huvudsakligen vuxit upp utanför Norden. Minst nöjda i regionen är boende i Fyrbodalen.

Tabell 3.2 Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: Kultur, Västra Götaland, 2020 (procent)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Summa	Antal	Balansmätt
Samtliga	4	22	35	9	4	26	100	2 377	+13
Kön									
Kvinna	5	25	33	9	3	25	100	1 456	+18
Man	3	19	37	9	4	28	100	1 275	+9
Ålder									
16–29 år	9	30	24	9	4	24	100	410	+26
30–49 år	5	23	31	8	5	28	100	791	+15
50–64 år	2	19	39	10	4	26	100	718	+7
65–85 år	2	21	40	8	2	27	100	818	+13
Utbildning									
Låg utbildning	5	19	38	6	3	29	100	420	+15
Medellåg utbildning	4	20	36	9	5	26	100	742	+10
Medelhög utbildning	3	19	37	10	5	26	100	621	+7
Hög utbildning	4	27	31	10	3	25	100	907	+18
Inkomst									
Max 14 999 SEK	6	23	34	8	3	26	100	585	+18
Mellan 15 000 och 34 999	4	22	36	9	4	25	100	1 209	+13
Mer än 35 000 SEK	3	21	34	10	4	28	100	828	+10
Subjektiv klass									
Arbetsarhem	4	22	35	8	4	27	100	1 005	+14
Jordbrukarhem	3	21	35	7	2	32	100	87	+15
Tjänstemannahem	3	23	35	10	3	26	100	984	+13
Högre tjänstemannahem	5	22	34	10	5	24	100	262	+12
Företagarhem	3	20	38	10	5	24	100	233	+8
Huvudsaklig uppväxt									
I Norden	3	22	35	9	4	27	100	2 357	+12
Utanför Norden	9	27	32	12	4	16	100	204	+20
Delregion									
Göteborgsregionen	5	24	31	10	4	26	100	1 519	+15
Sjuhärad	3	22	35	8	3	29	100	330	+14
Skaraborg	3	20	41	4	3	29	100	459	+16
Fyrbodalsregionen	2	19	41	10	3	25	100	429	+8

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: Kultur?* med svarsalternativen *Mycket bra, Ganska bra, Varken bra eller dåligt, Ganska dåligt, Mycket dåligt* och *Ingen uppfattning*. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

En motsvarande fråga gäller hemkommunens service med avseende på kulturaktiviteter. Här tar respondenterna ställning på en liknande femgradig skala från *Mycket nöjd* till *Mycket missnöjd*. Balansmåttan är återigen positiva, mer positiva än för Regionens arbete med kultur, och 24 procentenheter fler är nöjda än missnöjda. Återigen är det tydligt att det är svårt att ta ställning i frågan, och här är andelen som svarar *Ingen uppfattning* 39 procent.

Kommunerna i Sjuhärad och Fyrbodal får de sämsta betygen och det är också i dessa kommuner som det är svårast att ta ställning. Totalt svarar 70 procent av boende i Sjuhärad *Varken nöjd eller missnöjd* eller *Ingen uppfattning*. Återigen är göteborgare relativt nöjda och har mindre svårt att ta ställning. I övrigt är kvinnor och högutbildade mest nöjda med den kommunala servicen kring kulturaktiviteter.

Tabell 3.3 Service i kommunen på följande områden: Kulturaktiviteter, Västra Götaland, 2020 (procent)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Ingen upp- fattning	Summa	Antal	Balans- mätt
Samtliga	7	24	23	5	2	39	100	2 659	+24
Kön									
Kvinna	8	28	21	6	2	35	100	1 417	+28
Man	5	20	24	5	3	43	100	1 237	+17
Ålder									
16–29 år	9	25	17	6	4	39	100	397	+24
30–49 år	7	25	23	7	3	35	100	780	+22
50–64 år	5	22	25	6	2	40	100	708	+19
65–85 år	7	25	22	3	1	42	100	774	+28
Utbildning									
Låg utbildning	5	19	21	3	2	50	100	396	+19
Medellåg utbildning	6	20	23	4	2	45	100	722	+20
Medelhög utbildning	7	24	23	7	3	36	100	605	+21
Hög utbildning	8	31	22	6	3	30	100	898	+30
Inkomst									
Max 14 999 SEK	9	21	23	3	3	41	100	562	+24
Mellan 15 000 och 34 999	7	25	23	6	3	36	100	1 173	+23
Mer än 35 000 SEK	4	27	22	6	2	39	100	822	+23
Subjektiv klass									
Arbetsarhem	5	21	23	4	2	45	100	972	+20
Jordbrukarhem	10	19	20	6	2	43	100	84	+21
Tjänstemannahem	7	27	23	6	2	35	100	966	+26
Högre tjänstemannahem	6	32	22	7	4	29	100	258	+27
Företagarhem	8	25	21	5	2	39	100	228	+26
Huvudsaklig uppväxt									
I Norden	6	24	23	5	2	40	100	2 301	+23
Utanför Norden	9	28	23	7	6	27	100	197	+24
Delregion									
Göteborgsregionen	8	27	21	5	2	37	100	1 486	+28
Sjuhärad	4	18	27	5	3	43	100	318	+14
Skaraborg	8	22	24	6	1	39	100	445	+23
Fyrbodal	3	22	22	8	3	42	100	410	+14

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden: Kulturaktiviteter?* med svarsalternativen *Mycket nöjd, Ganska nöjd, Varken nöjd eller missnöjd, Ganska missnöjd, Mycket missnöjd* och *Ingen uppfattning*. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Sedan 1999 listas i SOM-undersökningen i Västra Götaland varje år ett tiotal i regionen belägna anläggningar eller utflyktsmål som respondenterna får svara på om de besökt under det senaste året. Figur 3.6 nedan presenterar en översikt över de tretton besöksmål som inkluderades år 2020. För sex av dessa fanns mätpunkter från 2019. I samtliga fall syns tydliga minskningar i andelen som säger sig ha besökt dessa, vilket troligtvis till stor del kan attribueras till pandemin. Det största procentuella tappet står Göteborgs stadsteater för vilket inte heller är så konstigt med tanke på att verksamheten var tidig med att stänga ned i mars 2020 och istället erbjöd inspelat material för personer att ta del av i hemmet (Göteborgs stadsteater, 2021).

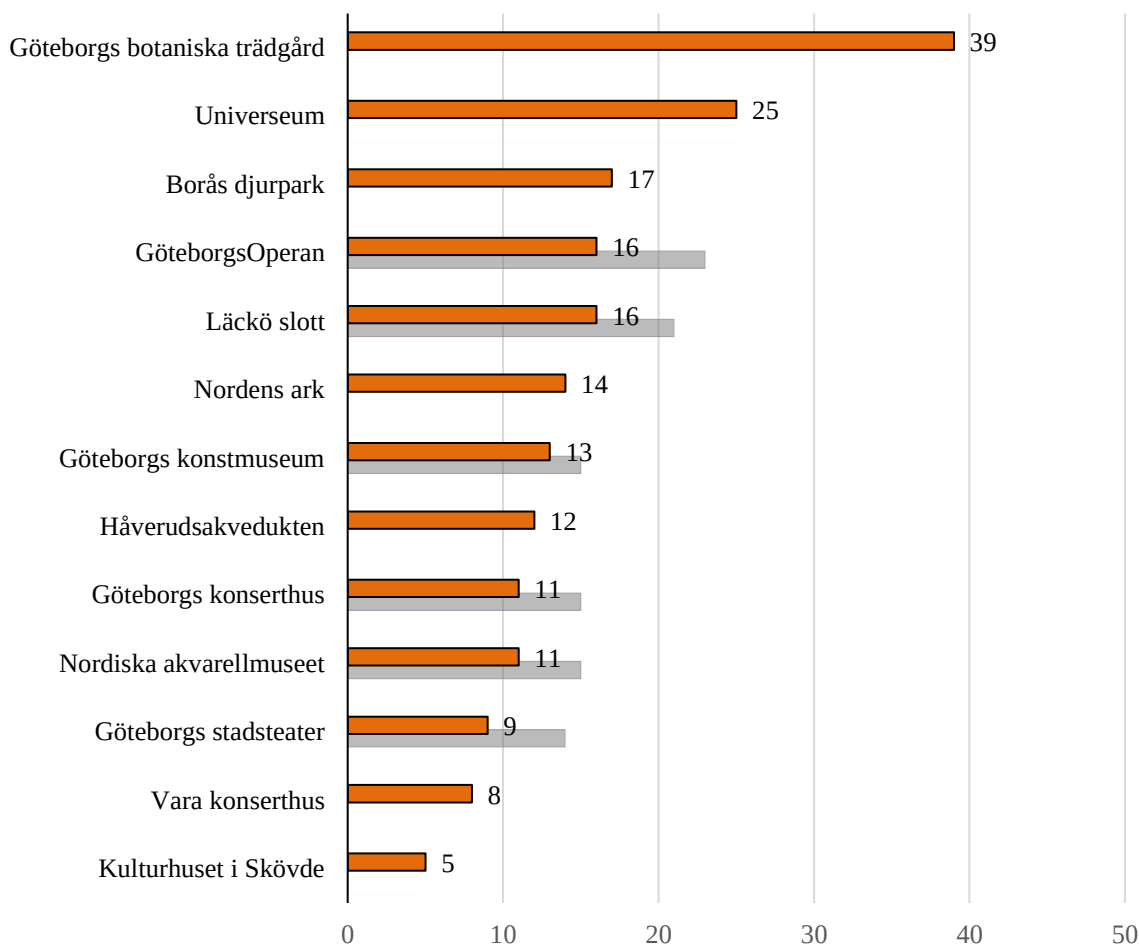
Det mest populära besöksmålet i 2020 års undersökning är Göteborgs botaniska trädgård. 39 procent av de svarande säger att de besökt den botaniska trädgården minst någon gång under de senaste 12 månaderna. Senast detta besöksmål inkluderades i undersökningen var år 2011 då 36 procent hade besökt det (Carlander m.fl., 2020). Det är omöjligt att säga om denna ökning med tre procentenheter beror på ökad popularitet över tid eller om det rör sig om en pandemieffekt, men givet besöksmålets natur som utomhusaktivitet bedöms ändå Göteborgs botaniska trädgård ha potential att i alla fall bibehålla höga besöksantal trots pandemin.

Tvåa på listan över årets besöksmål ser vi Universeum, även det i Göteborg. Detta mättes senast 2012 och då hade 28 procent besökt detta upplevelsehus. År 2020 var motsvarande siffra 25 procent. På tredje plats återfinns Borås djurpark. Djurparken har ökat besöksgraden med fyra procentenheter sedan den mättes senast år 2014, nu på 17 procent.

I andra änden av listan finner vi ett helt nytt besöksmål: Kulturhuset i Skövde. Endast fem procent hade besökt detta under det senaste året, vilket resulterar i en av de lägsta uppmätta besöksfrekvenserna i frågans historia, på ungefär samma nivå som närbelägna Västergötlands museum och Dalslands konstmuseum som mätts tidigare år. Näst lägst besöksgrad i undersökningen hade Vara konserthus med åtta procent, även här en minskning med tre procentenheter sedan 2016 då detta studerades senast.

Eftersom de i Figur 3.6 redovisade andelarna är andel av hela svarsgruppen och inte av boende i respektive del av regionen, är det en självklarhet att mycket av skillnaderna i besöksstatistik kan förklaras med folkmängden i närområdet. Tidigare studier har även bekräftat att den tveklöst mest betydelsefulla variabeln för besöksmålen är geografisk närhet (Magnusson & W. Bové, 2019; Oscarsson, 2011). Demografiska aspekter så som utbildning och klass har även visat sig samvariera med besök av utflyktsmål men i lägre utsträckning än geografisk närhet, och verkar för flera besöksmål ha minskat i betydelse över tid (Magnusson & W. Bové, 2019).

Figur 3.6 Besöksmål i regionen, andel som säger sig ha besökt respektive under de senaste 12 månaderna, Västra Götaland 2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Har du under de senaste 12 månaderna besökt följande?* med svarsalternativen *Känner ej till, Flera gånger, Någon gång, Ingen gång* och *Har ej besökt men skulle gärna vilja besöka*. Tabellen visar andelen som säger sig ha besökt respektive anläggning/utflyktsmål minst *någon gång* under de senaste 12 månaderna. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga. Grå staplar visar nivåerna från undersökningen 2019 i de fall samma anläggning/utflyktsmål efterfrågades.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Sammanfattning

Västra Götaland har en tydlig kulturprofil och målsättningen i styrdokumentet ”Vision Västra Götaland – Det goda livet” är att vara en ledande kulturregion där alla medborgare har kulturen som kraftkälla och deltar aktivt i kulturlivet. Det här kapitlet kartlägger hur invånarna i regionen deltar i olika aktiviteter och även vanor som kan kopplas till kultur utifrån visionens mål om en region för alla. Utgångspunkten är förändrade förutsättningar i deltagande i olika former med avseende på coronapandemin. De fritids- och kulturvanor som mäts samt de besöksmål i regionen som studeras härrör ur frågeformuleringar avseende den senaste tolv månadersperioden. Givet att undersökningen genomfördes under hösten 2020 avser detta i princip ett halvår av pandemi och ett halvår av normalt leverne i regionen.

Pandemieffekter på kultur- och fritidsvanor

Vanor tenderar att vara tämligen stabila över tid, men 2020 års SOM-undersökning i Västra Götaland visar på förhållandevis stora förändringar sedan 2019. De vanor som står för de största tappet i utförandefrekvens är de ”klassiska kulturvanorna” samt andra kulturvanor som görs utanför hemmen

och ofta innebär att många människor är på samma plats. Hit hör bland andra opera och musikalbesök, rock- och popkonserter, teater och restaurangbesök på kvällstid. Även besök på bibliotek och idrottsevenemang har minskat under mätperioden. Den enda egentliga vinnaren är att se på film eller tv-serie som nu nästan alla västsvenskar gör minst en gång i månaden.

Att gå på restaurang, bar eller pub på kvällstid är ett av få exempel på kulturvanor som fått tydligt uppsving över den senaste tioårsperioden. Trots den kraftiga minskningen med sju procentenheter som säger sig göra detta månadsvis är det fortfarande i 2020 års undersökning en högre andel västsvenskar som säger sig gå på restaurang, bar eller pub på kvällstid än i undersökningen 2010.

Föreningsliv och engagemang

När olika former av medlemskap studeras framgår att det allmänna engagemanget i föreningslivet är stabilt och högt. I samband med pandemin noteras mindre öknings i andelarna fackligt anslutna samt medlemmar i idrotts-/friluftsföreningar och kulturföreningar. För första gången efterfrågas i undersökningen medlemskap i bostadsrättsförening och 23 procent av de svarande är med i en sådan.

Graden av engagemang varierar kraftigt för de olika föreningarna. Nästan hälften av alla som är medlem i en idrotts-/friluftsförening är också aktiva och/eller har någon form av uppdrag. Andelen aktiva bland de som är medlemmar i en facklig organisation är sju procent. 44 procent av västsvenskarna är medlemmar i någon kyrka, men endast sju procent besöker regelbundet gudstjänster eller andra religiösa möten och endast fyra procent deltar på något sätt aktivt i sin kyrka.

Kultur i regionen

Västsvenskarna har svårt att ta ställning till dels hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift med avseende på kultur och dels hur nöjda de är med den egna kommunens service vad gäller kulturaktiviteter. Tydligt att dessa områden inte märks så mycket i de boendes vardag. De som ändå tar ställning är övergripande positiva, framförallt till hemkommunens service kring kulturaktiviteter.

I den geografiska regionen finns många besöksmål med kulturell prägel. Av de tretton som mättes i undersökningen 2020 var Göteborgs botaniska trädgård populärast följt av Universeum. 39 procent hade besökt Göteborgs botaniska trädgård och 25 procent hade besökt Universeum. I samtliga fall där det finns jämförelsepunkter från 2019 hade besöksgraden gått ner under de 12 månader som 2020 års SOM-undersökning i Västra Götaland avser, vilket bedöms vara en tydlig effekt av pandemin.

4. Arbetsmarknad och arbetsliv

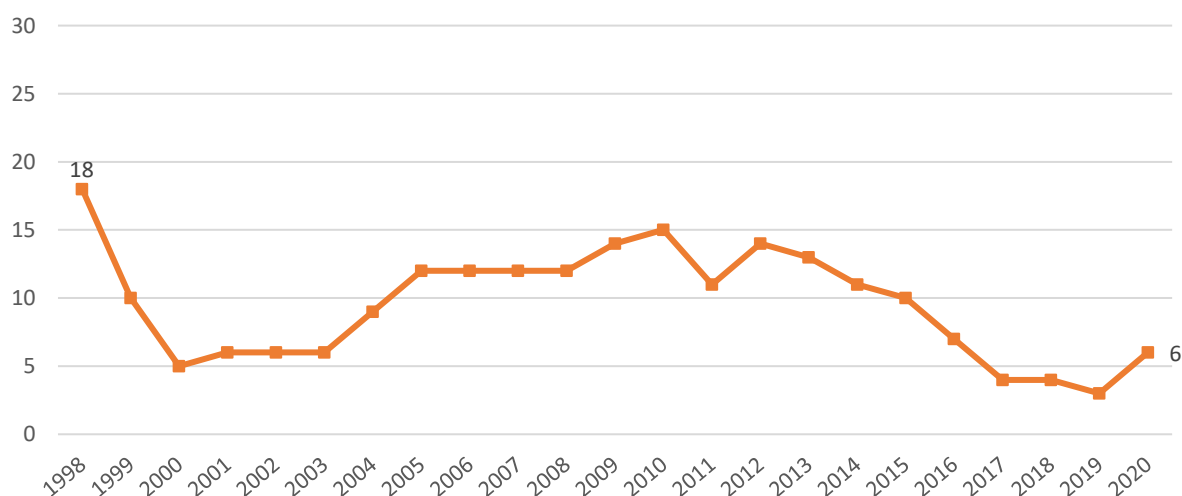
Arbetsmarknaden i Västra Götaland har länge präglats av en situation med god sysselsättning bland invånarna och en generellt låg arbetslöshet. En viss ökning av arbetslösheten och oron kring arbetsmarknaden har dock skett under coronapandemin. En av utgångspunkterna i Västra Götalandsregionens visionsarbete är välfungerande och hållbara arbetsmarknader med hög sysselsättning (Västra Götalandsregionen, 2005). Syftet med det här kapitlet är att granska hur bra invånarna tycker att regionen sköter sin uppgift att bidra till sysselsättningen, samt hur de bedömer sin egen arbetssituation och risken för att bli arbetslös inom det närmaste året. Kapitlet redovisar även vad som värderas i arbetet samt konsekvenserna av arbetslöshet.

Bedömning av Västra Götalandsregionens insatser för ökad sysselsättning

När invånarna i Västra Götaland tillfrågades om vilka regionala samhällsfrågor eller samhällsproblem som upplevdes vara de viktigaste 2020 svarade sex procent arbetsmarknaden. Även om detta är långt ifrån andra områden som medborgarna upplever som betydligt viktigare, likt sjukvård, lag och ordning, integration, miljö med flera, så är det en betydlig ökning jämfört med nivåerna frågan legat på under de senaste åren. Med en ökning från tre till sex procent mellan 2019 och 2020 är det tydligt att medborgarna, i spåren av coronaviruset och dess konsekvenser, är betydligt mer oroad över arbetsmarknaden. Frågan når visserligen inte de toppnivåer den låg på mellan 2005 och 2015, ökningen är statistiskt signifikant.

Frågan om arbetsmarknad som viktigaste regionala fråga har sett stora fluktuationer under de senaste 20 åren. Andelen som uppger arbetsmarknad som samhällsproblem har sett ungefär likadan ut på nationell nivå och detta har ofta speglat konjunktursvängningar, vilket följderna av coronaviruset även tydliggör. Under slutet av 90-talet var arbetsmarknad som allra viktigast för västsvenskarna, för att sedan sjunka rejält i början av tvåtusentalet när ekonomin återhämtade sig. Även om arbetslösheten sjunkit undan något under 2021 är frågor om arbetsmarknad, arbetslöshet och inflation fortsatt aktuella och det återstår därmed att se hur nivån på arbetsmarknad som samhällsproblem utvecklar sig.

Figur 4.1 Andel som uppgett "Arbetsmarknad" som samhällsproblem i regionen, Västra Götaland 1998–2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland? Respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem som sedan kodas upp i huvudkategorier. Antal svarande 2020 är 2 844.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998-2020.

I en nedbrytning på gruppnivå åskådliggörs ett relativt stabilt mönster över befolkningen. Olikt många andra frågor som medborgarna anser som de viktigaste samhällsfrågorna så finns relativt få demografiska och arbetsmarknadsmässiga gruppskillnader (Martinsson & Weissenbilder, 2019), inte minst då oron är så pass allmänt låg att gruppskillnader endast kan uppstå i begränsad omfattning. Av naturliga skäl är den äldsta delen av befolkningen minst benägen att ange arbetsmarknad som samhällsproblem, då denna grupp antingen närmar sig pension eller redan är pensionerade. Den största skillnaden, utöver ålder, går att notera mellan olika anställningsformer. Individer med tidsbegränsad anställning är signifikant mer troliga att ange arbetsmarknaden som sitt största samhällsproblem jämfört med tillsvidareanställda som har en säkrare position i arbetslivet. Även detta tydliggör de arbetsmarknadsmässiga skillnader som förstärktes till följd av coronapandemin, där de med tidsbegränsade anställningar, samt egenföretagare, drabbades hårdare av konsekvenserna av ett mer stängt samhälle.

Tabell 4.1 Andel som uppgett "Arbetsmarknad" som samhällsproblem fördelat på olika grupper, Västra Götaland 2020 (procent)

	Andel	Antal svar
Samtliga	6	2 844
Kön		
Kvinna	5	1 519
Man	6	1 319
Ålder		
18-29 år	6	431
30-49 år	7	824
50-64 år	7	734
65-85 år	3	855
Utbildning		
Låg	4	439
Medellåg	6	753
Medelhög	7	625
Hög	5	920
Anställningsform		
Tillsvidare	5	2 088
Tidsbegränsad	9	248
Egen företagare	8	237
Egen månadsinkomst		
Max 14 999 sek	6	604
15 000 – 34 999 sek	6	1 222
Mer än 35 000 sek	5	837

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland?* Respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem som sedan kodas upp i huvudkategorier.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Under flera år har det varit en något högre andel av regionens invånare som anser att Västra Götalandsregionen gör ett dåligt jobb när det handlar om att bidra till fler arbetstillfällen, jämfört med andelen som menar att regionen gör ett bra jobb (tabell 4.2). Anmärkningsvärt är dock att denna andel är fortsatt oförändrad i pandemins spår. Trots ökad arbetslöshet och mer oro kring arbetsmarknaden bland invånarna påverkas inte bedömningen av hur regionen bidrar till att skapa fler jobb. Tjugotre procent av svarspersonerna gör en negativ bedömning av regionens arbete medan tolv procent gör en positiv bedömning. Samtidigt svarar 65 procent att uppgiften varken sköts bra eller dåligt, alternativt

att de saknar uppfattning i frågan, vilket visar på en osäkerhet bland medborgarna kring vad för uppgift regionen faktiskt har i frågan om arbetsmarknad. Den mest kritiska bedömningen, utöver bland arbetslösa, står personer som befinner sig i övre medelålder för (-19). Även personer som bor i området Fyrbodalen är mer kritiska än de i övriga områden, vilket har syns under flertalet år. Räknet i balansmätt når gruppen ett värde om -23. Siffrorna speglar troligen att Fyrbodalen är det område med högst arbetslöshet i regionen (Arbetsförmedlingen, 2021). Till de något mindre kritiska grupperna hör pensionärer (-7) och studerande (-5), samt yngre i 18–29-årsåldern (-5). Mest kritiska är dock onekligen de som själva är arbetslösa, vilket är naturligt. I denna grupp är balansmättet -24.

Tabell 4.2 Bedömning av hur Västra Götalandsregionen sköter uppgiften att bidra till fler jobb, Västra Götaland 2020 (procent, antal och balansmätt)

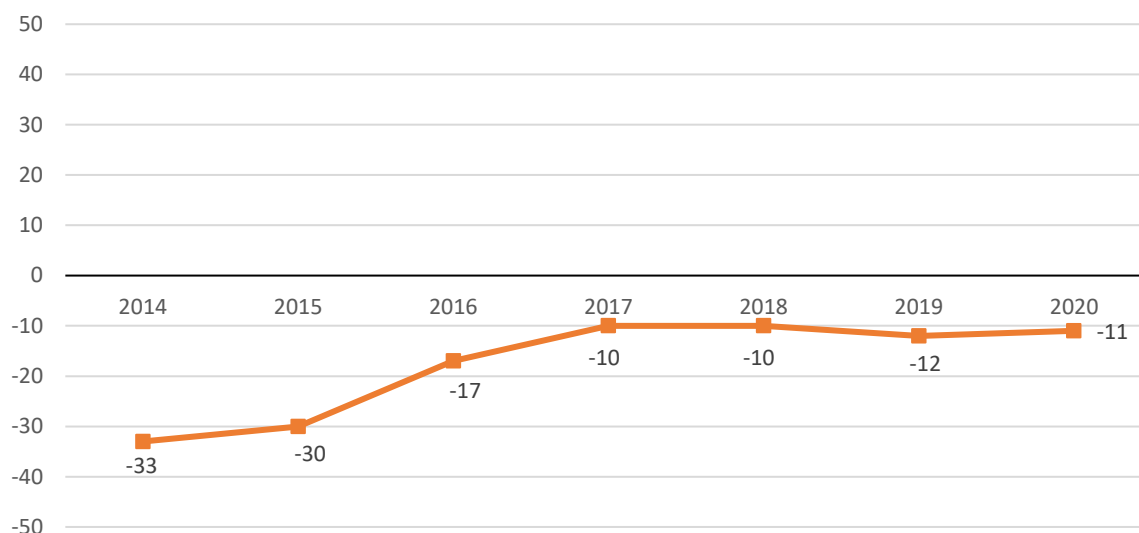
	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Antal svar	Balansmätt
Samtliga	2	10	36	17	6	29	2 734	-11
Kön								
Kvinna	2	9	35	17	5	32	1 452	-11
Man	2	10	37	18	7	26	1 276	-13
Ålder								
18–29 år	3	13	33	15	6	30	410	-5
30–49 år	2	10	34	17	6	31	792	-11
50–64 år	1	8	37	21	7	26	715	-19
65–85 år	2	10	38	16	5	29	817	-9
Utbildning								
Låg	5	14	36	13	7	25	421	-1
Medellåg	2	9	38	20	7	24	744	-16
Medelhög	1	9	36	20	6	28	618	-16
Hög	1	9	35	15	4	36	905	-9
Egen månadsinkomst								
Max 14 999 sek	3	11	33	18	5	30	584	-9
15 000 – 34 999 sek	2	10	36	18	7	27	1 209	-13
Mer än 35 000 sek	1	9	37	17	5	31	826	-12
Sysselsättning								
Arbetande	1	9	38	17	6	29	1 432	-13
Arbetslös	2	8	34	24	10	22	116	-24
Pensionär	2	10	38	15	4	31	768	-7
Studerande	2	14	30	17	4	33	212	-5
Uppväxtland								
Sverige	1	9	36	18	6	30	2 303	-14
Annat land	4	13	37	16	7	23	254	-6
Område								
Göteborgsregionen	2	10	34	17	6	31	1 520	-11
Sjuhärad	2	9	40	14	6	29	332	-9
Skaraborg	2	12	39	16	4	27	453	-6
Fyrbodalen	1	8	36	23	9	23	429	-23

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: att bidra till fler jobb?* *Lågutbildad* – ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier/examen vid gymnasium, folkhögskola etc, *medelhögutbildad* – eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. *Arbetande* – inklusive arbete i arbetsmarknadsåtgärd. *Arbetslös* – inklusive sjuk-/aktivitetsersättning. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt och varierar mellan +100 (samtlige svarar bra) och -100 (samtlige svarar dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Trots pandemin ligger andelen som anser att regionen sköter sin uppgift kring att bidra till fler jobb kvar på de (sett till tidigare år) högre nivåerna frågan har legat på under de senaste åren. Under åren 2014 och 2015 låg det samlade balansmålet på -33 respektive -30, vilket ska jämföras med -12 till -10 mellan 2017 och 2020 (figur 4.2). Även om bedömningen fortfarande håller sig på den negativa delen av skalan är det tydligt att kritiken har lindrats sedan 2015 och nu tydligt har stabiliserats kring en något, men ej längre starkt, negativ bedömning.

Figur 4.2 Bedömning av hur Västra Götalandsregionen sköter uppgiften att bidra till fler jobb, Västra Götaland 2014–2020 (balansmätt)

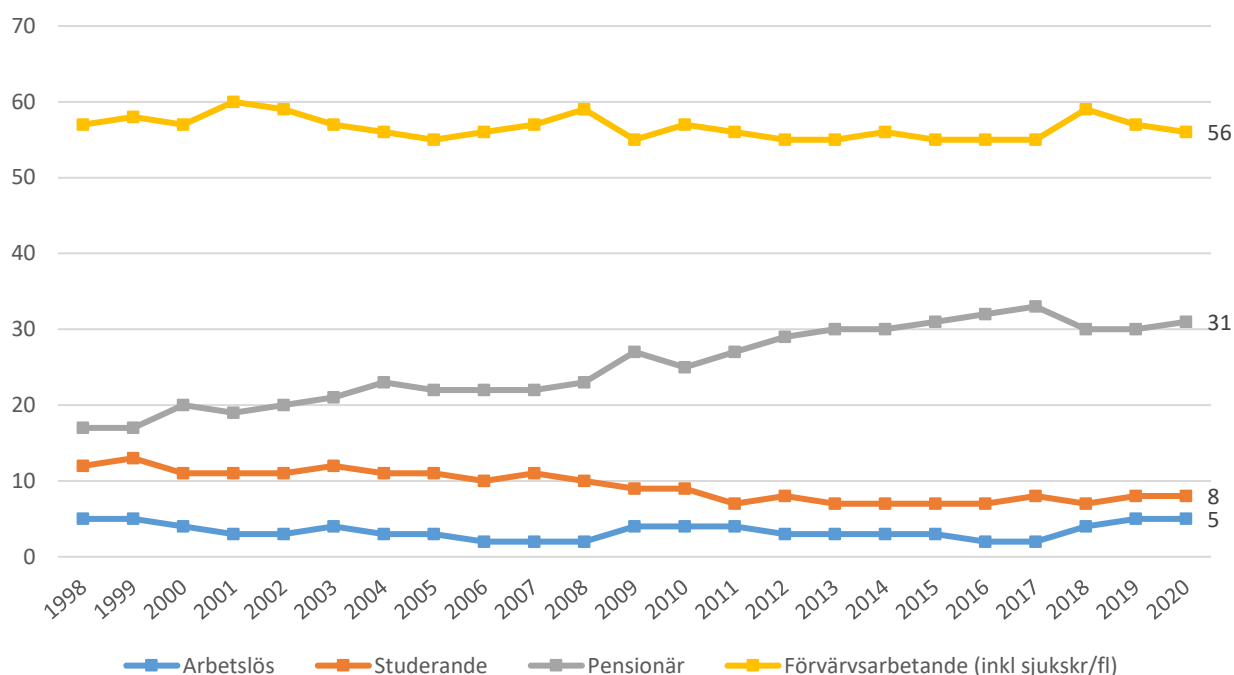
Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: att bidra till fler jobb?* Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt och varierar mellan +100 (samtliga svarar bra) och -100 (samtliga svarar dåligt).

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 2014–2020.

Ökad oro för arbetslöshet

Sammansättningen av respondenternas arbetssituation har varit stabil över tid, såväl som på den ökande andelen pensionärer. Förskjutningen förklaras till viss del av en allt mer åldrande befolkning, men även av en lägre svarsfrekvens bland yngre. Arbetslösheten i Västra Götaland låg under insamlingsperioden kring cirka åtta procent enligt officiell statistik och SOM-undersökningarnas respondenter, med cirka fem procent arbetslösa, är därmed en underskattning av det faktiska läget på arbetsmarknaden (Arbetsförmedlingen, 2021b). Skillnaden i svaren på aggregerad nivå lär inte vara påverkad av en underskattning av arbetslösheten från åtta till fem procent. Det är dock möjligt att redovisningen av vad gruppen arbetslösa tycker är en viss underskattning i vissa frågor, då de som ej svarar på enkäter har en tendens att vara mer negativt inställda till exempelvis myndigheter och samhällsutvecklingen.

Figur 4.3 Svarspersonernas arbetsmarknadssituation, Västra Götaland 1998–2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande? med svarsalternativen Förvärvsarbetande (även sjukskriven, föräldraledig), ålderspensionär/avtalspensionär, har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder/ genomgår arbetsmarknadsutbildning, har sjuk-/aktivitetsersättning, studerande, arbetslös och annat (öppet svarsalternativ). Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Figuren redogör för svarspersonernas arbetsmarknadssituation. SOM-undersökningarna har lägre svarsfrekvens bland ungdomar och personer med utländsk bakgrund. Siffrorna kan därför inte jämföras med arbetslöshetsstatistik från till exempel SCB eller Arbetsförmedlingen.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2020.

Även bland andelarna som anger att det finns en risk att de kommer bli arbetslösa under det närmaste året syns en viss ökning jämfört med tidigare år. Ökningen är visserligen marginell, från åtta procent 2019 till elva procent 2020, men går tydligt emot den trend som synt under tidigare år (tabell 4.3). De senaste åren har präglats av en tydlig stabilitet kring denna fråga och ökningen under 2020 kan därmed med hög sannolikhet kopplas till den oro kring coronavirusets konsekvenser som fanns på arbetsmarknaden under 2020.

Bedömningen skiljer sig dock mellan olika grupper. Tidsbegränsat anställda, låginkomsttagare, lågutbildade och personer som upplever sig ha svårt att klara sig på nuvarande inkomst ser något mindre positivt på den egna möjligheten till arbete (tabell 4.3). Bland tidsbegränsat anställda bedömer 34 procent att risken är mycket eller ganska stor att drabbas av arbetslöshet inom det närmaste året. Bland dem som svarat att de har svårt att leva på nuvarande inkomst och bland de som här anses som låginkomsttagare är andelen som bedömer risken för arbetslöshet som mycket eller ganska stor också 34 procent. Gruppskillnaderna speglar ungefär hur situationen såg ut även under 2019, det faktum att arbetslösheten redan hade ökat tydligt från 2019-års nivåer när 2020-års undersökning var i fält gör det dock svårt att jämföra nivåerna. Det är nämligen troligt att de allra mest utsatta redan förlorat sina jobb vid det här stadiet. Överlag har dock grupperna över tid blivit något mer polariserade på så sätt att utsatta på arbetsmarknaden verkar något mer oroad över att bli arbetslösa.

Tabell 4.3 Upplevd risk att drabbas av arbetslöshet de närmaste 12 månaderna, Västra Götaland 2020 (procent och antal)

	Mycket stor	Ganska stor	Ganska liten	Mycket liten	Ingen uppfattning	Antal svar
Samtliga	3	8	24	58	7	1 639
Kön						
Kvinna	3	8	23	58	8	861
Man	3	8	25	58	6	773
Ålder						
18-29 år	5	14	31	40	10	276
30-49 år	4	8	23	59	6	716
50-64 år	3	4	24	62	7	582
65-69 år	3	11	9	66	11	65
Utbildning						
Låg	13	9	20	42	16	87
Medellåg	4	9	26	52	9	469
Medelhög	4	6	22	60	8	379
Hög	2	8	24	62	4	698
Anställningsform						
Tillsvidareanställning	2	5	24	63	6	1 287
Tidsbegränsad	9	25	26	28	12	161
Egen företagare	2	7	26	55	10	121
Egen månadsinkomst						
Max 14 999 sek	10	24	24	25	17	183
15 000 – 34 999 sek	4	7	25	57	7	732
Mer än 35 000 sek	1	5	23	67	4	703
Klarar sig på hushållets inkomst						
Mycket/ganska bra	2	5	23	65	5	1 278
Varken eller	6	15	34	34	11	222
Mycket/ganska dåligt	12	22	20	31	15	130
Boendeområde						
Ren landsbygd	3	10	25	55	7	638
Mindre tätort	5	7	26	54	8	497
Stad/större tätort	4	8	22	60	6	295
Göteborg	2	6	20	65	7	194
Område						
Göteborgsregionen	3	9	25	56	7	988
Sjuhärad	4	8	22	59	7	171
Skaraborg	4	2	22	65	7	243
Fyrbodal	4	9	24	55	8	237

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du risken att du under de närmaste 12 månaderna kommer att bli arbetslös?* Svartalternativen framgår av tabellen. Basen utgörs av de respondenter som har besvarat respektive delfråga.

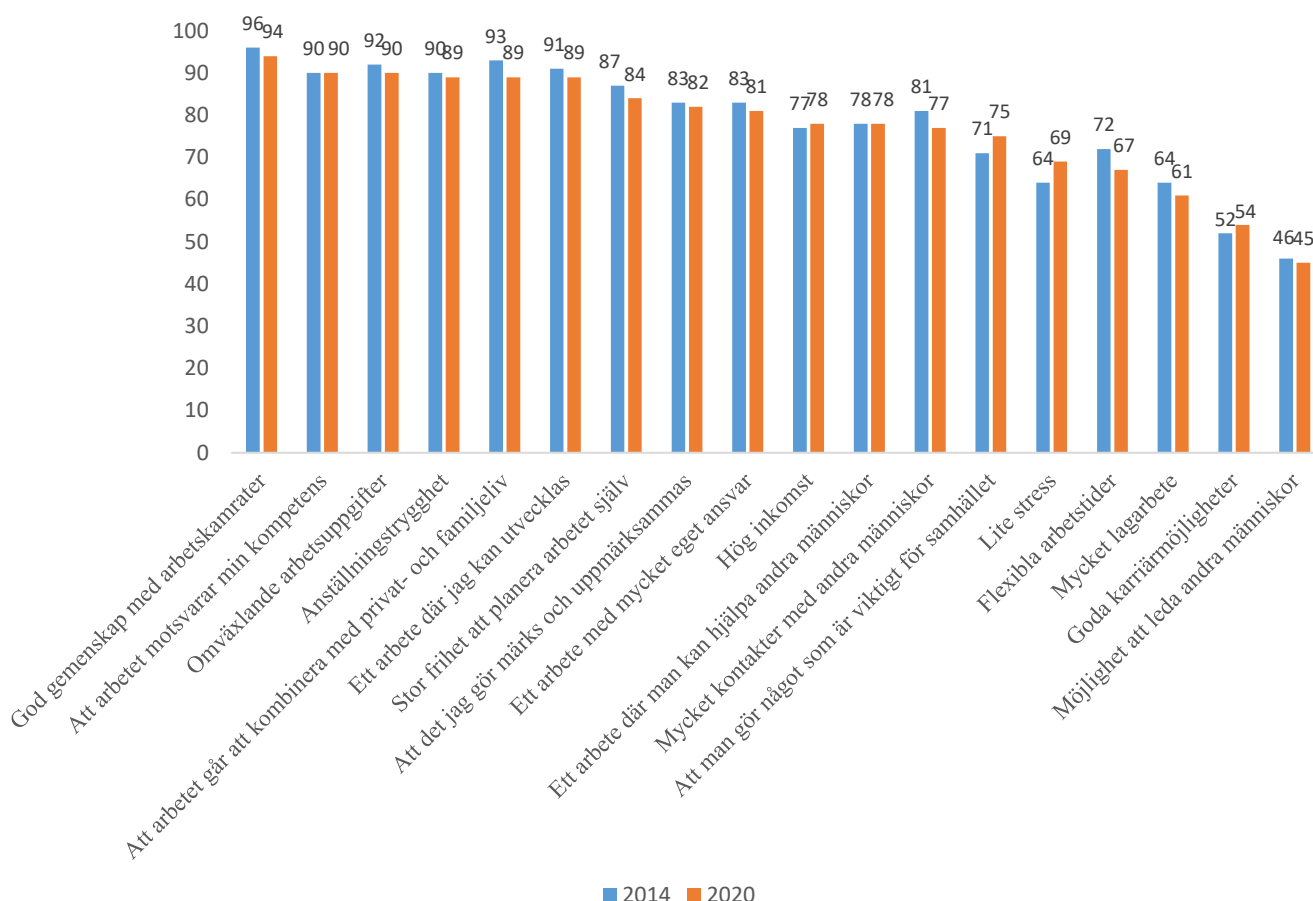
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Attityder till arbete och arbetslöshet

I SOM-undersökningarna 2014 samt 2020 undersöktes medborgarnas attityder kring vad som är viktigt i arbetet samt vad de största konsekvenserna av arbetslöshet anses vara. Med sex år mellan de två mätpunkterna kan vi nu studera huruvida attityder kring arbete har förändrats över tid. Vid första anblick går det direkt att notera att det har skett ytterst få attitydförändringar kring vad som anses vara viktigt i arbetet (figur 4.4). Likt under 2014 så är det fortsatt ”god gemenskap med arbetskamrater” som toppar listan och ”möjlighet att leda andra människor” som placerar sig i botten. Noterbart är hur lågt ”goda karriärmöjligheter” placerar sig i jämförelse med faktorer som berör personlig utveckling och kompetens. Överlag syns ytterst få skillnader i jämförelserna mellan 2014 samt 2020. Den enda signifikanta ökningen är andelen som anser det viktigt att arbetet innehåller ”lite stress” (fem

procentenheter ökning) och den största minskningen syns i andelen som anser det viktigt att arbetet har ”flexibla arbetstider” (fem procentenheter minskning). Även dessa förändringar, sett till en sexårsperiod, är dock relativt små. Det går att konstatera att regionens invånare värderar samma saker, även i pågående pandemi, som de gjort under tidigare period.

Figur 4.4 Viktiga faktorer i arbetet, Västra Götaland 2014 samt 2020 (procent)

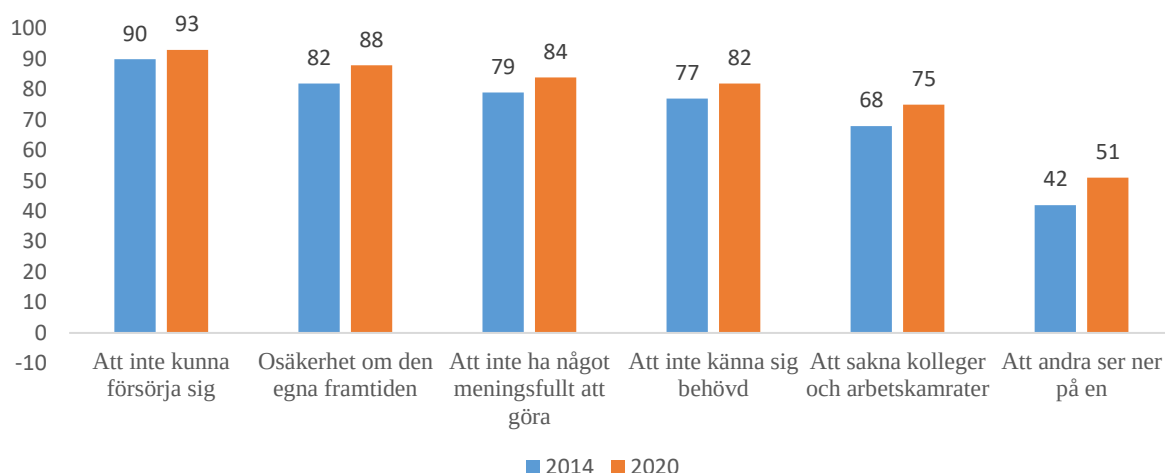

Kommentar: Frågan lyder: *Hur viktigt för dig personligen är/var följande i ditt arbete?* Skalan lyder 'Mycket viktigt', 'Ganska viktigt', 'Inte särskilt viktigt', 'Inte alls viktigt' samt 'Ingen uppfattning'. Figuren redovisar andelen mycket samt ganska viktigt.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 2014 samt 2020.

Även attityderna kring vad de största konsekvenserna av arbetslöshet är har varit stabila mellan de två mätperioderna 2014 samt 2020 (figur 4.5). Den monetära konsekvensen kring att inte kunna försörja sig toppar fortsatt listan och statusförlusten i att ”andra ser ner på en” anses minst allvarligt. Ett antal förändringar har dock skett kring denna fråga, trots att rankingen är oförändrad. Olikt frågan om vad som är viktigt i arbetet anses samtliga frågor om konsekvenser av arbetslöshet mer allvarligt 2020 än de gjorde 2014. Störst ökning syns i de frågor som anses minst allvarligt, ”att sakna kolleger och arbetskamrater” samt ”att andra ser ner på en” som har ökat med sju respektive nio procentenheter. Vad som ligger bakom denna ökning kan detta datamaterial inte besvara, det kan dock konstateras att det skett en tydlig förändring i den vikt för egen självbild som ett arbete anses ge.

Figur 4.5 Bedömning av konsekvenser av arbetslöshet, Västra Götaland 2014 samt 2020 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Man pratar ibland om arbetslösheten som ett av de stora samhällsproblemen. Om du ser till dig själv, hur allvarliga bedömer du följande konsekvenser av att vara arbetslös?* Skalan lyder 'Mycket allvarligt', 'Ganska allvarligt', 'Inte särskilt allvarligt', 'Inte alls allvarligt' samt 'Ingen uppfattning'. Figuren redovisar andelen mycket samt ganska allvarligt.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 2014 samt 2020.

Likt samtliga frågor som har med arbete och arbetsmarknad att göra är det svårt att utröna vad som är effekter av pandemin och dess konsekvenser i form av arbetslöshet, permittering, sjukdom och social isolering och vad som är mer långtgående effekter över tid. Om pandemin medför attitydförändringar som kommer att bestå går inte heller att utröna, inte minst kopplat till arbete och vad som värderas på arbetsmarknaden. Överlag har dock invånarnas attityder kring arbete förändrats i ytterst begränsad omfattning.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument "Vision Västra Götaland - Det goda livet" utgör arbetsmarknad ett av fem fokusområden. Målsättningen är att främja utvecklingen på arbetsmarknaden och bidra till hög sysselsättning med tillväxt och välfärd. Det här kapitlet visar på att den stabilitet som har funnits i frågan om arbetsmarknad har förändrats något under pandemin. Samtidigt har attityder kring arbete och arbetslöshet enbart förändrats i begränsad omfattning under de senaste åren.

Bland de främsta resultaten som framkommer i detta kapitel är att frågan om arbetsmarknad är ett mindre prioriterat, men åtminstone något tillfälligt ökande, samhällsproblem bland regionens invånare. Viktighetsbedömningen kring arbetsmarknad har länge speglat hur konjekturer och arbetslösheten har utvecklats och ökningen i årets undersökning kan onekligen förklaras av detta, i spår av pandemin. I slutet av 90-talet och under stora perioder av 2000-talet var frågan mycket viktigare för befolkningen än den är 2020, trots en ökning som nu placerar frågan högre än den legat under de senaste åren. Befolkningen är även fortsatt något negativ till hur väl regionen sköter sin uppgift att bidra med mer jobb och bland vissa grupper kvarstår en oro för att bli drabbade av arbetslöshet inom kort. Trots pandemin speglar dock siffrorna från årets undersökning tidigare år i dessa frågor väl och inga dramatiska förändringar har skett. Det mest framstående resultatet är att gruppen med tidsbegränsad anställning står ut i samtliga frågor som en oroad grupp, såväl över arbetsmarknaden överlag som över sin egen position. Även att de som bor i Fyrbodalen, där arbetslösheten är relativt högre sett till regionen som helhet, ger mer negativa bedömningar.

I en historisk kontext har arbetsmarknaden varit ett av de största problemen för så väl västsvenskarna som det svenska folket överlag när de ombeds uppge största samhällsproblemen, vilket inte längre är fallet. Problemet är visserligen starkt knutet till konjunkturen såtillvida att fler uppger arbetsmarknaden som ett problem när konjunkturen är svag. Resultatet är även relativt jämnt fördelat över olika samhällsgrupper, där den enda noterbara skillnaden finns i gruppen med tidsbegränsad anställning, som är betydligt mer oroad över arbetsmarknaden. Det kan alltså sägas att arbetsmarknadsrelaterade problem är mindre prioriterade i västsvenskarnas tankar, trots den ökande arbetslösheten under 2020. Likväl finns en negativ uppfattning om hur regionen sköter sitt ansvar kring att bidra till fler jobb. Opinionen är kvar på de mest positiva nivåerna sedan mätningen startade 2014, men är fortsatt övervägande negativ. Gruppskillnaderna är i denna fråga relativt små och det är främst boende i området Fyrbodäl och gruppen arbetslösa som står ut genom att vara mer negativa än övriga respondenter till hur väl regionen sköter sin uppgift.

Oro över den personliga risken att drabbas av arbetslöshet speglar i mångt och mycket bilden av arbetsmarknaden som helhet. Individer i tidsbegränsade anställningar är av naturliga skäl mer oroad än individer i övriga anställningsformer. Denna grupp, som ofta karaktäriseras av unga, lågutbildade och låginkomsttagare, är vid nedbrytning på olika faktorer den grupp som står ut i statistiken. Yngre, lågutbildade och låginkomsttagare är också något mer oroad överlag, oavsett arbetsmarknadssituation. När frågor om attityder till arbete och konsekvenser av arbetslöshet studeras syns även här väldigt få förändringar över tid, med inställningen till att andra ser ner på en som tydligt undantag i att det bedöms betydligt mer allvarligt 2020. Överlag är attityderna kring och inställningen till arbetsmarknaden relativt oförändrade mellan 2019 och 2020. Det återstår dock att se hur den fortsatta arbetslösheten, inflationen samt pågående pandemin påverkar området i ett längre perspektiv.

5. Hälsa och sjukvård

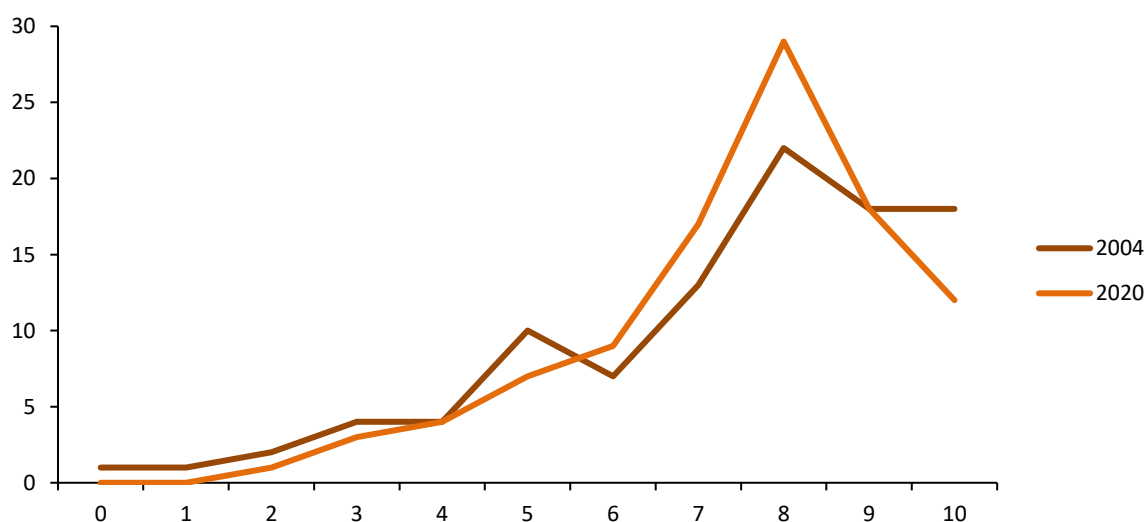
Det här kapitlet fokuserar på hur invånarna i Västra Götaland ser på hälsa samt på hälso- och sjukvården. Syftet är att kartlägga den egna upplevda hälsan bland respondenterna samt att utvärdera hur Västra Götaland sköter uppgiften gällande sjukhus och vårdcentraler. Inledningsvis görs en genomgång av hur regioninvånarna bedömer sin egen hälsa. Därefter redovisas hur de boende i regionen upplever hälso- och sjukvården och vilka delar av den som de tycker fungerar bra respektive mindre bra.

Självskattad hälsa

I ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” beskrivs fem fokusområden, områden som ska prioriteras långsiktigt för att stärka utvecklingen i Västra Götaland. Ett av de konkreta målen i ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” är att hälsoklyftor kopplade till kön, etnisk bakgrund och var någonstans i regionen som individen bor ska utjämnas. Visionen siktar även på att hälso- och sjukvården i regionen ska präglas av en hög tillgänglighet och kvalitet med respekt för allas lika värde (Västra Götalandsregionen, 2005).

För att mäta den personliga hälsan i regionen används i SOM undersökningarna en självskattningsskala, där respondenterna skattar den egna hälsan på en skala mellan 0–10. Forskning visar att självskattad hälsa har hög prediktiv validitet i det avseendet att det på individnivå är starkt kopplat till framtida morbiditet och mortalitet (Idler & Benyamini, 1997). Figur 5.1 visar fördelningen av den självskattade hälsan i 2020 års västsvenska SOM-undersökning respektive 2004 års undersökning, då frågan fick sin nuvarande form. Jämfört med 2004 är andelen som skattar sin hälsa som skalans högsta värden, 10, lägre i 2020 års undersökning, ett likande mönster som sågs 2019 (Carlander m.fl., 2020). Det är dock en större andel i 2020 års undersökning jämfört med 2004 som skattar sin hälsa som skalans tredje högsta värde 8 vilket gör att genomsnittet är detsamma (7,4 år 2004 och år 2020) även om fördelningen ser olika ut för åren.

Figur 5.1 Bedömning av personlig hälsa 2004 och 2020 (fördelning av svar mellan 0 och 10, procent)

Kommentar: Frågan lyder: Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? Svarsskalen går från 0=Mycket dåligt till 10=Mycket gott. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antal svarande 2004 är 3 379. Antal svarande 2020 är 2 741.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2004 och 2020.

Tabell 5.1 visar fördelningen av den självskattade hälsan år 2020 och indikerar att män och kvinnor bedömer deras hälsa ungefär likvärdigt med ett medelvärde på 7,4 för kvinnor och 7,5 för män, men att det på procentbasis skiljer något mellan medelgod och god hälsa. Resultaten är i linje med resultaten från Folkhälsomyndigheten, då kvinnor i regel rapporterar en lägre grad av självskattad hälsa (Folkhälsomyndigheten, 2020). En viss skillnad syns mellan olika åldersgrupper. De äldsta respondenterna (65–85 år) skattar sin hälsa lägst – 7,1 i genomsnitt – tätt följd av den yngsta åldersgruppen (16–29 år) med ett medelvärde på 7,3. Åldersgruppen som skattar sin hälsa högst är personer i åldrarna 30–49 år (medelvärde 7,7).

I den självskattade hälsan finns i princip inga geografiska skillnader. Boende i Göteborgsregionen (inklusive Kungälv) har en självskattad hälsa på 7,5 i genomsnitt medan den självskattade hälsan i genomsnitt ligger på 7,4 för övriga delregioner. Bland respondenter med olika utbildningsnivå uppmäts vissa skillnader i den självskattade hälsan där respondenter med lägre utbildning i genomsnitt skattar sin hälsa lägre. Störst skillnad ser vi dock bland respondenter med olika månadsinkomst där de med en låg månadsinkomst (max 14 999 kr) skattar sin hälsa 6,9 i genomsnitt jämfört med dem med en hög månadsinkomst (mer än 35 000 kr) som skattar sin hälsa 7,9 i genomsnitt.

Tabell 5.1 Bedömning av personlig hälsa hos olika samhällsgrupper 2020 (procent och medelvärde)

	Subjektiv hälsa			Medelvärde	Antal svarande
	Dålig	Medelgod	God		
Samtliga	9	33	58	7,4	2 741
Kön					
Kvinna	9	34	57	7,4	1 460
Man	9	32	59	7,5	1 275
Ålder					
16–29 år	11	34	55	7,3	403
30–49 år	6	32	62	7,7	785
50–64 år	9	30	61	7,5	722
65–85 år	11	37	52	7,1	831
Utbildning					
Låg	11	39	50	7,1	426
Medellåg	10	35	55	7,3	746
Medelhög	8	36	56	7,4	617
Hög	7	27	66	7,7	912
Delregion					
Göteborgsregionen	9	31	60	7,5	1 673
Sjuhärad	9	33	58	7,4	328
Skaraborg	9	35	56	7,4	460
Fyrbodal	8	36	56	7,4	431
Månadsinkomst					
Max 14 999 kr	15	38	47	6,9	594
Mellan 15 000 och 34 999 kr	8	35	57	7,4	1 204
Mer än 35 000 kr	5	25	70	7,9	830

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svarsskalan går från 0=Mycket dåligt till 10=Mycket gott. Definition av självskattad hälsa 0–4= dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Faktorer som enligt tidigare SOM-undersökningar kan påverka den självskattade hälsan är exempelvis en aktiv livsstil och regelbunden motion (Hägglund & Bové 2013). Regelbunden träning och ett aktivt liv går hand i hand med en bättre hälsa och en högre allmän tillfredsställelse med livet. Mer om invånarna i Västra Götalands motions- och friluftsvanor går att läsa om i kapitlet om kultur i denna rapport. Hur motionsvanor kan kopplas till hälsa och allmän tillfredsställelse finns även beskrivet i 2016 års visionsrapport (Andersson m.fl., 2017) samt i Hägglund & Bové (2013).

Den självskattade hälsan i Västra Götalandsregionen tycks vara stabil sedan 2004 men varierar mellan grupper och är starkt sammankopplat med den allmänna tillfredsställelsen med livet, vilken också visar en stabil utveckling över tid (se figur 1.4 i första kapitlet i denna rapport). Resultaten från 2020 års SOM-undersökning visar att det finns hälsoskillnader, skillnader som framförallt tycks vara kopplade till socioekonomiska faktorer så som utbildningsnivå och inkomst. För att uppnå visionen om att utjämna klyftor inom hälsa mellan olika grupper i samhället återstår således en hel del arbete inom regionen.

Blandad bedömning av sjukvården i Västra Götalandsregionen

Förutom att minska hälsoklyftorna i Västra Götaland är en del av ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” att samtliga regionens invånare ska ha tillgång till högkvalitativ hälso- och sjukvård (Västra Götalandsregionen, 2005). Även ur ett medborgerligt perspektiv är hälso- och sjukvården viktig. Detta går att se inte minst genom att sjukvården toppar listan över de viktigaste regionala frågorna för 2020, en trend som hållit i sig sedan 1998 (Falk, 2021). Hela 41 procent av respondenterna i 2020 års västsvenska SOM-undersökning anger sjukvården som en av de viktigaste regionala frågorna. En god hälsa bland invånarna i Västra Götaland med en fungerande hälso- och sjukvård som är lättillgänglig och av god kvalitet är mycket viktigt både för invånarna i Västra Götaland och för regionen.

Tabell 5.2 visar, baserat på 2020 års västsvenska SOM-undersökning, en allmän bild av hur respondenterna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter området hälso- och sjukvård. Resultaten visar att det råder en positiv bild av hur *regionen* sköter hälso- och sjukvården, där över fem av tio anser att regionen sköter sin uppgift mycket eller ganska bra och två av tio anser att regionen sköter sin uppgift ganska dåligt eller mycket dåligt. Tabellen redovisar även ett balansmått vilket anger andelen som tycker att hälso- och sjukvården sköts mycket eller ganska bra minus andelen som tycker att hälso- och sjukvården sköts ganska eller mycket dåligt. För 2020 års undersökning är balansmättet +30 för alla respondenter, alltså är det fler respondenter som anser att Västra Götalandsregionen gör ett bra jobb jämfört med andelen som anser att de gör ett dåligt jobb. Det generella mönstret skiljer sig en del åt jämfört med de senaste åren, med en positivare bedömning i 2020 års undersökning, vilket skulle kunna kan vara en effekt av hur invånarna bedömer att sjukvården har skötts under coronapandemin.

Tabell 5.2 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården 2020 (procent, antal och balansmätt)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Antal svar	Balansmätt
Samtliga	9	42	23	16	5	5	2 750	+30
Ålder								
16–29 år	10	44	17	17	5	7	410	+32
30–49 år	9	41	21	16	8	5	794	+26
50–64 år	9	38	24	19	6	4	717	+22
65–85 år	9	45	26	13	3	4	829	+38
Delregion								
Göteborgsregionen	9	39	22	17	6	7	1 677	+25
Sjuhärad	10	47	19	15	5	4	334	+37
Skaraborg	10	44	25	14	3	4	460	+37
Fyrbodal	9	41	26	14	6	4	427	+30

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller?* följt av det aktuella ansvarsområdet. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt inom de olika serviceområden som undersökts. Mättet varierar mellan +100 (samtliga svarar bra) och -100 (samtliga svarar dåligt). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Balansmåttan i tabell 5.2 vittnar dock om vissa regionala skillnader i den allmänna uppfattningen om hur regionen sköter hälso- och sjukvården även om balansmåttan är positiva i alla delregioner. Det innebär att det är en större andel av respondenterna som anser att hälso- och sjukvården sköts ganska bra eller mycket bra än andelen som tycker att hälso- och sjukvården sköts ganska dåligt eller mycket dåligt. Vad de regionala skillnaderna specifikt beror på går inte att uttömmande svara på med hjälp av SOM-undersökningarna, även om tabell 5.6 i detta kapitel ger en ledtråd om att brist på tillgänglighet och effektivitet i organisationen är de delar som respondenterna är mest kritiska till. Den mest positiva bedömningen av hur hälso- och sjukvården sköts av regionen görs av boende i Sjuhärad och Skaraborg. Vidare gör både den yngsta (16–29 år) och den äldsta åldersgruppen (65–85 år) en mer positiv bedömning av hur hälso- och sjukvården sköts av regionen, vilket ligger i linje med 2019 års undersökning.

Den västsvenska SOM-undersökningen för 2020 undersöker även vad respondenterna anser om servicen i den egna kommunen på områdena sjukhusvård och vårdcentral. För båda dessa områden är bedömningen mer positiv jämfört med den övergripande regionala bedömningen. Figur 5.2 visar en nedåtgående trend vad gäller bedömning av service på områdena vårdcentral och sjukhusvård sedan 2010. Däremot verkar trenden tillfälligt brutits. Under de senaste två åren har den nedåtgående trenden avstannat och i 2020 års undersökning går det att se en stark uppgång i bedömningen. Även här kan det bara spekuleras i om det rör sig om en coroneffekt som kan ha haft en inverkan på medborgarnas bedömning av servicen på områdena sjukhusvård och vårdcentral.

Figur 5.2 Bedömning av service: sjukhusvård och vårdcentral, Västra Götaland 2000–2020 (balansmått)

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2000–2020.

I tabell 5.3 går det att se hur bedömningen av sjukhusvård och vårdcentral i kommunen skiljer sig mellan olika grupper. Män är något mer positiva i deras bedömning av servicen på vårdcentral och av sjukhusvård jämfört med kvinnor. Vidare är respondenter i det yngsta åldersspannet minst nöjda med servicen vad gäller sjukhusvård (+32) i hemkommunen. Mest nöjd med sjukhusvården i kommunen är den äldsta gruppen av respondenter, 65–85-åringarna (+57) och respondenter med låg utbildning (+52). Ett mönster som är liknande för vård på vårdcentral.

Liksom i den generella bedömningen av hälso- och sjukvården i tabell 5.2 syns här regionala skillnader. Boende i Skaraborg gör den mest positiva bedömningen av sjukhusvården med ett balansmått på +51, medan respondenter hemmahörande i Fyrbodal gör den mest kritiska bedömningen av sjukhusvården. Däremot är Fyrbodal den delregion där respondenter gör den mest positiva bedömningen av servicen på vårdcentral (+51) medan respondenterna hemmahörande i Göteborgsregionen gör den mest kritiska bedömningen av servicen på vårdcentral i den egna hemkommunen (+39).

Tabell 5.3 Bedömning av sjukhusvård och vård på vårdcentral, Västra Götaland 2020 (balansmått och antal)

	Sjukhusvård	Antal svar	Vårdcentral	Antal svar
Samtliga	+43	2 690	+44	2 713
Kön				
Kvinna	+43	1 430	+43	1 444
Man	+44	1 255	+45	1 264
Ålder				
16–29 år	+32	401	+36	402
30–49 år	+35	782	+39	784
50–64 år	+44	712	+36	718
65–85 år	+57	795	+56	809
Utbildning				
Låg	+52	412	+54	419
Medellåg	+43	736	+44	740
Medelhög	+38	603	+36	611
Hög	+46	898	+42	902
Delregion				
Göteborgsregionen	+44	1 655	+39	1 658
Sjuhärad	+48	322	+49	328
Skaraborg	+51	451	+46	454
Fyrbodal	+36	413	+51	424
Självskattad hälsa				
Dålig hälsa	+35	234	+23	235
Medelgod hälsa	+42	879	+42	889
God hälsa	+47	1 542	+47	1 554

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Målet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Definition av självskattad hälsa 0–4= dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Det är av extra intresse att se hur de som varit i kontakt med sjukvården under det senaste året bedömer servicen på denna samt hur de skiljer sig från de som inte behövt uppsöka sjukvården. Av tabell 5.4 framgår att vårdtagarna gör en betydligt mer positiv bedömning av sjukhusvården jämfört med samtliga respondenter, detta gäller både vårdtagare av övrig sjukhusvård samt de som behövt uppsöka akutsjukvården under det senaste året.

Vad gäller vården på vårdcentral är bilden mer tvetydig. Vårdtagare av offentlig vårdcentral är mer positiva i sin bedömning jämför med genomsnittet för samtliga i undersökningen. Vårdtagarna av privat vårdcentral gör en mer kritisk bedömning av vården, även om skillnaden jämfört med samtliga inte är särskilt stor (balansmått +40 och +44).

Tabell 5.4 Bedömning av service: sjukhusvård och vårdcentral, bland samtliga respektive vårdtagare, Västra Götaland 2020 (procent, antal och balansmått)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken eller	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Ingen upp- fattning	Antal svar	Balans- mått
Sjukhusvård								
Samtliga	18	35	16	7	3	21	2 690	+43
Vårdtagare av akutsjukvård	28	37	12	8	5	10	538	+52
Vårdtagare av annan sjukhusvård	24	40	13	8	4	11	919	+52
Vårdcentral								
Samtliga	18	41	18	11	4	8	2 713	+44
Vårdtagare av offentlig vårdcentral	22	44	16	11	4	3	1 484	+51
Vårdtagare av privat vårdcentral	19	38	17	11	6	9	646	+40

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Balansmålet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Målet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda).

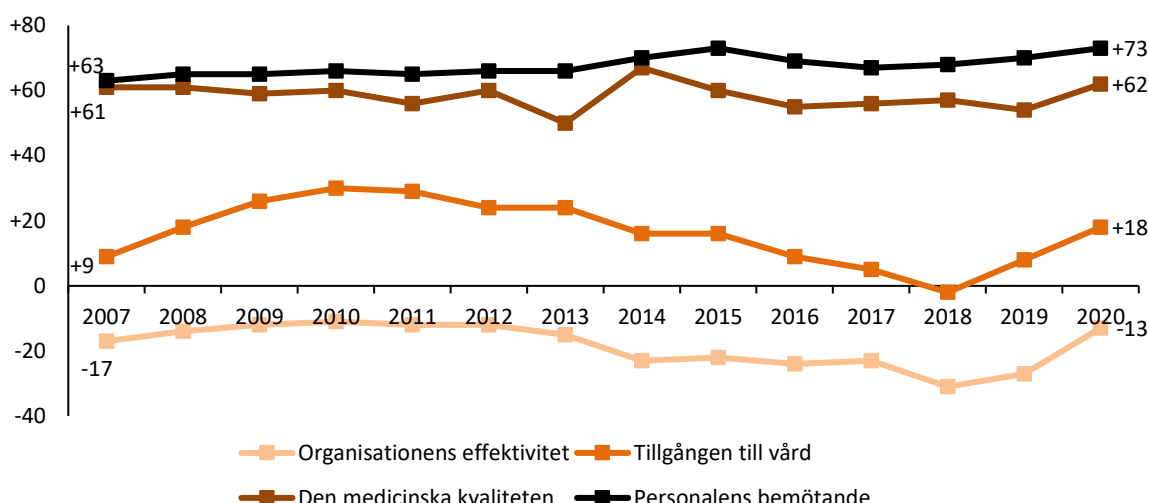
Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

I den västsvenska SOM-undersökningen för 2020 ställs det även frågor om uppfattningen av specifika delar av sjukvården i Västra Götaland, respondenterna tillfrågas om deras uppfattning om organisationens effektivitet, tillgången till vård, den medicinska kvalitén samt personalens bemötande. Figur 5.3 visar uppfattningen om de olika delarna av sjukvården över tid. Den kraftiga upp- och nedgång som syntes för bedömningen av sjukvården generellt i figur 5.2 syns inte när det kommer till uppfattningen om de olika delarna av sjukvården. Istället indikerar figur 5.3 en relativt stabil utveckling på de fyra områden.

Organisationens effektivitet uppfattas fortsatt som dålig i högre utsträckning än bra bland respondenterna i Västra Götaland. För 2020 är balansmålet -13 vilket är en ganska stark uppgång från 2018 (-31). Även om balansmålet fortfarande är negativt är det nu på en av de högst uppmätta nivåerna under tidsperioden som figuren avser. En fortsatt oroväckande trend är den kritiska bedömning som respondenterna gör av tillgången till vård. 2010 uppmätte balansmålet toppnivån +30 och minskade sedan fram till 2018, under de senaste två åren har dock en viss ökning skett och i 2020 års undersökning ser vi ett balansmål på +18.

Figur 5.3 Uppfattning om olika delar av sjukvården i Västra Götaland 2007–2020 (balansmått)

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om hälso- och sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2007–2020.

Tabell 5.5 redogör för samtliga svarsalternativ gällande bedömningen av de olika delarna av vården. Från tabellen framgår att respondenterna framför allt uppfattar personalens bemötande och den medicinska kvaliteten som mycket bra. Även om effektiviteten i organisationen får ett negativt balansmått är det värt att påpeka att en relativt stor del av respondenterna uttrycker att de inte har någon uppfattning om saken eller svarar varken eller. Dessa svarsalternativ väljer 17 och 23 procent av respondenterna, jämfört med exempelvis tillgången på vård där motsvarande siffror är fyra respektive 18 procent.

Tabell 5.5 Uppfattning om olika delar av sjukvården i Västra Götaland 2020 (procent och balansmått)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Balansmått
Personalens bemötande	34	44	12	4	1	5	+73
Den medicinska kvaliteten	23	46	14	5	2	10	+62
Tillgången till vård	11	37	18	22	8	4	+18
Organisationens effektivitet	4	19	24	23	13	17	-13

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om hälso- och sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Minsta antal svarande: 2 733.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Från analyserna på gruppnivå som framgår av tabell 5.6 syns återigen vissa geografiska skillnader i framför allt vårdens tillgänglighet, som varierar mellan +9 i balansmått till +36. Respondenterna boende i Göteborgsregionen utmärker sig genom att göra den mest kritiska bedömningen av både organisationens effektivitet och tillgången till vård. Respondenternas uppfattning om vårdens tillgänglighet är som bäst i Sjuhärad och Skaraborg. Skaraborg utmärker sig även som den delregion som är minst kritisk till organisationens effektivitet och mest positiv till personalens bemötande.

Respondenter som skattar den egna hälsan som dålig gör också en mer kritisk bedömning av samtliga fyra områden av sjukvården. En jämförelse mellan vårdtagare och icke-vårdtagare visar dock ingen markant skillnad mellan dem som varit i kontakt själva med vården och de som inte varit det.

Tabell 5.6 Uppfattning om sjukvårdens olika delar i Västra Götaland i olika grupper 2020 (balansmått)

	Personalens bemötande	Den medicinska kvaliteten	Tillgången till vård	Organisationens effektivitet
Samtliga	+73	+62	+18	-13
Delregion				
Göteborgsregionen	+71	+61	+9	-17
Sjuhärad	+75	+58	+36	-8
Skaraborg	+80	+67	+35	-6
Fyrbodal	+75	+57	+21	-7
Självskattad hälsa				
Dålig hälsa	+63	+46	-12	-26
Medelgod hälsa	+71	+57	+17	-15
God hälsa	+79	+66	+23	-11
Vårdtagare				
Nyttjar inte	+73	+61	+16	-14
Nyttjar själv	+75	+59	+20	-14

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden:* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' och 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Nyttjande av sjukvård baseras på andelen som angivit att de själva nyttjat minst något av alternativen akutvård och annan sjukvård. Definition av självskattad hälsa 0–4= dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa. Antal svarande är mellan 2 733 och 2 898.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument "Vision Västra Götaland - Det goda livet" utgör hälsa ett av fem fokusområden. Målsättningen är att erbjuda en likvärdig vård med hög tillgänglighet och kvalitet för alla. Det här kapitlet visar hur invånarna i Västra Götaland bedömer sin egen hälsa samt synen på sjukvården.

Huvudresultaten indikerar att den självskattade hälsan alltså bedöms som god. När det gäller bedömningen av hur regionen sköter hälso- och sjukvården uppgår över hälften av de svarande i 2020 års undersökning att regionen sköter uppgiften bra. Bedömningen av vårdcentraler och sjukhusvård inom den egna kommunen bedöms även den relativt positivt. Den negativa trenden i bedömning av dels hur regionen sköter hälso- och sjukvården, dels bedömning av sjukhusvård och av vårdcentral i den egna hemkommunen verkar, åtminstone, tillfälligt ha brutits. Vidare är de vårdtagare som uppsökt sjukvården generellt mer positiva till servicen i allmänhet än de som inte har behövt uppsöka sjukvård det senaste året. Resultaten visar också att uppfattningen om sjukvården skiljer sig markant beroende på vilka delar av vården som bedöms. Organisationens effektivitet, och i viss mån även tillgången till vård, får dåliga betyg medan medicinsk kvalitet och personalens bemötande bedöms som mycket positiva.

Självskattad hälsa

Den självskattade hälsan visar på en relativt liten förändring över tid. Jämfört med 2004 är nivån i stort sett densamma. Ingen större könsskillnad kan utläsas av resultaten men vad gäller olika åldersgrupper går det att se en generellt något högre självskattad hälsa bland respondenter i åldersgruppen 30–49 år, följt av personer i åldrarna 50–64 år. Socioekonomiska faktorer är relaterade till självskattad hälsa i förväntad riktning där högre utbildning och inkomst kan kopplas till bättre hälsa. Det här är ett av de mer robusta sambanden inom folkhälsa och socialmedicin och har replikerats under många år i de flesta kulturer. Resultaten visar däremot inga regionala skillnader i 2020 års undersökning vad gäller självskattad hälsa.

Sjukvården i Västra Götaland

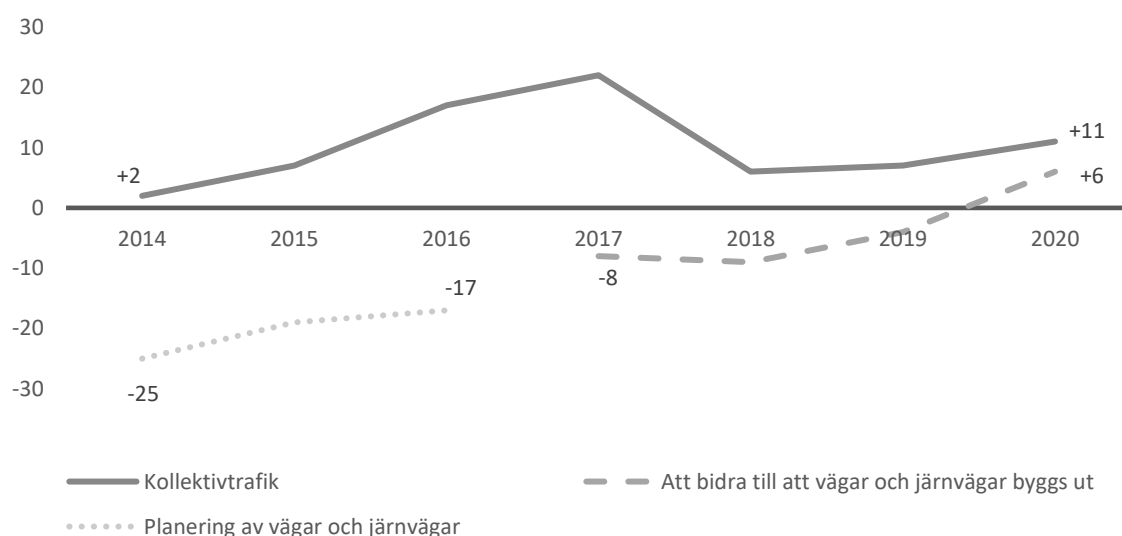
Sjukvården faller ut som en av de viktigaste regionala frågorna i Västra Götaland. Det råder dock en positiv bild i 2020 års undersökning som skulle kunna vara en pandemieffekt, då det också verkar råda en allmänt negativ trend när invånarna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården över tid. Mest positiva till servicen är äldre och personer med lägre utbildning. Ett annat fynd som återupprepas i resultaten är att vårdtagare också är mer positiva till servicen, alltså att de som har besökt vården (akutsjukvård, annan sjukhusvård samt offentlig vårdcentral) är mer nöjda med servicen än de som inte har besökt vården. När det kommer till bedömningar om olika delar av sjukvården går siffrorna isär ganska mycket. Personalens bemötande och den medicinska kvaliteten bedöms i hög grad som ganska eller mycket bra. Organisationens effektivitet bedöms dock som mycket eller ganska dålig av något fler än som tycker den är ganska eller mycket bra. Tillgången till vård bedöms som mycket eller ganska bra av något fler än som tycker den är ganska eller mycket dålig. Ett genomgående mönster är att en lägre självskattad hälsa verkar vara relaterat till en lägre och mer negativ uppfattning om sjukvårdens olika delar. Vårdtagare är mer positiva till tillgången till vård jämfört med icke-vårdtagare. Resultaten indikerar också att tillgången till vård främst bedöms olika beroende på delregion. I Göteborgsregionen bedöms den som lägst och i Sjuhärad som högst.

6. Infrastruktur

Vision Västra Götaland deklarerar att målet är en region med attraktiva lokala arbetsmarknader, kortare avstånd för att öka sammanhållningen av regionen. Infrastrukturplanering och kollektivtrafik är två av Västra Götalandsregionens huvudsakliga ansvarsområden, tillsammans med hälso- och sjukvård. Regionens tillhandahållare av kollektivtrafik (Västtrafik AB) ägs av regionen vilket ytterligare förtydligar regionens ansvar. Invånarnas bedömning av hur regionen sköter sin uppgift inom områden relaterade till infrastruktur redovisas i föreliggande kapitel tillsammans med vad boende i Västra Götaland tycker om ett antal planerade och genomförda infrastrukturprojekt följt av invånarnas bedömning av hur kollektivtrafiken fungerar.

Omnämmandet av infrastruktur som viktigt samhällsproblem/ samhällsfråga i den västsvenska SOM-undersökningen har minskat på regional nivå sedan 2011 (Wärnlöf Bové, 2021) och studier av förtroende i Göteborg visar på hur hanterandet av infrastrukturprojekt kan få långgående konsekvenser för politikerförtroende (Oscarsson, Solevid & Ahlbom 2021). Sedan 2014 har boende i Västra Götalandsregionen fått svara på två övergripande frågor om infrastrukturen i regionen. Den ena frågan handlar om den allmänna uppfattningen om hur regionen sköter *kollektivtrafiken* och den andra om *vägar och järnvägar*. Utfallet av frågorna redovisas över tid i figur 6.1. Hur regionen sköter kollektivtrafiken har fluktuerat något men hållit sig stabilt på den positiva sidan av skalan. Fler har bedömt regionens arbete med kollektivtrafiken som positivt än negativt under hela mätperioden. Vad gäller frågan om vägar och järnvägar så har formuleringen ändrats under tidsperioden men har ämnat fånga upp samma dimension av regionens arbete- väg och järnvägsnätet. Vid mätningarnas start 2014 var regionen mitt i den lokala omröstningen om trängselskatten i Göteborg och det västsvenska paketet och västlänken diskuterades livligt i olika medier (Wärnlöf Bové, 2021). Regionens planering av vägar och järnvägar fick då ett övervägande negativt omdöme. Inställningen har sedan dess gått stadigt uppåt och 2020 är första året som bedömningen av regionens arbete med väg och tågnätet är övervägande positiv (+6).

Figur 6.1 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift Västra Götaland 2014–2020, balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller:?* 2014-2016 löd frågan om vägar och järnvägar: Planering av vägar och järnvägar. Från 2017 lyder frågan istället att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att regionen sköter sig bra minus dem som tycker att regionen sköter sig dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att regionen sköter sig bra) och -100 (alla tycker att regionen sköter sig dåligt). **Källa:** Den västsvenska SOM-undersökningen 2014–2020.

Tabell 6.1 redovisas utfallet av de två frågorna för 2020 i olika grupper. Kollektivtrafiken bedöms positivt i allra flesta subgrupper. Mest positiva till hur kollektivtrafiken sköts är de äldsta i befolkningen (balansmått +22) och de yngsta (+18). Mest negativa, med en liten övervikt för de som tycker att regionen sköter kollektivtrafiken dåligt, är boende på ren landsbygd (-1) och på nollstrecket finner vi de mellan 50 och 64 år (± 0). På delregionnivå bedömer boende i Fyrbodalsregionen minst positivt hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift vad gäller kollektivtrafiken, medan boende i Sjuhäradsregionen i högst grad bedömer regionens arbete med kollektivtrafiken positivt. Stad och land perspektivet visar på störst skillnader i bedömningarna där, som tidigare nämnt boende på ren landsbygd är mest negativa av alla subgrupper till hur kollektivtrafiken sköts medan boende i stad eller större tätort är mest positiva.

Tabell 6.1 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift, olika grupper, Västra Götaland 2020 (balansmått)

		Kollektivtrafik	Att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut	Minsta antal
Samtliga		+11	+6	2 735
Kön	Kvinna	+12	+9	1 451
	Man	+12	+1	1 278
Ålder	16–29 år	+18	+27	409
	30–49 år	+8	+11	791
	50–64 år	± 0	-3	716
	65–85 år	+22	-2	819
Utbildning	Låg	+19	+3	420
	Medellåg	+14	+12	743
	Medelhög	+7	+1	618
	Hög	+9	+1	907
Stad/land	Ren landsbygd	-1	-2	362
	Mindre tätort	+3	-4	514
	Stad eller större tätort	+22	+8	942
	Göteborg	+10	+10	875
Delregion	Göteborgsregionen	+11	+9	1 670
	Sjuhäradsregionen	+18	+9	328
	Skaraborg	+16	-2	455
	Fyrbodalsregionen	+5	-2	429

Kommentar: Frågan lyder; *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller:?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmålet visar andelen som tycker att regionen sköter sig bra minus dem som tycker att regionen sköter sig dåligt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att regionen sköter sig bra) och -100 (alla tycker att regionen sköter sig dåligt). **Källa:** Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Västra Götalandsregionens uppgift vad gäller att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut bedömdes 2020 övervägande positivt för första gången sedan mätningarnas start (tabell 6.1). Mest positiva i sin bedömning är den yngsta åldersgruppen (+27), men över snittet, runt +10 finner vi också grupper som kvinnor, 30–49 åringar, svarande med medellåg utbildning samt boende i Göteborgsregionen och Sjuhäradsregionen. Det finns dock fortfarande grupper som är bedömer regionens arbete med väg och järnvägar negativt eller precis runt nollstrecket. Mest negativa i sin bedömning är boende i mindre tätort, de äldre samt boende i Skaraborg och Fyrbodalsregionen. Just på delregionnivå ser vi en tydlig uppdelning mellan

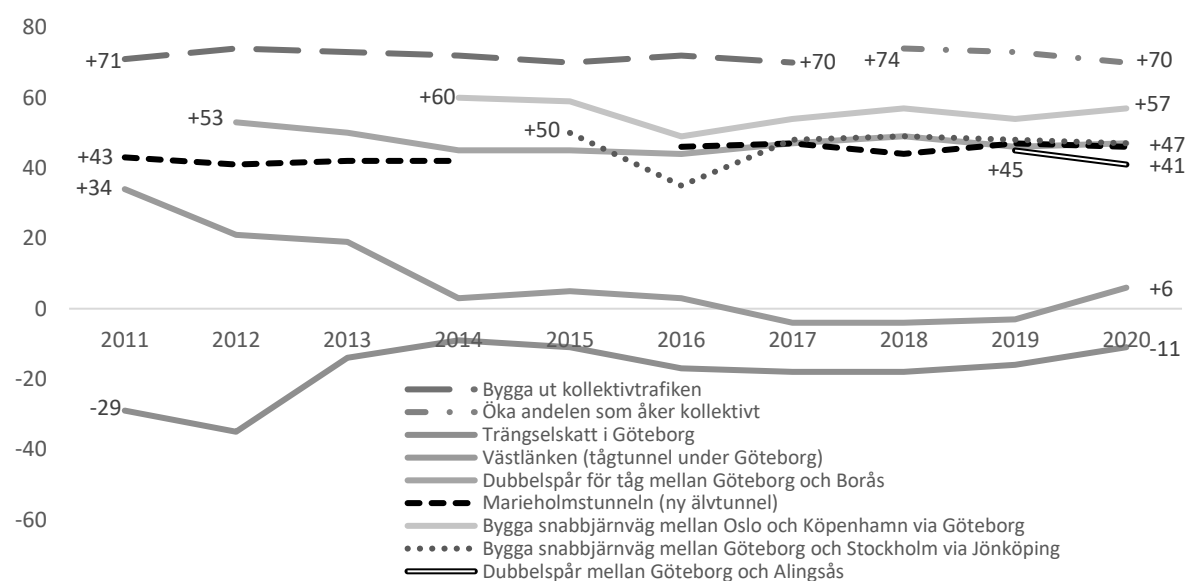
Göteborgsregionen och Sjuhärad å ena sidan och Skaraborg och Fyrbodal å andra sidan. Jämfört med 2019 året har boende i Sjuhärad gått från att bedöma regionens arbete på området mer negativt (-8) till att nu var övervägande positiva (+9). Även boende på ren landsbygd som bedömde regionens arbete med vägar och järnvägar som mest negativt 2019 (-17) ligger nu nära nollstrecket (-2).

Bedömning av infrastrukturprojekt

Attityder till infrastrukturprojekt i Västra Götaland har undersökts i den västsvenska SOM-undersökningen sedan 2006. Attityderna till de olika infrastrukturprojekten i undersökningen har legat relativt stabilt för flertalet trafikåtgärder sedan 2011 (figur 6.2). Undantaget från stabiliteten finner vi i bedömningen av trängselskatten och Västlänken. Med balansmätt från +47 och upp till +70 finner vi trafikåtgärder som att bygga ut kollektivtrafiken, bygga dubbelspår och snabbjärnvägar med anknytningar i Göteborg samt Marieholmstunneln.

Trängselskatten i Göteborg nådde sin lägsta nivå 2012 (-35), året då beslutet togs i riksdagen. Hösten efter dess införande hade den negativa opinionen stävjats och opinionsbalansen landade på -13. Sedan dess har opinionsbalansen varit relativt stabil mellan -17 (2016) och -11 (2020). Den trafikåtgärd vars opinionsbalans förändrats mest under den uppmätta perioden är Västlänken (tågtunnel under Göteborg). 2011 var klart fler positiva till dess genomförande (+34). En kartläggning av hur ofta Västlänken omskrevs i medierna under det året indikerar att Västlänken var ett relativt okänt, i alla fall föga i medier omdebatterat projekt (se figur 1 i Wärnlöf Bové, 2021). Under de följande åren försämrades invånarnas inställning till trafikåtgärden. 2017 var första gången som fler var negativa än positiva till förslaget. Denna inställning etablerades 2018 och 2019 då nivåerna låg på liknande nivåer. 2020 noteras att bedömningen av västlänken återigen är övervägande positiv och åter på nivåer strax över nollstrecket. Framtida mätningar får visa om det är början på en positiv trend eller en tillfällig uppgång. Med start 2019 började mätningen av förslaget att bygga dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås ett förslag som övervägande bedömdes positivt både 2019 (+45) och 2020 (+41).

Figur 6.2 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt, Västra Götaland 2011–2020 (balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder: Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag? Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt). Frågan om Marieholmstunneln ställdes inte 2015. **Källa:** Den västsvenska SOM-undersökningen 2011–2020.

Tabell 6.2 visar hur befolkningen i Västra Götaland ställde sig till sig till de nio infrastruktursatsningar, några genomförda och andra föreslagna, som mättes 2020. Utöver balansmättet, som också redovisades i figur 6.1 så ger oss tabell 6.1 insikt i hur många som har en uppfattning i frågan. Vi finner där fyra trafikåtgärder där 1/3 eller fler uppger att de inte har någon uppfattning i frågan. Flest svarande saknar uppfattning om Marieholmstunneln (47 procent). Även vad gäller Västlänken och utbyggnaden av dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås är det så många som 36 och 39 procent som uppger att de inte har någon åsikt i frågan. Svårheten eller oviljan att ta ställning i frågor kan dels ha att göra med frågornas komplexitet, dels den lokala avgränsningen av projekten. Det förslag som har lägst andel svarande som uppger att de inte har någon åsikt i frågan (15 procent) är förslaget om att öka andelen som åker kollektivt, som också är en fråga som berör samtliga delar av regionen.

Tabell 6.2 Uppfattning om beslutade och föreslagna infrastrukturprojekt, Västra Götaland 2020 (procent, antal och balansmätt)

	Bra förslag	Varken bra eller dåligt	Dåligt förslag	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmätt
Öka andelen som åker kollektivt	72	11	2	15	100	2 707	+70
Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg	64	11	7	18	100	2 714	+57
Bygga snabbjärnväg mellan Oslo Köpenhamn via Göteborg	61	11	7	21	100	2 712	+54
Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	56	12	10	22	100	2 703	+46
Dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	49	9	3	39	100	2 709	+46
Dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås	46	15	5	34	100	2 701	+41
Marieholmstunneln (ny älvtunnel)	39	10	4	47	100	2 693	+35
Västlänken (tågtunnel under Göteborg)	29	12	23	36	100	2 709	+6
Trängselskatt i Göteborg	27	16	38	19	100	2 710	-11

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Bra förslag består av alternativen Ganska bra förslag och Mycket bra förslag. Dåligt förslag består av alternativen Ganska dåligt förslag och Mycket dåligt förslag. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Uppfattningen om infrastrukturprojekten redovisas för olika grupper i tabell 6.3. I de flesta fall är män mer positiva än kvinnor när det gäller beslutade trafikåtgärder eller förslag. Störst skillnad mellan könen finns vad gäller uppfattningen om Marieholmstunneln där män (+44) är betydligt mer positivt inställda än kvinnor (+25). Att män genomgående är mer positivt inställda till infrastrukturprojekt är ett återkommande mönster över tid. Trängselskatt i Göteborg och Västlänken är de två projekt där, likt tidigare år ålder ger tydligast utslag och där yngre personer är mer positiva (mindre negativa) än äldre personer. Gällande snabbjärnvägar till andra storstäder med förbindelser i Göteborg är yngre mer positiva jämfört med äldre. Utbildningsnivå påverkar inställningen till trafikåtgärder i flera fall. Högutbildade är i högre grad positiva till att fler ska åka kollektivt samt byggandet av snabbjärnvägar än lågutbildade. Trängselskatten är även gällande utbildningsnivå en av de trafikåtgärder som bedöms mest splittrat i olika grupper med värden både klart under nollstrecket och klart över nollstrecket. Svarande med låg utbildning bedömer trängselskatten mest negativ (-27) medan högutbildade är övervägande positiva till trängselskatten (+11).

Tabell 6.3 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt i olika grupper, Västra Götaland 2020 (balansmått och antal)

	Öka andelen som åker kollektivt	Bygga ut hela E20 till motorväg	Bygga snabbjärnväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	Bygga dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	Dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås	Marieholmstunneln (ny älv-tunnel)	Västlänken (tåg-tunnel under Göteborg)	Trängselskatt i Göteborg	Minsta antal svar
Samtliga	+70	+57	+54	+46	+46	+41	+35	+6	-11	2 710
Kön										
Kvinna	+67	+50	+53	+43	+41	+35	+25	+3	-8	1 441
Man	+71	+62	+57	+49	+51	+46	+44	+10	-11	1 264
Ålder										
16–29 år	+65	+43	+60	+56	+39	+30	+19	+18	+4	402
30–49 år	+72	+55	+66	+60	+52	+39	+37	+15	+1	786
50–64 år	+71	+61	+58	+46	+47	+46	+46	+7	-18	717
65–85 år	+67	+56	+39	+27	+42	+40	+30	-8	-20	805
Utbildning										
Låg	+54	+58	+34	+24	+32	+37	+24	+5	-27	411
Medellåg	+64	+56	+48	+45	+45	+35	+33	+6	-18	739
Medelhög	+66	+59	+55	+47	+43	+37	+32	±0	-20	614
Hög	+81	+50	+72	+58	+55	+48	+42	+12	+11	904

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Tabell 6.4 visar hur infrastrukturprojekten bedöms i olika grupper uppdelade efter delregion, trafikstråk och resvanor. Geografisk närhet till både planerade och genomförda trafikåtgärder påverkar bedömningen av desamma. Utbyggnad av vägar och järnvägar mottages mest positivt i de regioner som främst berörs, exempelvis är skaraborgsborna mest positiva till utbyggnaden av E20 till motorväg (+70) och boende i Göteborgsregionen är mest positiva till byggandet av snabbjärnvägar till andra storstäder med Göteborg som knypunkt. Trots den numera övervägande positiva opinionen kring Västlänken är boende i Göteborgsregionen minst positiva (-1) jämfört med övriga delregioner och åsikten om trängselskatten är fortsatt negativ bland boende i Göteborgsregionen. Berördhetsfaktorn bekräftas när infrastrukturprojekten bedöms efter indelning i kommuner som ligger längs större trafikstråk.

Om opinionen påverkas av huruvida bil används frekvent som färdmedel eller om resor med kollektivtrafiken är vanliga redogörs slutligen i tabell 6.4. De som regelbundet använder kollektivtrafiken är mer positiva till trafikåtgärder som bygger ut tågnätet samt till trängselskatten medan bedömningen av utbyggnader av vägnätet bedöms mer negativt. Motsvarande är frekventa bilister som genomgående är mer positiva till utbyggnader av vägnätet medan trängselskatten får negativt betyg. Regelbundna användare av kollektivtrafik är genomgående mer positiva till infrastrukturprojekt som betyder en utveckling av kollektivtrafik och tågtrafik. På motsvarande sätt är frekventa bilister mer positivt inställda till förslagen om utbyggnad av vägnät och något mer negativt inställda till trängselskatt och Västlänken. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att invånarnas bedömning av trafikprojekt som berör dem nära geografiskt eller genom resvanor genererar starkare åsikter.

Ett av de redovisade projekten som bedöms övervägande negativ (trängselskatten) är knutit till en direkt kostnad för användaren (bilisten) samt ämnar också finansiera det västsvenska paketet där Västlänken ingår. Kostnader för övriga trafikåtgärder är ej specificerade i förslagen utan finansieras genom skattemedel vilket eventuellt kan påverka bedömningen.

Tabell 6.4 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt i olika grupper, Västra Götaland 2020 (balansmätt och antal)

	Öka andelen som åker kollektivt	Bygga ut hela E20 till motorväg	Bygga snabbjärnväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	Bygga dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	Dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås	Marieholmtunneln (ny älvtunnel)	Västlänken (tåg tunnel under Göteborg)	Trängselskatt i Göteborg	Minsta antal svar
Samtliga	+70	+57	+54	+46	+46	+41	+35	+6	-11	2 710
Stad/land										
Ren landsbygd	+57	+55	+34	+25	+32	+31	+18	+5	-13	358
Mindre tätort	+67	+60	+50	+39	+38	+36	+29	+7	-10	513
Stad eller större tätort	+70	+60	+50	+41	+45	+40	+32	+9	-11	932
Göteborg	+73	+50	+71	+65	+57	+47	+49	+2	-6	867
Delregion										
Göteborgsregionen	+70	+53	+66	+61	+54	+47	+48	-1	-15	1 652
Sjuhärad	+63	+52	+35	+41	+53	+26	+17	+17	-6	328
Skaraborg	+65	+70	+30	+9	+20	+44	+9	+8	+1	450
Fyrbodalen	+63	+53	+56	+39	+33	+26	+25	+20	-10	418
Trafikstråk										
E6N/Bohusbanan	+65	+55	+62	+43	+40	+29	+41	+5	-15	250
E45/Norge-Vänerbanan	+66	+54	+56	+47	+42	+40	+32	+15	-23	208
E20 Västra Stambanan	+70	+63	+45	+27	+37	+56	+28	+4	-12	487
Väg 40/ kust-till kustbanan	+66	+50	+38	+49	+60	+24	+27	+17	-7	331
E6S/Västskustbanan	+71	+64	+63	+56	+60	+45	+52	-3	-22	111
Övriga kommuner	+68	+52	+62	+52	+45	+42	+36	+5	-7	1 323
Resvanor										
Åkt kollektivtrafik minst en gång i veckan	+78	+42	+68	+57	+53	+42	+35	+11	+10	776
Kört bil minst en gång i veckan	+69	+61	+54	+45	+46	+41	+38	+6	-16	2 027

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt). 'E6N/Bohusbanan' innefattar kommunerna Kungälv, Stenungsund, Uddevalla, Tjörn och Orust. 'E45/Norge-Vänerbanan' innefattar kommunerna Ale, Lilla Edet, Trollhättan och Vänersborg. 'E20/Västra Stambanan' innefattar kommunerna Partille, Lerum, Alingsås, Vargårda, Herrljunga, Falköping, Skövde, Essunga, Vara, Skara och Götene. 'Väg 40/Kust-till-kustbanan' innefattar kommunerna Härryda, Mark, Bollebygd, Borås och Ulricehamn. 'E6S/Västskustbanan' innefattar kommunerna Mölndal och Kungsbacka. Frågan om resvanor lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? Åkt kollektivtrafik. Kört bil.* Minst en gång i veckan består av alternativen flera gånger i veckan samt någon gång i veckan. Övriga alternativ är: Någon gång i månaden, någon gång i kvartalet, någon gång i halvåret, någon gång de senaste 12 månaderna, ingen gång.

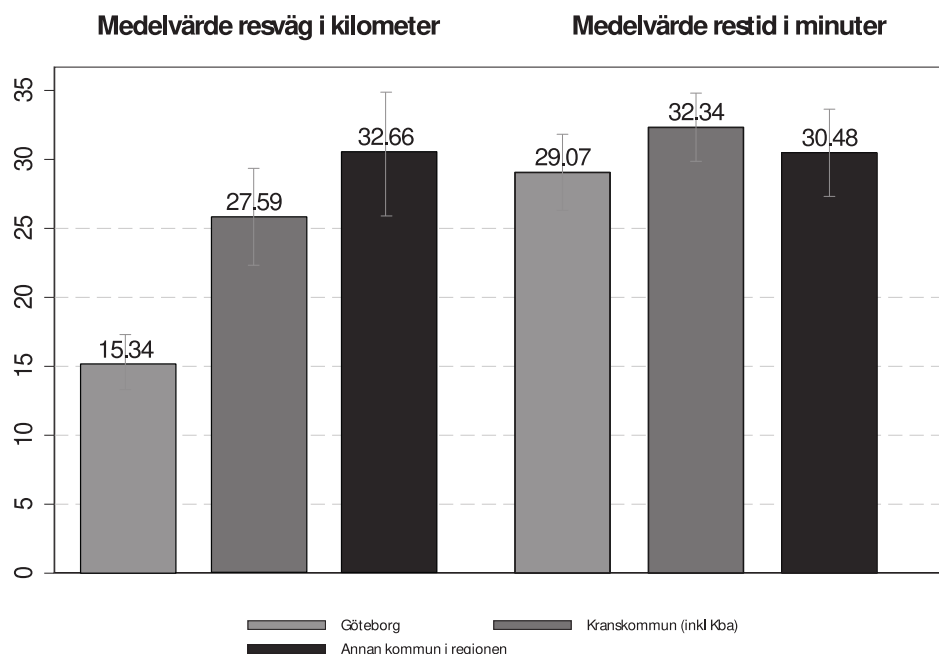
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Pendling och Kollektivtrafik i Västra Götaland

I Vision Västra Götaland (2005) finns tydliga mål om att Västra Götaland ska vara en tillgänglig region med korta avstånd. Korta avstånd underlättas av utbyggda vägnät men också en väl fungerande kollektivtrafik för alla delar av regionen. Kollektivtrafiken skall verka som ett kitt mellan stad och land likväl som för effektiv transport inom städer. Västtrafik AB ägs av Västra Götalandsregionen och har ansvar för att utveckla och erbjuda hållbart kollektivt resande. Runt 450 000 resenärer väljer något av Västtrafiks olika färdmedel för knappt 1 miljon resor dagligen. Appen Västtrafik To Go som används för planering och betalning av resor introducerades 2016 används över 1 200 000 gånger per dag (Västtrafik, 2021). Tidigare avsnitt i kapitlet visar att den allmänna inställningen till att öka andelen som åker kollektivt är mycket positiv, men hur bedömer invånarna i Västra Götalandsregionen att kollektivtrafiken fungerar idag?

Figur 6.3 redogör för hur långt arbetande och studerande i Västra Götalandsregionen rör sig i kilometer och tid för att nå sitt arbete eller studier. Medelvärdena redovisade i figur 6.3 representerar den genomsnittliga restiden och resvägen för boende i Göteborgs Stad, i någon av kranskommunerna till Göteborgs Stad samt i övriga delar av regionen. Antal minuter som boende i olika delar av regionen pendlar till arbete eller studier skiljer sig inte nämnvärt beroende på var i regionen en bor. Distansen som personer som studerar eller arbetar skiljer sig däremot åt beroende på var i regionen en bor. Runt 30 minuter tar det för boende i Västra götalandregionen att ta sig till arbete eller studier medan distansen de färdas under denna halvtimme är signifikant längre utanför Göteborg (runt 30 km) jämfört med i Göteborgs Stad (15 km).

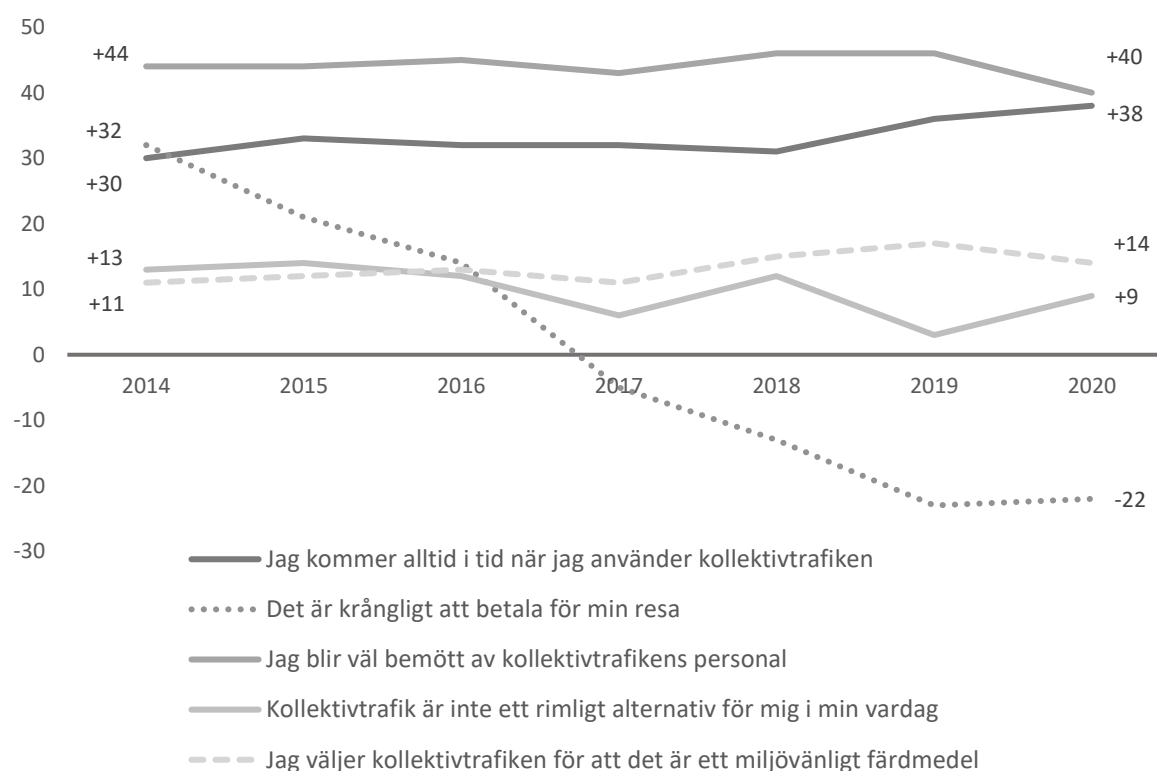
Figur 6.3 Restid i kilometer samt resväg i kilometer, Västra Götaland 2020 (medelvärde)

Kommentar: Frågan lyder: 'Ungefär hur lång resväg respektive restid har du normalt till arbetet/skolan'. Värden över 500 km och 500 minuter har kodats bort i underlaget. Endast personer som uppger att dom arbetar/studerar och tar sig till arbete/ skola genom bil som passagerare/förare, buss, spårvagn eller pendeltåg är med i basen. I kranskommun ingår Kungsbacka. Härryda, Partille, Öckerö, Stenungssund, Tjörn, Mölndal, Kungälv, Ale, Lerum och Alingsås. Antal 2014: 1 451 och antal 2020: 1 382. **Källa:** Den västsvenska SOM-undersökningen 2014 och 2020.

I figur 6.4 redovisas västsvenskarnas uppfattning om ett antal påståenden om kollektivtrafiken gällande motivation till varför dom väljer kollektivtrafik samt hur de uppfattar olika delar av användandet. Sedan påståendena började mätas 2014 är bedömningen av de flesta av påståenden stabila. Att de kommer i tid och bli väl bemötta när de reser med kollektivtrafiken håller de flesta med om. Flertalet håller med om att en miljömedvetenhet spelar in i valet att välja kollektivtrafiken som färdmedel, även det påståendet bedöms är stabilt över tid. Ett av påståendena är negativt formulerat nämligen *Kollektivtrafik är inte ett rimligt alternativ i min vardag*. Här är alltså ett plus framför balansmålet att ses som något negativt. Fler tycker det är riktigt att det *inte* är rimligt för dem att använda kollektivtrafik i vardagen jämfört med att anse påståendet som felaktigt. Med mindre upp och nedgångar sedan 2014 är även den bedömningen relativt stabil över tid. Jämfört med 2014 är det lika många 2020 som inte anser sig kunna välja kollektivtrafik som färdmedel. Slutligen är det en linje som går på tvärs med alla stabila utvärderingar; nämligen den om hur det upplevs att betala för sin resa. Även här är minustecken framför balansmåtten att föredra då en lägre siffra betyder att färre håller med om att det är krångligt att betala för sin resa med kollektivtrafiken. Bedömningen 2014 låg på +32 medan den 2020 är nere på -22. Västtrafik har under perioden utvecklat både kostnadsmodeller och betalsystem på ett sätt som uppenbarligen uppskattas av invånarna i regionen.

Figur 6.4 Uppfattning om kollektivtrafiken, Västra Götaland 2014–2020 (balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din bedömning av följande när det gäller kollektivtrafiken i Västra Götaland?* Balansmålet visar andelen som tycker att påståendet är riktigt minus andelen som tycker påståendet är felaktigt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att påståendet är riktigt) och -100 (alla tycker att påståendet är felaktigt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Tabell 6.5 visar hur fördelningen av svaren såg ut vid den senaste mätningen. I 2020 års västsvenska undersökning inkluderades påståendet om att det är prisvärt att resa med kollektivtrafiken för första gången. Den första mätningen visar att det är ett område där kollektivtrafiken kan utvecklas. 46 procent uppger att de tycker det är delvis eller helt felaktigt att det är prisvärt att resa med

kollektivtrafik (balansmätt -18). I övrigt noteras att mellan ungefär 20 och 30 procent av de tillfrågade inte anser sig ha en uppfattning i frågorna om kollektivtrafiken.

Tabell 6.5 Uppfattning om kollektivtrafiken, Västra Götaland 2020 (procent, antal och balansmätt)

	Helt riktigt	Delvis riktigt	Delvis felaktigt	Helt felaktigt	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmätt
Jag blir väl bemött av kollektivtrafikens personal	23	31	10	4	32	100	2 680	+40
Jag kommer alltid i tid när jag använder kollektivtrafiken	18	36	11	5	30	100	2 674	+38
Jag väljer kollektivtrafiken för att det är ett miljövänligt färdmedel	16	25	10	17	32	100	2 673	+14
Kollektivtrafik är <i>inte</i> ett rimligt alternativ för mig i min vardag	29	15	11	24	21	100	2 677	+9
Att resa med kollektivtrafiken är prisvärt	10	18	20	26	26	100	2 674	-18
Det är krångligt att betala för min resa	10	16	11	37	26	100	2 671	-22

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din bedömning av följande när det gäller kollektivtrafiken i Västra Götaland?* Samtliga svarsalternativ är redovisade. Balansmättet visar andelen som tycker att påståendet är riktigt minus andelen som tycker påståendet är felaktigt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att påståendet är riktigt) och -100 (alla tycker att påståendet är felaktigt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Uppfattningen om olika delar av kollektivtrafiken skiljer sig mellan olika grupper i samhället. I tabell 6.7 redovisas dessa skillnader för 2020 års undersökning. Kvinnor är genomgående något mer positivt (mindre negativt) inställda till olika aspekter av kollektivtrafiken än vad män är med undantag gällande bekvämligheten. Kvinnor uppger sig mer nöjda med bemötandet och att komma men upplever ändå i högre utsträckning att det är mindre prisvärt att resa. Att de blir väl bemötta av kollektivtrafikens personal håller de flesta med om. Äldre, högutbildade samt den grupp som också uppger att de regelbundet reser kollektivt bedömer bemötandet som bäst. Att komma i tid med sin resa med kollektivtrafiken upplevs olika beroende på lite var i regionen en bor. Boende i Göteborgsregionen är mest nöjda (+45) medan boende i Fyrbodalsregionen är minst nöjda med punktligheten (+22). Regelbundna kollektivpendlare (+65) är mer nöjda med punktligheten än regelbundna bilpendlare (+35).

Miljöaspekten i kollektivt resande visar på störst skillnad mellan könen. Kvinnor håller i mycket högre grad med om att miljövänligheten är en faktor bakom varför de väljer att resa kollektivt jämfört med män. Även de som reser kollektivt regelbundet håller i högre grad med om att miljöaspekten spelar roll, likaså gruppen med högre utbildning. Påståendet om att kollektivtrafiken *inte* är ett rimligt alternativ i vardagen visar på mest spridning bland alla påståenden. Högst andel som håller med om det inte är rimligt att åka kollektivt återfinns i gruppen jordbrukarhem samt boende i Sjuhärad. Boenden i Göteborgsregionen, högutbildade och personer mellan 16–29 år håller i minst grad med om påståendet. En möjlig förklaring till det kan vara att det är svårt att ha samma utbud av kollektivtrafik i till exempel Skaraborg som i Göteborg. Att betalningsmöjligheterna har utvecklats till det positiva sedan 2014 visade figur 6.4. Några grupper tycker dock att det fortsatt är krångligt. Äldre i befolkningen samt jordbrukarna håller i högst grad med om att det *är* krångligt att betala för resan. Detta kan, företrädesvis för de äldre, med stor sannolikhet förklaras med den ökade digitaliseringen av betalningar i samhället och användandet av digitala appar för att planera och betala sin resa med Västtrafik. Skillnaden mellan regelbundna bil- och kollektivresande är stor i samtliga påståenden. Personer som regelbundet reser med kollektivtrafik är genomgående betydligt mer positiva (mindre negativa) i inställningen till samtliga påståenden.

Tabell 6.6 Uppfattningar om kollektivtrafiken, Västra Götaland 2020 (balansmått och antal)

	Jag blir väl bemött av kollektivtrafikens personal	Jag kommer alltid i tid när jag använder kollektivtrafiken	Jag väljer kollektivtrafiken för att det är ett miljövänligt färdmedel	Kollektivtrafik är inte ett rimligt alternativ för mig i min vardag	Att resa med kollektivtrafiken är prissvärt	Det är krångligt att betala för min resa	Minsta antal svarande
Samtliga	+40	+38	+14	+9	-18	-22	2 671
Kön							
Kvinna	+41	+41	+25	+4	-24	-23	1 415
Man	+39	+37	+5	+15	-12	-19	1 251
Ålder							
16–29 år	+32	+43	+15	-28	-33	-54	407
30–49 år	+36	+39	+14	+17	-37	-36	785
50–64 år	+36	+35	+11	+22	-22	-17	711
65–85 år	+49	+43	+19	+7	+14	+6	768
Utbildning							
Låg	+32	+33	+12	+14	+6	+2	386
Medellåg	+35	+36	+7	+16	-16	-18	733
Medelhög	+38	+36	+10	+16	-27	-14	606
Hög	+51	+48	+27	-3	-26	-39	899
Subjektiv klass							
Arbetarhem	+37	+34	+8	+13	-21	-14	977
Jordbrukarhem	+32	+31	+5	+36	+10	+15	80
Tjänstemannahem	+46	+46	+22	+5	-23	-32	965
Högre tjänstemannahem	+43	+46	+14	-2	-12	-35	259
Företagarhem	+29	+34	+9	+17	-18	-11	227
Delregion							
Göteborgsregionen	+42	+45	+21	-5	-26	-31	1 637
Sjuhärad	+35	+36	+6	+21	-3	-20	323
Skaraborg	+42	+36	+7	+28	-10	-7	446
Fyrbodal	+40	+22	+2	+32	-10	+2	410
Resvanor							
Åkt kollektivtrafik minst en gång i veckan	+48	+65	+40	-54	-11	-48	777
Kört bil minst en gång i veckan	+38	+35	+8	+22	-20	-15	1 998

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din bedömning av följande när det gäller kollektivtrafiken i Västra Götaland?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmåttet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmåttet kan variera mellan +100 (alla tycker att påståendet är riktigt) och -100 (alla tycker att påståendet är oriktigt). Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive fråga. Frågan om resvanor lyder; *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* Åkt kollektivtrafik. Kört bil. Minst en gång i veckan består av alternativen flera gånger i veckan samt någon gång i veckan. Övriga alternativ är: Någon gång i månaden, någon gång i kvartalet, någon gång i halvåret, någon gång de senaste 12 månaderna, ingen gång.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020.

Sammanfattning

Som Nordens främsta transportregion är det av stor vikt att Västra Götaland har ett transportsystem av hög standard som möjliggör för personer och gods att färdas utan problem. Målsättningen är att erbjuda en säker och hållbar infrastruktur med snabba och säkra kommunikationer. Det här kapitlet presenterar invånarna i Västra Götalands bild av olika infrastruktur projekt samt hur de upplever kollektivtrafiken.

Den övergripande bilden av invånarnas syn på beslutade eller förslagna trafikåtgärder är att det främst är de som berörs av det särskilda infrastrukturprojektet som har de starkaste åsikterna. Resultaten indikerar att boende omkring de trafikstråk eller i de delregioner som påverkas eller eventuellt kommer att påverkas av en trafikåtgärd har ett intresse i frågan och har en väletablerad åsikt. Resultaten visar

också att män är mer positiva (mindre negativa) till infrastrukturprojekt än kvinnor. Bedömningen av kollektivtrafiken har sedan mätningarnas start 2014 varit genomgående positiv och stabil, särskilt i gruppen med lägre utbildning, äldre och bland respondenter bosatta i stad eller större tätort. De som gör den mest negativa (minst positiva) bedömningen av kollektivtrafiken är respondenter i gruppen 50–64 år, boende i Fyrbodals kommun samt invånare på landsbygden. Regelbundna kollektivtrafikresenärer är genomgående mer positiva till hur kollektivtrafiken fungerar jämfört med boende i regionen generellt och regelbundna bilister speciellt. Regionens planering av vägar och järnvägar hade vid mätningarnas start då ett övervägande negativt omdöme. Inställningen har sedan dess gått stadigt uppåt och 2020 är första året som bedömningen av regionens arbete med väg och tågnätet är övervägande positiv. Noterbart är också att boende i Sjuhärads kommun har gått från att 2019 bedöma regionens arbete med vägar och järnvägar mer negativt till att nu var övervägande positiva. Även de som bor på landsbygden är nu betydligt mindre negativa i årets undersökning jämfört med föregående.

Bedömning av infrastrukturprojekt

Omnämmandet av infrastruktur som viktigt samhällsproblem/ samhällsfråga i den västsvenska SOM-undersökningen har minskat på regional nivå sedan 2011 (Wärnlöf Bové, 2021) och studier av förtroende i Göteborg visar på hur hanterandet av infrastrukturprojekt kan få långgående konsekvenser för politikerförtroende (Oscarsson, Solevid & Ahlbom 2021). Men trots mindre omnämnan under åren är infrastruktur fortfarande en av de viktigaste frågorna på regional nivå för Västra Götaland och är så även för invånarna i regionen. Överlag är det mycket positiva omdömen till de beslutade eller föreslagna trafikåtgärder som det frågas om i den västsvenska SOM-undersökningen. Tydliga undantag är emellertid frågorna om trängselskatten samt Västlänken. Västlänken noterar dock år 2020 fler positiva än negativa bedömningar för första gången sedan 2017, även om skillnaderna inte är stora. Med start 2019 började även mätningen av förslaget att bygga dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås ett förslag som övervägande bedömdes positivt.

Något som slår igenom de flesta resultat, särskilt när resultatet delas upp på delregioner och trafikstråk är att berördhetsfaktorn är relaterat till utfallet. Med andra ord, berörs man av det planerade eller beslutade infrastrukturprojektet har man en större benägenhet att ha ett intresse och en stark åsikt i frågan. Regelbundna användare av kollektivtrafik är genomgående mer positiva till infrastrukturprojekt som betyder en utveckling av kollektivtrafik och tågtrafik. På motsvarande sätt är frekventa bilister mer positivt inställda till förslagen om utbyggnad av vägnät och något mer negativt inställda till trängselskatt och Västlänken. De som är mest positiva till utbyggnad av vägar och järnvägar är de som bor i det område som kommer att beröras av projektet. Exempelvis kan vi se att boende i de kommuner som är i samma trafikstråk som E6S och E6N är de som är mest positiva till förslaget om att bygga Marieholmstunneln (ny älvtunnel). På motsatt sätt visar resultaten att boende i Göteborgsregionen är de som gör den mest negativa bedömningen av Västlänken.

Vidare bedöms de projekt som har en tydlig finansiell koppling, till exempel trängselskatt, negativt av medborgarna i Västra Götaland. Den lokala avgränsningen när det gäller en del projekt, men också frågornas komplexitet, tar sig också uttryck i att en stor andel av de svarande som inte har någon åsikt i vissa av frågorna eller finner svårigheter i att ta ställning. De övergripande resultaten ovan kan till viss del förklaras av berördhetsfaktorn, det vill säga att egenintresset påverkar hur man bedömer trafikåtgärderna. Samtidigt redovisas siffrorna i detta kapitel utan att ta hänsyn till andra möjliga påverkansfaktorer. Det är därför svårt att utifrån procentsatser och balansmått ge konkreta rekommendationer och förslag på lämpliga åtgärder. Infrastruktursatsningar tar i regel lång tid och

innebär buller, trafikomläggningar och en tillfälligt försämrad tillgänglighet. Men förhoppningsvis ses det nuvarande besväret i ljuset av den framtida nyttan, vilket gör att acceptansen förhoppningsvis blir större. Men det är också naturligt att något som inte omedelbart är förknippat med en regional eller lokal nytta utan snarare kostar pengar, exempelvis trängselskatt, tas emot med viss skepsis.

Pendling och Kollektivtrafik i Västra Götaland

Tiden som boende i olika delar av regionen pendlar till arbete eller studier skiljer sig inte nämnvärt beroende på var i regionen en bor. Distanzen som personer pendlar skiljer sig däremot åt där distansen är ungefär hälften så lång bland boende i Göteborg jämfört med resten av regionen. Vidare är det överlag en positiv bild som invånarna i Västra Götaland ger av kollektivtrafiken i regionen och de flesta påståendena som mäts har också varit stabila över tid. En majoritet tycker att de bemöts väl av kollektivtrafikens personal och att de alltid kommer fram i tid. Det är också fler som numera inte tycker att det är krångligt att betala för sin resa än motsatsen. Jämfört med mätningarnas start 2014 är det en stor skillnad då betydligt fler var negativt inställda till hur man betalar för sin resa. Västtrafik har under perioden utvecklat både kostnadsmodeller och betalsystem på ett sätt som uppenbarligen uppskattas av invånarna i regionen.

Kvinnor är i högre grad mer positiva (mindre negativa) än män till olika aspekter av kollektivtrafiken. När det gäller bedömning av punktlighet är boende i Fyrbodals kommun minst nöjda, medan regelbundna kollektivpendlare är mer nöjda med punktligheten jämfört med de som pendlar med bil. De äldre, samt gruppen med lägre utbildning tycker i högst utsträckning att det är prisvärt att åka med kollektivtrafiken. Vilka som reser kollektivt av miljöskäl bjuder på en del intressanta variationer. Kvinnor, de med högre utbildning och de som åker kollektivt minst en gång i veckan säger i betydligt högre utsträckning att de väljer kollektivtrafiken för att de är ett miljövänligt färdmedel. Det påstående som visar på störst spridning är påståendet att kollektivtrafiken inte är ett rimligt alternativ i vardagen. Högst andel som håller med om det inte är rimligt att åka kollektivt återfinns i gruppen jordbrukarhem samt boende i Fyrbodals kommun, men även de andra delregionerna förutom Göteborgsregionen. De som i minst grad håller med om påståendet är boende i Göteborgsregionen, de med hög utbildning och de mellan 16–29. De som tycker att det är krångligt att betala för resan återfinns i jordbrukarhem samt bland de äldre. De yngsta tycker i lägst grad att det är krångligt att betala för resan samt de som är högutbildade och de som är hemmahörande i Göteborgsregionen. Ett annat återupprepande mönster i resultaten är att personer som regelbundet kollektivpendlar är mer positiva (mindre negativa) till de olika delarna av kollektivtrafiken som det frågas om i undersökningen än de som är regelbundna bilpendlare.

Utifrån dessa resultat kan vissa mönster utrynas såsom att invånarna i Västra Götaland har en positiv bild av hur regionen sköter kollektivtrafiken. Ett annat mönster är att bland de som inte bor i Göteborgsregionen är de fler som håller med om att kollektivtrafiken inte är ett rimligt alternativ i sin vardag. Om det beror på att linjetätheten eventuellt är mindre frekvent i dessa delregioner är svårt att uttala sig om, utan att ställa kompletterande frågor. Med andra ord är det svårt att ge en tillräckligt god förklaring till resultaten och därmed även rekommendationer till att exempelvis fler skall se kollektivtrafiken som ett rimligt alternativ i sin vardag. Vad man däremot alltid kan sträva efter är att fler ska uppleva att kollektivtrafiken i Västra Götaland har ett konkurrenskraftigt utbud med hög tillgänglighet.

7. Slutdiskussion

Vision Västra Götaland – det goda livet är en målbild för hur Västra Götaland ska utvecklas till en attraktiv region att leva och verka i. Genom att redovisa resultat från 2020 års västsvenska SOM-undersökning är denna rapport en del av arbetet med att utvärdera hur väl visionen och målsättningar förverkligas. Redovisningen fokuserar i bred bemärkelse på frågor kopplade till visionens fem fokusområden: ett livskraftigt näringsliv, kompetens och kunskapsutveckling, infrastruktur och kommunikationer, kultur och hälsa. Tema för den västsvenska SOM-undersökningen 2020 var arbetsliv och just arbetslivets villkor har varit ett omdiskuterat ämne under en stor del av den fortsatta pågående coronapandemin. Vi menar att de flesta yrken sannolikt har påverkats av coronapandemin i någon utsträckning. En ganska stor andel av alla yrkesverksamma har jobbat på distans där provisoriska arbetsplatser med strykbrädor som skrivbord eller ”barnens rum” har fått tjäna kontor. Lägg därtill alla digitala videomöten där dåliga uppkopplingar och bristfälliga headset har skapat en slags digital norm kring hur man hanterar den där kollegan som aldrig hörs. Men låt oss inte glömma alla de som har ett jobb som inte kan utföras från hemmets oftast trygga tillvaro. Det är många som har tvingats möta risken för smitta både på sin arbetsplats och i kollektivtrafiken till och från jobbet. Och nog för att Sverige möjligen har varit förskonad jämfört med många andra länder, så har ändå många invånare blivit drabbade i form av permitteringar eller arbetslöshet då de rekommendationer och restriktioner som har rått naturligt har påverkat besöksnäring och kultur mer än många traditionella kontorsjobb. Det här senaste året har också satt fingret på hur snabbt kunskapsläge, opinion eller regeringssituationen kan förändras. Det är viktigt att hålla den tanken i bakhuvudet när vi i denna rapport går igenom data som samlades in för över ett år sedan. Vår region är i ständig förändring och det är inte omöjligt att förändringarna har skett i ett högre tempo under det gångna året. I detta avslutande kapitel sammanfattas, diskuteras och relateras rapportens resultat till visionen för regionen.

Välbefinnande och oro

Graden av välbefinnande bland invånarna i Västra Götaland är över lag stabilt sedan över 20 år tillbaka i tiden. En knapp majoritet är ganska nöjda och 4 av 10 är mycket nöjda. Vidare är det över 90 procent som anser sig leva meningsfulla liv och vi kan inte se några större hack i kurvan på grund av det senaste årets coronapandemi eller därtill hörande restriktioner. Men det finns emellertid skillnader mellan olika samhällsgrupper och mellan olika delregioner i Västra Götaland. Yngre människor och de med lägre inkomster upplever i större utsträckning att de saknar meningsfulla saker i sina liv. Mönstret verkar vara robust oavsett vilken specifik fråga vi tittar på när det gäller de olika aspekterna av välbefinnande. Men när vi målar med den breda penseln så ser vi skillnader mellan delregioner, där invånarna i Göteborgsregionen möjligen på det stora hela speglar en något högre grad av meningsfullhet medan invånarna ute i regionen exempelvis har lärt sig eller gjort något intressant i högre utsträckning. Det är viktigt att tänka på att demografin skiljer sig mellan främst Göteborgsregionen och övriga delregioner, där invånarna i Göteborgsregionen befinner sig mer ”mitt-i-livet” vilket innebär bra förutsättningar för en god fysisk hälsa i kombination med flertalet skyddsfaktorer som högre utbildning, inkomst och ett stort socialt nätverk. Om vi dessutom tittar på storleken på grupperna så är det färre antal svar för delregionerna jämfört med Göteborgsregionen vilket innebär att variationen mellan år och mellan delregioner kan vara större. På det hela taget framstår graden av välbefinnande i Västra Götalandsregionen tämligen gott men det är viktigt att också beakta att många av de här gruppskillnaderna är beroende av varandra och ingår i större strukturer (till exempel intersektionalitet).

När västsvenskarna får svara på hur oroliga de är för ett antal områden är det tydligt att miljöfrågor ligger i topp. Förändringar i jordens klimat och miljöförstöring är två av de frågor som ökat mest sedan

2015. Ökad främlingsfientlighet och ökat antal flyktingar ligger på en god andra och tredjeplats på invånarnas dagordning över orosmoment. Och, i likhet med tidigare års undersökningar, fångar vi i denna data inte upp det nationellt rådande största orosmolnet i form av en allt ökande organiserad brottslighet som vi ser i de nationella SOM-undersökningarna. Frågan ställdes helt enkelt inte den västsvenska SOM-undersökningen men det är inte orimligt att frågan skulle trumfa miljöfrågorna i opinionen. När det gäller oro för coronaviruset så skulle det hamna någonstans i mitten på dagordning om vi skulle ställt frågan på liknande vis och rangordna likvärdigt. Vi kan alltså konstatera att det är en måttlig oro för coronaviruset hos invånarna i Västra Götaland. Ett tydligt mönster är att kvinnor rapporterar högre grad av oro, vilket är helt väntat i relation till decennier av tidigare forskning om oro och ångestliknande tillstånd, men vi kan också se att det är fler som är oroliga för nära och kära och det svenska samhället jämfört med oro för egen del. Det är heller inte orimligt med tanke på hur befolkningen ser där både yngre och medelålders har en vad man från folkhälsoperspektiv kallar högre grad av kapabilitet eller resiliens inför både upplevda hot men också från mer konkreta risker som sjukdom. Högre grad av oro är också mer vanligt i den äldsta åldersgruppen, vilket också är väntat då äldre tillhör en naturlig riskgrupp för att drabbas hårdare av covid-19. Det är avslutningsvis fullt möjligt att både vara nöjd med livet men även orolig samtidigt. Men hypotetiskt kan förstås en ökad grad av oro på sikt påverka nöjdheten med livet. Vi har lyft några av de skyddsfaktorer som finns när det kommer till välbefinnande, vilket också omfattar oro, men ur ett psykologiskt perspektiv vill vi ofta göra oss av med oro. Kroppen söker en slags balans då oro ger upphov till obehag och i förlängningen kan en ökad oro avspegas i ändrade beteende eller opinion som kan ge avtryck i det demokratiska samtalet och inför stundande valår. Det finns mycket som oroar och våra politiker gör eventuellt bäst i att vara lyhörda inför invånarnas lista på orosmoment, framför allt de områden som har seglat upp starkt i opinionen de senaste åren.

Demokrati

När västsvenskarna tillfrågas om tillståndet i den svenska demokratin indikerar en tydlig majoritet nöjdhet med demokratin på nationell, regional och kommunal nivå. Bedömningen av EU är dock fortfarande sämre där det är relativt sett fler som är negativa än positiva. Om vi tittar på utveckling över tid verkar bedömningen av EU placerat sig på en platå medan den negativa trenden för nöjdhet med demokratin på nationell, regional och kommunal nivå verkar vara bruten under 2020. Inom nationalekonomi som vetenskap gör man i regel olika typer av antaganden för att förklaringarna ska hålla, ett av ekonomins budord är *caeteris paribus* vilket innebär "allt annat lika" och när vi beaktar de här små svängningarna i opinionen är det samtidigt svårt att säga att något i närtid har varit "likt" en tidigare eller föregående period. Som tidigare nämnt, coronapandemin har gjort att många politiker och framför allt regeringen har haft en huvudroll i Sveriges coronastrategi och som Sören Holmberg har skrivit och berättat om i decennier har vi i Sverige en valårseffekt där vi i regel blir mer positiva till politiker och det demokratiska systemet när politikerna syns och kommunicerar i högre utsträckning. Samtidigt har vi haft ett helt unikt parlamentariskt osäkert läge i Sverige, som i dagarna nådde nya höjder där Magdalena Andersson valdes till Sveriges första kvinnliga statsminister för att bara några timmar senare begära sig själv entledigad då koalitionsregeringen föll. Media har inte varit nådiga i att utmåla den parlamentariska situationen i Sverige som en fars. Det är alltså på det stora hela väldigt svårt – och det har blivit svårare – att på ett trovärdigt sätt attribuera generella opinionssiffror till enskilda händelser. Men det mönster vi ser, att invånarna är mest nöjda med demokratin på nationell nivå och minst nöjda när det gäller EU skulle eventuellt tyda på att bland annat exponering, kännedom och kunskap men även medial rapportering påverkar hur nöjda invånarna är.

Om invånarna i Västra Götaland kan sägas vara nöjda med demokratin i allmänhet är det desto sämre ställt när det kommer till politikerna själva. Oavsett politisk nivå - nationellt, regionalt eller kommunalt – får politikerna inte några plussiffror när det gäller förtroende. Absolut sämst siffror ser vi för politiker på regional nivå, där endast 17 procent uppger att de har något förtroende för Västra Götalandsregionens politiker. Det bör dock tilläggas att många inte har en uppfattning eller sannolikt någon större kännedom om vilka dessa politiker är. Och för att återigen referera till Sören Holmberg har det visat sig att förtroende för lokalpolitiker startar på en relativt låg nivå och i takt med att de blir mer kända så ökar inte tilltron, snarare tvärtom, vilket på sätt och vis talar emot antagandet om att exponering och kännedom i sig kan leda till högre förtroendesiffror.

Trots ett uttalat missnöje med politikerna i Västra Götalandsregionen blir invånarna emellertid i ökande grad mer nöjda med lyhördheten inför deras politiska önskemål. Trenden har varit tydlig sedan slutet av 90-talet. Cirka en av fem anser sig ha goda eller mycket goda möjligheter att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen. Det är främst yngre, högutbildade och invånare som sympatiserar med partier till vänster om den politiska mittfåran som instämmer. Det finns all anledning att studera hur trenden över tid i dessa grupper har sett ut då det kan berätta något om en ny generation som i högre utsträckning tror på digitala plattformar för demokrati, virala kampanjer eller varför inte gräsrotsrörelser som "Fridays for future" och liknande. Och när det gäller den politiska skiljelinjen behöver det inte nödvändigtvis bero på ökad polarisering, snarare att Sverige nu har haft en koalitionsregering styrt av en socialdemokratisk företrädare under snart två mandatperioder där Sveriges andra och ibland tredje största parti har portats från allt inflytande på grund av sina tvivelaktiga rötter.

Sammantaget indikerar resultaten att invånarna i Västra Götaland tror på ökade möjligheter att påverka det politiska systemet och det finns också ett ökat intresse för politik och att det förs politiska diskussioner i regionen. Samtidigt pekar siffrorna på att det regionala styret samt de regionala politikerna verkar vara relativt okända för invånarna i Västra Götaland. Givet dessa resultat är stärkt medborgardialog och ökat synliggörande av regional politik möjliga områden som kan stärka den regionala demokratin. Det verkar med andra ord finnas relativt goda förutsättningar för politiker att få audiens hos invånarna, i synnerhet med tanke på att många verkar vara oroliga för en försvagad demokrati. Det är angeläget att ta reda på vad den oron består i och vad våra politiker kan göra för att lindra den.

Fritid och kultur

Vision Västra Götaland – det goda livet beskriver att Västra Götaland är en region med en tydlig kulturprofil, formuleringen är att regionen ska vara en ledande kulturregion. Kultur ses här primärt som en slags kulturkonsumtion men som i förlängningen antas skänka stimulans och inspiration till utveckling, tillväxt och som en naturlig del i det livslånga lärandet.

Det stod klart tidigt under coronapandemin att alla yrkesutövningar och områden inte skulle drabbas på samma sätt. Kultur och besöksnäringens livskraft kommer från att samla många människor på samma yta alternativt att många människor förflyttar sig till liknande geografiska platser. Båda dessa aktiviteter har varit ytterst begränsande på grund av de restriktioner som har rått i Sverige och världen, mer så i världen än i Sverige kan tilläggas. Vi kan se i den västsvenska SOM-undersökningen att endast några få procent har fått ekonomiska problem till följd av coronapandemin, och i SOM-undersökningen om coronaviruset 2021 verkar det vara ganska symmetriskt gällande hur den egna ekonomiska situationen har utvecklats sedan pandemin började. Cirka fem procent anger klart förbättrats respektive försämrats,

och strax över 60 procent tycker att det har förblivit ungefär densamma. Debatten har också bitvis varit intensiv kring regeringens och främst Amanda Linds pressträffar och lanserade åtgärder när det gäller stöd till kulturen och utredningar som ”återstartsutredningen”, vilken syftar till att avhandla hur Sveriges kulturliv ska kunna komma i gång igen när coronapandemin är över.

Det är ingen överraskning att jämförelsen mellan ”normalåret” 2019 och pandemiåret 2020 visar på ganska kraftiga skillnader i kulturkonsumtion. Det samlade intrycket av den västsvenska SOM-undersökningen är att det främst är de ”klassiska” kulturaktiviteterna som utförs utanför hemmet som har drabbats, det vill säga teater, konserter, eller sportevenemang. I stället har kulturkonsumtion och utövande som kan utföras från hemmet ökat, vi ser en tydlig ökning i rapportandet av film och tv-serier under pandemiåret. Och det finns många indikationer världen över om att intresset och försäljning av musikinstrument har ökat, både anekdotiska bevis från musikhandlare och mer konkreta resultat i form av kvartalsrapporter som visar på rekordförsäljning.

Ett annat resultat som alltså uppvisar stabilitet över åren är att så få invånare har en uppfattning om hur regionen eller kommunen arbetar med kultur. Det kan till viss del bero på att kultur i sig är ett brett och till stora delar svårdefinierat begrepp. Men om det finns en ambition eller mål om att regionen och kommunernas arbete med kultur ska vara synligt för invånarna är betyget helt klart underkänt. De som emellertid har en uppfattning är över lag relativt positiva. Det finns helt klart utmaningar framöver. Sveriges kulturminister kommer, tillsammans med regionala och lokala företrädare, behöva övervaka utvecklingen i populationen när det kommer till kulturkonsumtion och framför allt preferenser. Om coronapandemins vågor och mutationer fortsätter göra inskränkningar på den ”klassiska” kulturkonsumtionens arenor och estrader finns det en risk att invånarna blir bekväma eller vana vid nya sätt att konsumera kultur. Jämför hur bokläsningen har utvecklats över tid i Sverige i de nationella SOM-undersökningarna, där ljudböcker tar en alltmer framträdande roll framför den fysiska boken som tar plats och konkurrerar om de allt dyrare kvadratmetrarna. Det är mycket svårt att sja om framtida kulturkonsumtion men det är inte otroligt att coronapandemin kan få långsiktiga konsekvenser på hur människor vill konsumera kultur om några år.

Arbetsmarknad och arbetsliv

En av stöttepelarna i Västra Götalandsregionens visionsarbete är en välfungerande och hållbar arbetsmarknad med hög sysselsättning. Totalt sett har arbetsmarknaden trillat ner på invånarnas dagordning över viktiga samhällsproblem i takt med en alltmer välgödd västerländsk ekonomi. Under hösten 2019 fanns det inte många orosmoln på arbetsmarknadshimmeln då endast rekordlåga 3 procent ansåg att arbetsmarknaden utgjorde ett samhällsproblem. Den siffran har fördubblats och ökade till 6 procent under hösten 2020. Vi kan också konstatera att den generella opinionen kring hur regionen sköter sin uppgift i att bidra till fler jobb är stabil med en svag negativ opinionsbalans. Det bör emellertid påpekas även här att en tredjedel har ingen uppfattning. En stor andel osäkra svar kan tolkas som ett delresultat i sig men det kan också vara en indikation om att datakvaliteten är lite sämre och att resultaten därmed bör tolkas lite mer försiktigt. Det tycks som att regionen har ett PR-problem där få invånare känner till deras arbete i relation till arbetsmarknaden. I kontrast ser vi en ökad tendens till oro för arbetslöshet i den senaste datamängden. Det kan sannolikt vara en effekt av coronapandemins allomfamnande osäkerhet men också för att media har skrivit ganska mycket om drabbade sektorer, arbetslöshet, och permitteringsstöd under året som gått. I allt väsentligt ser vi att den rapporterade arbetslösheten i den västsvenska SOM-undersökningen 2020 är lägre än genomsnittet i Sverige. Å andra

sidan vet vi också att yngre och ekonomiskt mindre etablerade invånare svarar i lägre utsträckning på enkäter av olika anledningar.

I den västsvenska SOM-undersökningen 2020 ställde vi åter ett antal frågor som också ställdes 2014 gällande attityder till arbete och arbetslöshet. Det övergripande resultatet är en påfallande hög stabilitet, trots ett halvt decennium och en coronapandemi senare så verkar invånarna tycka att ungefär samma trivselsfaktorer är viktiga i arbetet då som nu. Det är inte självklart att saker som invånare uppskattar eller värderar med ett arbete ska förändras inom den här tidsramen, det kan snarare röra sig om mer långtgående trender mellan generationer och kopplat till större teknikskiften – det är svårt att utröna med den här typen av data. Vi ser också en svag tendens till att konsekvenser av arbetslöshet bedöms som lite värre nu jämfört med 2014. Den största skillnaden där nästan 10 procentenheter skiljer mellan åren är att fler nu anser att en konsekvens av arbetslöshet är att andra ser ner på en. En hög sysselsättning i en dopad ekonomi kan förstås medföra att arbetslöshet blir mer stigmatiserat då det är relativt få som är arbetslösa och orsakerna till arbetslöshet skulle också kunna förefalla mindre uppenbara. Men den här typen av inställningar skiljer sig åt beroende på hur väletablerad en invånare är. Faktorer som ålder, utbildning och var man är född dikterar ganska mycket kring oro och utsikt över ett framtida deltagande i arbetsmarknaden. Här ligger naturligt många av utmaningarna även på nationell nivå.

Hälsa och sjukvård

I Västra Götalandsregionens styrdokument ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” utgör hälsa ett av fem fokusområden. I den västsvenska SOM-undersökningen har vi i över 20 år mätt självskattad hälsa, det vill säga hur var och en bedömer sitt allmänna hälsotillstånd. Frågan om självskattad hälsa är mycket vanlig och ställs på liknande sätt i undersökningar från både SCB och Folkhälsomyndigheten men också WHO. Huvudresultaten visar att den självskattade hälsan är hög och relativt stabil över tid. Det har publicerats en stor mängd forskning under coronapandemins initiala månader som indikerar hur människors hälsa har påverkats av coronapandemin men också av de restriktioner och stress som en pandemi kan medföra. Det kan sägas att resultaten inte är entydiga. Det kan skilja ganska mycket mellan länder, mätmetoder och tidsperioder. I Sverige verkar den självskattade hälsan vara tämligen opåverkad av coronapandemin. Andra studier och datamängder som kommer publiceras inom kort (sammanställning från Folkhälsomyndigheten) indikerar också att olika mått på psykisk hälsa är relativt stabil men att det främst är kvinnor och yngre individer som drabbats av sämre psykisk hälsa.

För lite mer än tio år sedan förkunnades bland andra WHO att ”hälsoklyftan” skulle vara stängd inom en generation. I Sverige omvandlades ambitionen till ett mål om att de *påverkbara* skillnaderna i hälsa ska vara borta inom en generation. I denna rapport presenterar vi inga stratifierade resultat på självskattad hälsa över tid och över sociodemografiska grupper, men det är dock relativt tydligt att det finns en indikation på ojämlik hälsa mellan olika grupper. Högre självskattad hälsa är främst associerat med män, lägre ålder, högre utbildning, samt högre inkomst. Det här resultatet är förväntat och följer det mönster vi ser i många andra delar av västvärlden. Skillnader i inkomst verkar uppvisa den absolut största skillnaden i självskattad hälsa. Vi vet också att den ekonomiska ojämlikheten ökar i stora delar av västvärlden men också att den ökar relativt mer i Sverige jämfört med våra grannländer i Norden. Men ett tentativt resultat är emellertid att hälsoklyftorna över tid verkar vara något större i riket i stort baserat på den nationella SOM-undersökningen jämfört med Västra Götaland.

När invånarna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvårdens olika delar är det relativt stora skillnader. Den samlade bedömningen av sjukhusvård och vårdcentraler gör ett ganska stort hopp i kurvan mellan 2019 och 2020 där fler är positiva 2020. En delförklaring skulle kunna vara att mediabevakningen har under coronaåret varit massiv när det gäller sjukvården och medicin, vilket gör att den dagliga exponeringen av epidemiologer och andra vitrockade personer gör att vi generellt

får ett mer positivt intryck. Det hela kräver förstås att personerna sköter sig, annars kan det lätt få en motsatt effekt. När det gäller sjukvårdens olika delar så kan den mediala exponeringen ha påverkat bedömningarna över tid, vi ser främst att tillgången till vård och organisationens effektivitet har ökat ganska ordentligt mellan 2019 och 2020. Och skam vore det väl annars – sjukvården har under pandemin över lag visat prov på att kunna ställa om och omfördela resurser med hög precision och arbetat hårt för att ta hand om de sjukaste. Det är rimligt att det också syns i bedömningen av sjukvården.

Infrastruktur och kollektivtrafik

Vision Västra Götaland dikterar att målet är en region med attraktiva lokala arbetsmarknader, kortare avstånd för att öka sammanhållningen av regionen. Och Västra Götaland är lite av en motor för svensk ekonomi, då regionen kan anses vara en av Nordens viktigaste knutpunkter för internationella transporter och handel. En växande region i framkant ställer dessutom krav på infrastruktur och kollektivtrafik. I Vision Västra Götaland – det goda livet står att utläsa att effektiva och säkra godstransporter och en snabb och säker kollektivtrafik har stor betydelse för tillväxt och utveckling.

Den generella bilden är att det råder en relativt stabil inställning kring att satsningar på infrastruktur är positivt om vi bortser från Västlänken och trängselskatten i Göteborg där främst göteborgarna verkar vara mindre positiva. För det är just närheten och hur påverkad man bedömer sig bli av infrastrukturens satsningar som verkar diktera hur positiv eller negativ man är. Den upplevda nyttan är också en viktig parameter men om nyttan ligger väldigt långt fram i tiden är det förmodligen en marginell effekt när frågan ställs idag. Det verkar som att män är något mer positiva till infrastrukturprojekt än kvinnor. Men störst skillnad ser vi mellan olika utbildningsgrupper där högre utbildning generellt innebär en mer positiv inställning till infrastrukturens satsningar. Frågan kan också analyseras utifrån vad invånarna tycker är viktigt att satsa på och där har infrastruktur halkat ned på rangordningslistan över de senaste 10 åren. Det går också att ställa sig frågan hur länge invånare orkar vara aktiva i sitt motstånd. Till och med den mest inbitne Stoppa Västlänken-medlemmen kommer förmodligen så sakteliga vänja sig vid en ny vardag där tunneln finns och kanske rentav funkar bra. Vem vet. Frågan har också under året analyserats utifrån processen och vilket demokratiskt svek det kan innebära att införa infrastrukturens satsningar utan folkligt stöd. Se Henrik Ekengren Oscarssons kapitel i jubileumsboken ”Hög tid för Göteborg” utgiven av SOM-institutet och hur ”bulldozer-taktiken” kan leda till ett ökat politikerförakt.

När det kommer till kollektivtrafiken verkar det generellt vara de som nyttjar den som är mer nöjda. Låg utbildning och hög ålder borgar för högre nöjdhet med kollektivtrafiken och omvänt så indikerar bilburna invånare i medelålder bosatta på landsbygd en mer negativ inställning till kollektivtrafiken. Den här uppdelningen i åsikter om bil jämfört med kollektivtrafik har funnits ganska länge och brukar även åtföljas av en uppdelning på stad/land. Det går förstås inte att förneka att täthet mellan turer och linjer förvisso är mer av ett urbant fenomen, så för många på landsbygden är kollektivtrafik en omöjlighet. Det är heller inte orimligt att de som väljer att köra bil antingen gör det för att kollektivtrafiken bedöms som ett sämre alternativ eller att man är negativ till kollektivtrafiken för att försvara sin bilburna och bekväma livsstil. Det går trots allt inte att bortse från de bekvämligheter som en egen bil innebär jämfört med att vara hänvisad till en tidtabell och trängsel på en spårvagn, tåg eller buss. Kollektivtrafiken hör också till ett konkret område som har diskuterats flitigt i debatten kring restriktioner och coronapandemin. Att samla många människor i en stål- och plåtkonstruktion som är utformad för att vara så ”yteffektiv” som möjligt visade sig inte vara så optimalt ut smittsynpunkt.

Vision Västra Götaland – det goda livet pekar ut riktningen för verksamheten inom Västra Götalandsregionen. Denna rapport kan ses som en karta som leder en bit på vägen. Resultaten från den västsvenska SOM-undersökningen 2020 visar att regionen lyckats relativt väl i relation till vissa mål, men har mer arbete framför sig för att nå andra.

Har ”det goda livet” i Västra Götalandsregionen blivit bättre eller sämre under coronapandemin? Svaret beror givetvis på frågorna och vem som tillfrågas. Men det finns mycket som tyder på att det är ett relativt gott liv i regionen och att många av de områden som föll i ett lite negativt sken förra året faktiskt har förbättrats under 2020. Vilket förvisso också känns fel att skriva mitt under en brinnande pandemi där den sydafrikanska mutationen ”Omikron” precis har orsakat en ny global rädsla. Men resultaten indikerar likväl att demokratin anses fungera väl även om det finns vissa orosmoln. Hälsan är god och tämligen oförändrad under pandemin. Arbetsmarknaden uppvisar stabilitet trots pandemin och att det är relativt få som är oroliga. Välbefinnandet är på det hela taget mycket gott, merparten av infrastrukturprojekt bedöms som positiva, men kulturkonsumtionen har av förklarliga skäl förändrats ganska mycket under det senaste året. Årets bubblare måste ändå vara den alltmer positiva bilden av sjukvårdens tillgänglighet och organisatoriska effektivitet. Sjukvården är alltså en av de viktigaste politiska frågorna och den kommer mycket högt upp på invånarnas dagordning. Coronapandemin har testat sjukvården till bristningsgränsen och det är mycket som tyder på att den höll tack vare den samlade insatsen från vårdpersonal, regional samordning, ökade resurser från politiker och inte minst tack vare medicinsk forskning och innovation. Låt oss inte glömma det.

Appendix

Information om den västsvenska SOM-undersökningen

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst frågeundersökningar i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat Samhälle, Opinion och Medier. Sedan 1986 genomförs en nationell frågeundersökning och sedan 1992 en regional undersökning i Västsverige. Därtill har gjorts regionala undersökningar i Skåne (2004, 2006, 2008, 2011 och 2015) och i Värmland (2010, 2014 och 2018) samt en lokal undersökning i Göteborgs Stad (2016–2020). Data samlas in via postala samt webbaserade enkäter, och varje undersökning genomförs under i huvudsak samma förutsättningar för att resultaten från de olika åren, och mellan de olika undersökningarna, ska vara jämförbara.

SOM-institutet är en centrumbildning vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet och har sin bakgrund i ett långvarigt samarbete mellan de två grundarinstitutionerna Statsvetenskapliga institutionen och Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG). Sedan 2017 är SOM-institutet även inrättat som en fakultetsgemensam forskningsinfrastruktur vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet.

Resultaten från SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där de samverkande forskarna presenterar analyser baserade på de senaste resultaten, med fokus på långsiktiga opinions- och medietrender. Varje år publiceras också ett antal rapporter med specialanalyser av enskilda ämnesområden. En utförlig metoddokumentation från den västsvenska SOM-undersökningen 2020 kommer att redovisas i Elisabeth Falks bokkapitel ”Den västsvenska SOM-undersökningen 2020”, i SOM-institutets publikation *Måndag hela veckan?* (Carlander och Johannesson, 2021).

Undersökningens upplägg

Fältarbetet för den västsvenska SOM-undersökningen följer i huvudsak samma upplägg från år till år. Likt tidigare år använde 2020 års Västsvenska SOM-undersökning en undersökningsdesign som kallas blandad datainsamling (mixed mode) vilket innebar att data primärt samlades in via postenkäter, men respondenterna gavs även möjlighet att fylla i enkäten på internet.

Undersökningen skickades ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av befolkningen i Västsverige. Urvalsramen innefattade alla svenska och utländska medborgare som har sin primära adress i Västsverige¹ och som är mellan 16 och 85 år². År 2020 ingick 6 000 personer i det totala urvalet. Svaren samlades in mellan den 14 september och 21 december 2020. En stor andel av svaren inkom tidigt och 30 dagar in i fältarbetet hade drygt 70 procent av de slutgiltiga svaren kommit in. Under fältperioden genomfördes en serie påminnelser via post och SMS.

¹ Från och med undersökningen 1998 täcker urvalet hela Västra Götalands län samt Kungälv kommun.

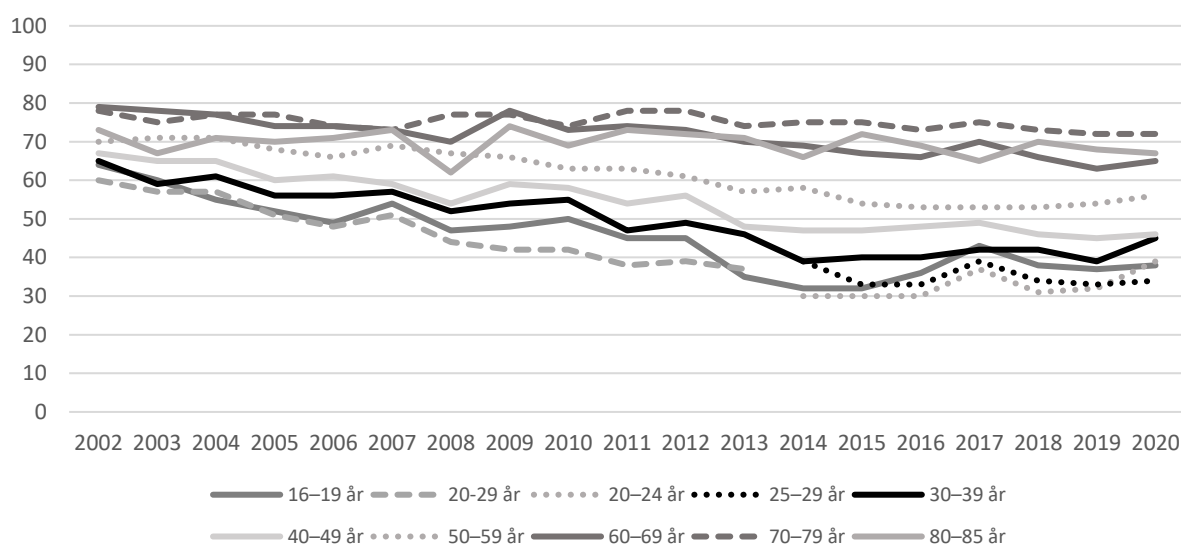
² I undersökningarna 2000–2008 var åldersintervallet 15–85 år; 1992–1999 15–80 år.

Svarsfrekvens och representativitet

Av det ursprungliga urvalet på totalt 6 000 personer var det 3 005 personer som besvarade och skickade in formuläret vilket motsvarar en nettosvarsfrekvens på 52 procent³.

Vilka som svarar och vilka som inte svarar på en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Om en viss grupp är underrepresenterad och samma grupps svar tenderar att skilja sig från övrigas blir studiens resultat mindre giltiga för populationen som helhet. Trots att hälften av respondenterna inte svarar på enkäten är den demografiska representativiteten i svarsgruppen god i de flesta avseenden. I figur A.1 görs det däremot tydligt att en lägre andel i de yngre åldersgrupperna svarar på SOM-undersökningarna. 2020 fick respondenterna för fjärde gången en belöning i form av skraplott eller värdecheck efter inskickat svar. Det gav en positiv effekt på svarsfrekvensen och förbättrade de yngre åldersgruppernas representativitet.

Figur A.2 Svarsfrekvens i olika åldersgrupper i den Västsvenska SOM-undersökningen 2002–2020 (procent av nettourval)

Generellt sett verkar inte viktning påverka resultaten nämnvärt. Träffsäkerheten i attitydfrågor om politiska förslag och bedömningar av ekonomin är hög. Jämförelser av viktade, oviktade och faktiska valresultat visar att viktning presterar betydligt sämre, trots variationen i svarsfrekvens mellan olika åldersgrupper. Viktning på ålder verkar påverka mest, i synnerhet i frågor där det existerar större generationsskillnader, exempelvis nyhetskonsument⁴.

Procentskattningar och felmarginaler

SOM-undersökningarna bygger på ett slumpmässigt urval. Resultat från sådana urvalsundersökningar är alltid förknippade med en osäkerhet som kan uttryckas i form av en felmarginal. Med hjälp av en felmarginal går det att beräkna ett konfidensintervall kring till exempel en procentskattning. Vi kan

³ I nettosvarsfrekvensen har det så kallade naturliga bortfallet definierats bort. Till det naturliga bortfallet förs personer som är fysiskt eller mentalt oförmögna att svara på enkäten, personer som är avlidna, bortresta under större delen av fältperioden, emigrerade, har språksvårigheter eller inte alls talar svenska. Sammanlagt 161 personer, motsvarande 2,7 procent, har räknats bort som naturligt bortfall.

⁴ Elias Markstedt (2014) Representativitet och viktning. SOM-rapport 2014:20, SOM-institutet, Göteborgs universitet.

förvänta oss att procenttalet för hela populationen befinner sig inom konfidensintervallet i 95 fall av 100 i en tänkt situation med många upprepade mätningar. Att vara medveten om felmarginalen gör att vi lättare undviker att dra slutsatser om förändringar eller gruppskillnader som enbart beror på slumpen. Tabellen nedan ger några exempel på hur stor felmarginalen är vid olika gruppstorlekar och procentskattningar.

Tabell A.1 Lathund för procentskattningar vid olika gruppstorlekar (felmarginaler och procentenheter)

Skattning	100	200	400	800	1000	2000
50 procent	±9,8	±6,9	±4,9	±3,5	±3,1	±2,2
30 procent	±9,0	±6,4	±4,5	±3,2	±2,8	±2,0
10 procent	±5,9	±4,2	±2,9	±2,1	±1,9	±1,3
6 procent	±4,7	±3,3	±2,3	±1,6	±1,5	±1,0
2 procent	±2,7	±1,9	±1,4	±1,0	±0,9	±0,6

Delregionerna som används i följande resultatredovisning är indelade i enlighet med indelningen i kommunförbund: *Göteborgsregionen*: Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö; *Sjuhärad*: Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda; *Skaraborg*: Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara; *FyrBoDal*: Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Lysekil, Munkedal, Orust, Sotenäs, Strömstad, Tanum, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg, Mellerud och Åmål.

Referenser

Andersson, Ulrika, Arkhede, Sofia, Bergström, Annika, Jansson, Daniel, Martinsson, Johan & Klara Wärnlöf Bové (2017). *Västsvenska SOM-undersökningarna – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Arbetsförmedlingen (2021). *Antal och andel öppet arbetslösa samt sökande i program med Aktivitetsstöd*.

https://mellanarkivoffentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rs7897-268913469-419/surrogate/Arbetsloshet_per_delregion_2021.pdf

Arbetsförmedlingen (2021b). *SoA – Månadsstatistik*.

https://statistik.arbetsformedlingen.se/extensions/Manadsstatistik_sid2/Manadsstatistik_sid2.html

Bergström, Lars (2004). *Livets mening. I Döden, livet och verkligheten*. Stockholm: Thales.

Boije, Edvin & Ottervik, Mattias. (2014) *Svenskarna och civilsamhället*. I Annika Bergström & Henrik Oscarsson (red), *Mittfåra och marginal*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

Bové, Klara & Jansson, Daniel (2017). *Kulturvanor i Västra Götaland*. I Ulrika Andersson och Annika Bergström (red) *En brokig gemenskap*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Brülde, Bengt & Filip Fors (2014). *Vad gör ett liv meningsfullt?* I Annika Bergström & Henrik Oscarsson (red) *Mittfåra & marginal*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Carlander, Anders (2021). *Självskattad hälsa och oro för coronaviruset i Sverige*. SOM-undersökningen om coronaviruset 2021. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Carlander, Anders, Falk, Elisabeth, Jansson, Daniel, Sandelin, Frida & Marcus Weissenbilder (2020). *Västsvenska SOM-undersökningen 2019 – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. SOM-rapport 2020:37. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Carlander, Anders, Falk, Elisabeth, Magnusson, Josefin, Sandelin, Frida, Weissenbilder, Marcus, Wärnlöf Bové, Klara & Öhberg, Patrik (2019). *Västsvenska SOM-undersökningen 2018 – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. SOM-rapport 2019:31. Göteborgs universitet: SOM-institutet

Craig, Stephen C., Niemi, Richard G., Silver, Glenn E. (1990). *Political Efficacy and Trust: A Report on the NES Pilot Study Items*. *Political Behavior*, vol 12(3):289–314.

Djerf-Pierre, Monika & Lena Wängnerud (2011). *Människors oro och politikens ansvar*. I Sören Holmberg, Lennart Weibull & Henrik Oscarsson (red) *Lycksalighetens ö*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Easton, David (1975). *A Re-assessment of the Concept of Political Support*. *British Journal of Political Science*, 5(4):435–457.

Easton, David & Jack Dennis. (1967). *The Child's Acquisition of Regime Norms: Political Efficacy*. *The American Political Science Review*, 61(1):25–38.

Falk, Elisabeth (2021). *Den västsvenska SOM-undersökningen 2020. Tabellrapport*. SOM-rapport 2021:27. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Falk, Elisabeth (2021). *Den västsvenska SOM-undersökningen 2020*. I Anders Carlander & Elias Johannesson (red) *Alltid måndag?* Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Falk, Elisabeth (2021). *Kulturvanor i Sverige 1987-2020*. SOM-rapport 2021:20. Göteborgs universitet: SOM-institutet

Folkhälsomyndigheten (2020). Självskattat allmänt hälsotillstånd. Senast uppdaterad 2020-03-16. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/sjalvskattat-allmant-halsotillstand/> (hämtad 2021-11-18)

Göteborgs stadsteater (2021) *Teater under pandemin*. Hämtad 2021-11-23 från: <https://stadsteatern.goteborg.se/pa-scen/2019-2020/blandat-bandat/teater-under-pandemin/>

Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2005). Lyckan kommer, lyckan går. I Sören Holmberg & Lennart Weibull (red) *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Holmberg, Sören (2019). Demokratiska val har en positiv effekt. I Anders Carlander, Patrik Öhberg & Elias Mellander (red) *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2019). Den positiva valårseffekten finns även 2018. I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg och Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

Hägglund, Jonas & Josefine Bové (2013). *Vision Västra Götaland*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Idler, Ellen L. & Yael Benyamini (1997). Self-Rated Health and Mortality: A Review of Twenty-Seven Community Studies. *Journal of Health and Social Behavior*, 38(1), 21–37.

Karp, Jeffrey A. & Susan A. Banducci (2008) Political Efficacy and Participation in Twenty-Seven Democracies: How electoral systems shape political behavior. *British Journal of Political Science*, 38 (2): 311-334.

Linde, Johan & Joakim Ekman (2003). Satisfaction with democracy: A note on a frequently used indicator in comparative politics. *European Journal of Political Research*, 42: 391–408.

Magnusson, Josefine & Wärnlöf Bové, Klara (2019). Kultur och Kultur dit? I Anders Carlander, Patrik Öberg & Elias Mellander (red) *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Martinsson, Johan & Marcus Weissenbilder (2019) ”Polariserade problembeskrivningar?” i Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Myndigheten för kulturanalys 2020. *Kulturvanor i Sverige 2019*. Kulturfakta 2020:4. Göteborg: Kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys 2021. *Kulturvanor i pandemins tid - Fördjupande analys av invånarnas kulturvanor 2020*. Göteborg: Kulturanalys.

Nilsson, Lennart (2009). Att leva i Väst – Sverige och Europa. I Nilsson, Lennart & Susanne Johansson (red) *Att bygga, Att bo, Att leva. En bok om Västra Götaland*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Nilsson, Mårten. 2021. *Så ska LO hålla i den största medlemsökningen på 35 år*. Arbetet. Hämtad 2021-11-25 från: <https://arbetet.se/2021/01/26/sa-ska-lo-halla-i-den-storsta-medlemsokningen-pa-35-ar/>

- Oscarsson, Henrik. (2011). Populära utflyktsmål i Västra Götaland. I Annika Bergström (red). *Västsvensk vardag*. SOM-institutet vid Göteborgs Universitet
- Oscarsson, Henrik, Solevid, Maria & Ahlbom, Jakob (2021). Hur mår demokratin i Göteborg? I Björn Rönnerstrand, Maria Solevid & Henrik Oscarsson (red) *Hög tid för Göteborg*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Purhonen, Semi, Gronow, Jukka & Rahkonen, Keijo (2011). Highbrow Culture in Finland: Knowledge, Taste and Participation. *Acta Sociologica* 54(4), 385–402.
- Regeringskansliet (2005). *Utbildning och ekonomisk utveckling – vad visar den empiriska forskningen om orsakssambanden?* Stockholm: XBS Grafisk Service.
- SCB (2021). *Utländska medborgare i Sverige*. Senast uppdaterad 2021-09-14.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/utlandska-medborgare-i-sverige/> (hämtad 2021-11-10)
- Solevid, Maria (2017). Vi måste ta människors oro på allvar. I Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Southwell, Pricilla (2012). Political Alienation: Behavioral Implications of Efficacy and Trust in the 2008 U.S Presidential Election. *Review of European Studies*, vol 4 (2) :71–77.
- Svenska kyrkan 2021. *Medlemsutveckling 2019–2020, per församling, kommun och län samt riket*.
<https://www.svenskakyrkan.se/filer/0d0ce00b-73c7-4a68-bf1e-cc8d9db5b260.pdf?id=2195457>
- Sveriges television 2020. *Nytt rekord för streamingtjänster i Sverige*. Hämtad 2021-11-21 från:
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/nytt-rekord-for-streamingtjanster-i-sverige>
- UHR (2018) *Utbildning går i arv*.
<https://www.uhr.se/publikationer/Rapporter/utbildning-gar-i-arv/>
- VGR Analys (2019a). *Vår bästa tid är nu? Utbildning. Underlagsrapport till Regionrapport 2018/2019* 2019:11
- VGR Analys (2019b). *Lycka för fler. Kan ett samhälle med mer fokus på lycka öka människors välbefinnande?* 2019:3.
- Västra Götalandsregionen (2005). *Vision Västra Götaland – Det goda livet*. Beredningsgruppen för regionutveckling.
- Weissenbilder, Marcus (2020). *Svenska religionstrender*. SOM-rapport 2020. Göteborgs universitet: SOM-institutet
- Wärnlöf Bové, Klara (2021) Mindre viktigt och inte så svårt? I Anders Carlander & Elias Johannesson (red) *Alltid måndag?* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Öhlin, Mira (2010). Samhällsklassernas utbildningshorisont – är utbildning ett fritt val? I Maria Oskarson, Tomas Berglund och Mattias Bengtsson (red) *En Fråga Om Klass*. 1st ed. Malmö: Liber.

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför årligen nationella och lokala frågeundersökningar och anordnar seminarier på temat Samhälle, Opinion och Medier.

SOM-institutet | Seminariegatan 1B | Box 710, 405 30 Göteborg
031 786 3300 | info@som.gu.se | www.gu.se/som-institutet

